

«ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԻ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ANQA-2018/29

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐԾԱԼ
Ա. ԽԱՆՓԵՐՑԱՆՅԻ ԱՆՎԱՆ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԱՎԻԱՅԻՈՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ԻՆՍՏԻՏՈՒՑԻՈՆԱԼ ՀԱՎԱՏԱՐՄԱԳՐՄԱՆ
ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՅՑ

ՆԱԽԱԲԱՆ

ՀՀ ՊՆ մարշալ Արմենակ Խանփերյանցի անվան ռազմական ավիացիոն համալսարանի ինստիտուցիոնալ հավատարմագրումն իրականացվում է համալսարանի /այսուհետ՝ ՌԱՀ/ ներկայացրած դիմումի համաձայն: Հավատարմագրման գործընթացը կազմակերպվում և համակարգվում է «Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ազգային կենտրոն» հիմնադրամի (ՈԱԱԿ) կողմից:

Իր գործողություններում ՈԱԱԿ-ն առաջնորդվել է ՀՀ կառավարության 2011 թվականի հունիսի 30-ի N 978-Ն որոշմամբ հաստատված «ՀՀ մասնագիտական կրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների և դրանց մասնագիտությունների պետական հավատարմագրման» կարգով և 2011 թվականի հունիսի 30-ին հաստատված «ՀՀ մասնագիտական կրթության հավատարմագրման չափանիշները հաստատելու մասին» N 959-Ն որոշմամբ:

Փորձաքննությունն իրականացրել է «Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ազգային կենտրոն» հիմնադրամի փորձագիտական խմբի ձևավորման կարգ»-ի պահանջներին համապատասխան ձևավորված անկախ փորձագետների խումբը, որը բաղկացած էր 4 տեղացի և 1 ՌԴ-ից ժամանած փորձագետներից:

Ինստիտուցիոնալ հավատարմագրումը միտված է ոչ միայն որակի ապահովման արտաքին գնահատմանը, այլև հաստատության կառավարման և կրթական ծրագրերի որակի շարունակական բարելավմանը: Հետևաբար, ռուս և հայ փորձագետների առջև դրված էր երկու խնդիր՝

1) իրականացնել ինստիտուցիոնալ կարողությունների փորձաքննություն՝ ՀՀ պետական հավատարմագրման չափանիշներին համապատասխան,

2) որակի բարելավման նպատակով՝ իրականացնել փորձագիտական գնահատում՝ միջազգային զարգացումներին համապատասխանելու և Բարձրագույն կրթության եվրոպական տարածք (ԲԿԵՏ) ինտեգրվելու տեսանկյունից:

Սույն զեկույցը պարունակում է ՌԱՀ-ի ինստիտուցիոնալ կարողությունների փորձագիտական գնահատման արդյունքները՝ ըստ ՀՀ մասնագիտական կրթության հավատարմագրման չափանիշների և միջազգային փորձագետի գործընկերային գնահատման դիտարկումները՝ ԲԿԵՏ ինտեգրվելու տեսանկյունից:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԱՄՓՈՓՈՒՄ 4

ԳՈՐԾԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ՝ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՏԱՐԱԾՔԻՆ ՄՈՒՀ-Ի ԻՆՏԵԳՐՎԵԼՈՒ ՏԵՄԱՆԿՅՈՒՆԻՑ 12

ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ.....15

ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ ԽՄԲԻ ԿԱԶՄԸ 15

ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՑՔԸ 15

ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ ԸՍՏ ՀԱՎԱՏԱՐՄԱԳՐՄԱՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԻ 19

ՀԱՄԱՌՈՏ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՄՈՒՀ-Ի ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ 19

I. ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐ.....22

III. ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐ 30

IV. ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ 35

V. ՊՐՈՖԵՍՈՐԱԴԱՍԱԽՈՍԱԿԱՆ ԵՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱՕԺԱՆԴԱԿ ԿԱԶՄ 40

VI. ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ.....48

VII. ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔ ԵՎ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐ 53

VIII. ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ.....59

IX. ԱՐՏԱՔԻՆ ԿԱՊԵՐ ԵՎ ՄԻԶԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՄ 62

ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ԸՍՏ ՀԱՎԱՏԱՐՄԱԳՐՄԱՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԻ.....70

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1. ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ ԽՄԲԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ71

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 2. ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՅՅԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑԸ.....72

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 3. ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՎՈՂ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԻ ՑԱՆԿ.....74

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 4. ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՎԱԾ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐ 77

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 5. ՄՈՒՀ-Ի ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ.....78

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ 79

ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԱՍՓՈՓՈՒՄ

ԻՆՍՏԻՏՈՒՑԻՈՆԱԼ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ՝ ԸՍՏ ՀՀ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՀԱՎԱՏԱՐՄԱԳՐՄԱՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԻ

Փորձաքննությունն իրականացրել է «Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման ազգային կենտրոն» հիմնադրամի փորձագիտական խմբի ձևավորման կարգ»-ի պահանջներին համապատասխան ձևավորված անկախ փորձագետների խումբը: Գնահատումը կատարվել է ՀՀ կառավարության 2011 թվականի հունիսի 30-ի N 959-Ն որոշմամբ հաստատված ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման 10 չափանիշներով:

Գնահատում իրականացնելիս փորձագիտական խումբը հաշվի է առել, որ ՌԱՀ-ն համաձայն իր առաքելության «ՀՀ ՊՆ համակարգում բակալավրի և լրացուցիչ կրթական ծրագրերով բարձրագույն ռազմական մասնագիտական կրթություն իրականացնող ուսումնական հաստատություն է, որը հիմնվելով ազգային կրթական փորձի և ռազմական կրթության ոլորտում առկա միջազգային զարգացումների վրա, իր գործունեությունը նպատակաուղղում է բարձրագույն ռազմական ավիացիոն, կապի և հակաօդային պաշտպանության մասնագիտական որակավորմամբ կադրերի պատրաստմանը և վերապատրաստմանը՝ ՀՀ ՊՆ կրթական և ռազմական կարիքները բավարարելու նպատակով»: ՌԱՀ հիմնական նպատակն է՝ Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի կարիքները բավարարելու համար կրթական ծառայությունների մատուցումը, ռազմակրթական և գիտական ծրագրերի ստեղծումն ու դրանց իրականացումը:

Փորձագիտական խումբը նշում է, որ ՌԱՀ-ի վարած քաղաքականությունն ու ծավալած գործունեությունն ընդհանուր առմամբ համապատասխանում են հաստատության որդեգրած առաքելությանը, որն էլ համահունչ է Հայաստանի Հանրապետության Որակավորումների ազգային շրջանակին: Ռազմավարական ծրագրի մշակումն իրականացվել է ՀՀ ԶՈՒ 2016-2020թթ. զարգացման պլանին համապատասխան՝ ռազմական կրթության և ՌԱՀ վերաբերող մասով: Փորձագիտական խումբը դրական է համարում շահակիցների մասնակցությունը ռազմավարական պլանավորման գործընթացում: ՌԱՀ-ի արտաքին շահակիցների շրջանակը ներառում է ՀՀ ԶՈՒ գլխավոր շտաբը, ՀՀ ՊՆ շահագրգիռ վարչությունները, համալսարանի թողարկող կադրերով համալրվող զորամասերը, իսկ ներքին շահակիցներն են դասախոսական, ուսումնաօժանդակ և վարչական կազմի ներկայացուցիչները, կուրսանտները: Փորձագիտական խումբը անհրաժեշտ է համարում, որ ՌԱՀ-ը ուշադրությունը կենտրոնացնի կրթության առաջանցիկության խնդրի վրա, որը կնպաստի համալսարանի զարգացման ուղղությունների հստակեցման և նորարարական ուսումնասիրությունների իրականացմանը:

Փորձագիտական խումբը նշում է, որ առկա է շրջանավարտների հետ մշտական կապ, զորամասերից մշտապես ներկայացվում են կարծիքներ շրջանավարտների վերաբերյալ, որոնց հիման վրա բարելավվում են կրթական ծրագրերը: Փորձագիտական խումբը մատնանշում է, որ շրջանավարտների վերաբերյալ զորամասերից եկող կարծիքները պետք է պարբերաբար քննարկվեն ամբիոնների պետերի և դասախոսական

կազմի ներկայացուցիչների՝ հետ ՄԿԾ-ներում իրականացվող փոփոխությունները նպատակային դարձնելու նպատակով:

ՌԱՀ-ն իրականացնում է բարձրագույն ռազմամասնագիտական կրթությամբ բակալավրի աստիճանով մասնագետների պատրաստում՝ 4-ամյա և 5-ամյա ծրագրերով, միամյա դասընթացներ «ՀՕՊ միջոցների շահագործում» և «Ռադիոկապի ռազմական տեխնիկա» մասնագիտություններով, ինչպես նաև կազմակերպում է սպայական կազմի որակավորման բարձրագույն դասընթացներ: Համալսարանի ֆակուլտետներում իրականացվում է բակալավրական կրթական ծրագրեր, որոնցից «Անօդաչու թռչող սարքերի շահագործում և կիրառում» մասնագիտությունը առաջին անգամ ներդրվել է 2017-2018 ուսումնական տարվա սկզբից:

ՌԱՀ-ում ՄԿԾ-ների մշակման ժամանակ, ուսումնառության ակնկալվող արդյունքները ձևակերպելիս, պետական կրթական չափորոշիչների հետ համատեղ հիմք է ընդունվել ՌԱՀ առաքելությունը՝ զուգահեռ համապատասխանություն ստեղծելով նաև ՈԱՇ-ի 6-րդ մակարդակի բնութագրերի հետ: Փորձ է արվում նաև համապատասխանեցնել ՄԿԾ վերջնարդյունքները Դուբլինյան նկարագրիչների և ABET-ի չափանիշների հետ: Փորձագիտական խումբը գնահատում է, որ բուհի ՄԿԾ-ները պարբերաբար վերանայվում և բարելավվում են արտաքին շահակիցների արձագանքների հիման վրա: Հարկ է նշել նաև, որ ՀՀ նախագահի անմիջական ենթակայությամբ գործող գլխավոր ռազմական տեսչությունը (այսուհետ՝ ԳՌՏ) յուրաքանչյուր 5 տարին մեկ իրականացնում է համալսարանի գործունեության, այդ թվում նաև կրթական ծրագրերի, հիմնական և փոփոխական անձնակազմի գործիմացության համընդհանուր գնահատում հաստատված չափանիշներով: Ուսումնասիրության ժամանակ ՌԱՀ-ը դիտարկվում է միաժամանակ և՛ որպես գործա-մաս, և՛ որպես ռազմաուսումնական հաստատություն: Սակայն պետք նշել, որ ՄԿԾ-ների վերանայման գործընթացներում կուրսանտների ընդգրկվածությունը թույլ է, ինչն էլ խոչընդոտում է կուրսանտների լիարժեք մասնակցությանը իրենց կրթության կազմակերպման գործընթացին: Փորձագիտական խմբի վերլուծությունները ցույց տվեցին նաև, որ ՄԿԾ-ներում քիչ են ճարտարագիտական բլոկի առարկաները, որը կարող է խոչընդոտել սահմնված կոմպետենցիաների ձեռքբերմանը:

Դասավանդման ժամանակ կիրառվում է առաջադրանքի վրա հիմնված ուսուցում, որը նպաստում է կուրսանտների մոտ վերլուծական և կառավարչական հմտությունների զարգացմանը: Փորձագիտական խումբը անհրաժեշտ է համարում, որ ՌԱՀ-ը ուսուցման գործընթացում խթանի նորարական մեթոդների ներդրումը և կիրառումը, որոնք կնպաստեն կուրսանտների մոտ հետազոտական կարողությունների զարգացմանը և կմեծացնեն պատասխանատվության մակարդակը:

Փորձագիտական խումբը դրական է համարում, որ ՌԱՀ-ում առկա են կրթական ծրագրերի նպատակներն իրականացնելու համար բարձր որակավարում ունեցող պրոֆեսորադասախոսական և ուսումնասովանողական կազմ: Պաշտոնների տեղակալումը ՌԱՀ-ում մրցույթային է, որը կազմակերպում են ՌԱՀ-ը և ՊՆ-ն համատեղ: ՌԱՀ-ի ՄԿԾ-ներում պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի մասնագիտական որակների և ներկայացվող չափանիշները ընդհանրական են, առկա չեն ՊԴ կազմի տարակարգերի պաշտոնի անձնագրեր:

Միևնույն ժամանակ որոշ մասնագիտությունների գծով սերնդափոխության սահուն իրականացման վտանգ կա, քանի որ նեղ մասնագիտական առարկաների գծով մասնագետները շատ չեն: Փորձագիտական վերլուծությունները ցույց տվեցին, որ մեծ է դասախոսների ծանրաբեռնվածությունը, ինչը խոչընդոտում է դասախոսների կողմից հետազոտությունների իրականացմանը: Կադրերի համալրման տեսանկյունից, փորձագիտական խումբը կարևոր է համարում, որ ՌԱՀ-ը հիմնարար առարկաների համար քաղաքացիական բուհերի հետ մշտապես համագործակցի: Կարևոր է նաև ապահովել մեկ առարկայի համար երկու և ավելի դասախոսներ, որը կնպաստի ծանրաբեռնվածության քչացման և կնպաստի կոլեգիալ հաղորդակցությանը դասախոսների շրջանում:

Համալսարանում պարբերաբար անցկացվում են դասախոսների վերապատրաստումներ և որակավորման բարձրացման միջոցառումներ, ինչպես նաև այդ նպատակով տեղի են ունենում կարճաժամկետ և երկարաժամկետ գործուղումներ: ՌԱՀ-ում իրականացվում են ՊԴ կազմի գնահատումներ ինչպես հարցումների միջոցով, որոնք կատարվում են կուրսանտների կողմից, այնպես էլ պարբերաբար իրականացվող դասալսումների, որակի ապահովման և վերլուծության (այսուհետ՝ ՈԱՎ) բաժնի կողմից իրականացվող ընթացիկ մշտադիտարկումների, կուրսանտների տարեկան առաջադիմության դինամիկայի վերլուծությունների միջոցով, որոնք նպաստում են դասավանդման որակի շարունակական բարելավմանը:

Փորձագիտական խումբը գտնում է, որ, ընդհանուր առմամբ, ՌԱՀ-ի ռեսուրսները այսօր ապահովում են կրթական ծրագրերի իրականացումը: Միևնույն ժամանակ կարևորվում է, որ ՌԱՀ-ը և ՀՀ ՊՆ ուղիներ որոնեն ՌԱՀ-ի զարգացմանը նպատակաուղղված անհրաժեշտ ռեսուրսներով ապահովվածության համար: Մասնագիտական լսարանները, լաբորատորիաները և վարժարանները տեխնիկական միջոցներով վերահագեցման անհրաժեշտություն ունեն, ինչի մասին փաստեցին նաև փորձագիտական խմբի հետ հանդիպման մասնակիցները: ՌԱՀ-ում կատարված հարցումները ցույց են տալիս, որ կուրսանտական և ՊԴ կազմը բավարարված չեն գրադարանային ռեսուրսներից, որը մտահոգիչ է ՄԿԾ-ների իրականացման և վերջնարդյունքների ձեռք բերման տեսանկյունից: ՌԱՀ-ում որոշ սարքավորումների, լաբորատորիաների և տեխնիկայի բացակայության պատճառով պարապմունքների մի մասն անցկացվում է գորամասերում և քաղաքացիական բուհերում: Կուրսանտների և ՊԴ կազմի հետ հանդիպումների արդյունքում պարզ դարձավ, որ նրանց գերակշռող մասը արդյունավետ է համարում հենց համալսարանում այդ պարապմունքների անցկացումը, ինչը կնվազեցնի և ժամանակային, և տրանսպորտային ծախսերը:

ՌԱՀ-ում գործում են կուրսանտների հավաքագրման և ընդունելության հստակ մեխանիզմներ: Վերջին տարիներին կուրսանտների թվի նվազում է նկատվում ՀՕՊ և Կապի ֆակուլտետներում, ի տարբերություն ավիացիայի ֆակուլտետի դիմորդների թվի:

Փորձագիտական այցի, ինչպես նաև ՈԱՎ բաժնի կողմից իրականացված հարցումների արդյունքներից պարզ դարձավ, որ համալսարանի կուրսանտները հիմնականում գոհ են կրթական միջավայրից և կրթության կազմակերպումից: Կուրսանտները հնարավորություն ունեն դասախոսների հետ համատեղ մասնակցելու հետազոտական աշխատանքներին, միևնույն ժամանակ նրանց առավել մեծ ներգրավվածությունը գիտահետազոտական աշխատանքներում կնպաստի

կուրսանտների վերլուծական կարողությունների զարգացմանը: ՌԱՀ-ում առկա են կուրսանտներին խորհրդատվական, կրթական ծառայությունների գնահատման մեխանիզմներ, որոնք նպաստում են մատուցվող ծառայությունների որակի բարելավմանը և կուրսանտների կարիքների հաշվի առնմանը:

ՌԱՀ-ում առկա է հետազոտական ոլորտում իր հետաքրքրություններն ու հավակնություններն արտահայտող ռազմավարություն, և կարճաժամկետ ծրագրեր, սակայն հետազոտական թեմաների համար սահմանված չեն քայլերի հերթականությունը և դրանցում արտացոլված չեն ՌԱՀ-ի մասնագիտական ուղղվածությունները: ՌԱՀ-ում զինվորական կոչումների հավասարեցումը գիտական աստիճաններին ոչ միշտ է արդարացված և վտանգում է համալսարանում գիտահետազոտական աշխատանքների իրականացման արդյունավետությանը: Թույլ է բուհի և գիտական հաստատությունների միջև հետազոտությանն առնչվող կապը, որը կարող էր արտահայտվել համատեղ գիտական ծրագրեր իրականացնելով: Համալսարանի աշխատակիցների կողմից հրատարակվող հոդվածների սակավությունը անհանգստացնող է, քանի որ այն ցույց է տալիս իրականացվող հետազոտական աշխատանքների ցածր ակտիվությունը: Իրականացվող հետազոտությունները դեռևս չեն հանդիսանում ուսուցման բաղկացուցիչ մաս, որը կարող է բացասաբար ազդել կրթական վերջնարդյունքների ձևավորման վրա: Փորձագիտական խումբը կարևորում է, որ ՌԱՀ-ի կողմից նորարարական բնույթի ուսումնասիրությունները խթանվեն, որոնցում ներգրավված կլինեն ինչպես դասախոսներ, այնպես էլ կուրսանտներ:

Միջազգային կապերի և համագործակցության ոլորտում համալսարանի իրավասությունները խիստ սահմանափակ են, և այս գործընթացը կարգավորվում է ՀՀ ՊՆ համապատասխան բաժինը: Միևնույն ժամանակ, միջազգային համագործակցության խոչընդոտների հաղթահարման հնարավորությունները համալսարանի կողմից դեռևս ուսումնասիրված չեն, որը խանգարում է միջազգայնացման և արտաքին կապերի հետագա զարգացմանը: Ներկայում, ՌԱՀ-ում պլանավորված չեն համապատասխան գործողություններ, առկա չէ համապատասխան ֆինանսական և մարդկային ռեսուրսներ արտաքին կապերի համակողմանի զարգացումը, ՀՀ բարձրագույն կրթական համակարգին ինտեգրվածության շրջանակների ընդլայնումը, օտարերկրյա ՌՈՒՀ-երի հետ համագործակցությունը, միջազգային փորձի ուսումնասիրությունները խթանելու համար: ՌԱՀ-ը պետք է փորձի միջազգայնացման ոլորտում ոչ ստանդարտ, նորարարական մեթոդներ օգտագործի ոլորտի զարգացումը խթանելու համար:

Թեև ՌԱՀ-ում տարվում են օտար լեզուների իմացության մակարդակի բարելավման ուղղությամբ աշխատանքներ, այնուամենայնիվ ինչպես դասախոսների, այնպես էլ կուրսանտների շրջանում անգլերեն լեզվի, իսկ կուրսանտների շրջանում նաև ռուսերենի մակարդակի բարձրացման անհրաժեշտություն կա¹, որը կնպաստի արտաքին կապերի ամրապնդմանը, միջազգային գրականության ուսումնասիրմանը և միջազգայնացման գործընթացում դասախոսների և կուրսանտների ներգրավվածության բարձրացմանը: Անհրաժեշտություն կա նաև ՄԿԾ-ներում ներառել տարածաշրջանի /վրացերեն, թուրքերեն, ադրբեջաներեն, պարսկերեն/ լեզուների ուսումնասիրությունը:

¹ Տեքստը վերաշարադրվել է հաստատության դիտողությունների և առաջարկությունների քննարկման արդյունքում:

Համալսարանի կառավարման համակարգն ունի իր յուրահատկությունը, քանի որ բուհական համակարգին բնորոշ կառուցվածքը մեկտեղված է գորամասային կարգավիճակից բխող պահանջներին: ՌԱՀ-ի պետը ի պաշտոն է իրավասու է միանձնյա որոշումներ կայացնել, որոնք կենսագործվում են հրամաններով և պարտադիր են կատարման գորամասի ողջ անձնակազմի համար: Մյուս կողմից որոշումները կարող են քննարկվել կոլեգիալ կառավարման խորհուրդներում: Որպես ռազմական կառույց, ՌԱՀ-ի կառավարումն ու վարչարարությունն իրականացվում է սահմանված քաղաքականության և ընթացակարգերի միջոցով, կառավարման մարմինները գործում են հաստատված աշխատակարգերով, որոնք ապահովում են կառավարման համակարգի կանոնակարգվածությունը: ՌԱՀ-ի գործող կառավարման համակարգը, միտված լինելով ՌԱՀ առաքելության ու նպատակների իրականացմանը, ապահովում է որոշումներ կայացնելու կանոնակարգված գործընթաց: Որոշումների կայացմանը մասնակցում են ՊՆ համապատասխան վարչությունները՝ որպես արտաքին շահակիցներ: Միննույն ժամանակ, ՊԴ կազմի ներկայացուցիչները և կուրսանտները պասիվ մասնակցություն ունեն իրենց առնչվող որոշումների կայացման գործընթացում, ինչը կարող է խոչընդոտել համալսարանի առաջընթացին և գործունեության արդյունավետությանը:

ՌԱՀ-ը ֆինանսական մուտքեր ստանում է ՀՀ պաշտպանության նախարարությունից: Փորձագիտական խումբը դրական է համարում, որ բուհում առկա է ֆինանսական միջոցների բաշխման ձևավորված մեխանիզմ: Տարեկան բյուջեում նախատեսվում են որոշակի ծախսեր, որոնք ուղղված են բուհի նպատակների իրականացմանը, սակայն ծախսերը մանրամասնեցված չեն ըստ ռազմավարական նպատակների և կրթական ծրագրերի, որն առավել հասցեական կդարձնե կատարվող ֆինանսական ներդրումները: ՌԱՀ-ը ուսումնական գործունեությունից, դրամաշնորհներից և այլ աղբյուրներից ֆինանսական մուտքեր չունի: Ֆինանսական ներհոսքի աղբյուրների բազմազանությունը կնպաստի ֆինանսական օպերատիվ խնդիրների լուծմանը և պահուստային ֆոնդի ձևավորմանը:

Փորձագիտական խումբը դրական է գնահատում համալսարանի ջանքերն ուղղված որակի ներքին ապահովման համակարգի ներդրմանը, շարունակական բարելավմանը և որակի մշակույթի ձևավորմանը: Վերջին երկու տարիների ընթացքում կատարած մեծածավալ աշխատանքները հիմքեր են ստեղծել որակի ապահովման համակարգի կայացման համար, որն էլ հետագայում կնպաստի գործընթացների կանոնակարգվածությանը և շարունակական բարելավմանը: Դրական է, որ որակի ապահովման գործընթացների կառավարման նպատակով ՌԱՀ-ը տրամադրում է անհրաժեշտ մարդկային և նյութական ռեսուրսներ: Միննույն ժամանակ ՌԱՀ-ի ղեկավարությունը մշտապես աջակցում է որակի ապահովման գործընթացների իրականացմանը, ՈԱՎ բաժնի աշխատակիցներն անցնում են ազգային և միջազգային կառույցների կողմից իրականացվող վերապատրաստումներ: Այս ամենը նպաստում են որակի ապահովման կառույցի կայացմանն ու աշխատակիցների մասնագիտական առաջխաղացմանը:

Մյուս կողմից ռազմական կրթության առանձնահատկություններով պայմանավորված առաջ են գալիս որոշ անհամատեղելիություններ ՀՀ կրթական դաշտում գործող որակի ապահովման պահանջների (թափանցիկության, տեղեկա-

տվության հասանելիության, գործընթացներում շահակիցների ակտիվ ներգրավման և այլնի) հետ:

Հաստատության ուժեղ կողմերն են.

1. Համալսարանի ռազմավարական նպատակների ու խնդիրների հստակությունը և ՀՀ ՊՆ կարիքներին համապատասխանությունը:
2. ՌԱՀ-ի կառավարման ու վարչարարության հստակ քաղաքականությունը և գործող ներքինից վերև հաշվետվողականության համակարգը:
3. ՄԿԾ-ներում պատվիրատու հանդիսացող արտաքին շահակիցների կարիքների հաշվի առնումը:
4. Շրջանավարտների 100 տոկոս զբաղվածությունը սովորելու ընթացքում կուրսանտների գուման և ՌԱՀ-ի ջանքերի հաշվին:
5. Ռազմական էթիկայի կանոնների հստակությունը և պահպանումը ՌԱՀ-ի կողմից:
6. Բարձր որակավորում ունեցող, ռազմական կրթության պահանջներն ապահովող պրոֆեսորադասախոսական կազմը:
7. Կրթական ծրագրերն իրականացնելու համար համապատասխան նյութատեխնիկական բազայի հասանելիությունը:
8. Հասարակությանը գիտելիքների և արժեքների փոխանցման գործուն մեխանիզմները:
9. Որակի ապահովման համակարգի ներդրումը և մասնագետների ներգրավվածությունը, որակի ապահովման ստորաբաժանման աշխատակիցների բարձր մոտիվացիայի առկայությունը որակի մշակույթի ձևավորման և զարգացման համար:

Հաստատության թույլ կողմերն են.

1. Համալսարանի ինքնավարության պակասը:
2. Համալսարանի գործունեության թափանցիկության պակասը լայն հասարակության շրջանում:
3. Դասախոսների խիստ ծանրաբեռնվածությունը և որոշ մասնագիտական դասընթացների հիմնական դասախոսների պակասը:
4. Կուրսանտների գիտահետազոտական աշխատանքներում ներգրավվածության սակավությունը:
5. ՌԱՀ-ում ուսումնական գործընթացին զուգահեռ գիտահետազոտական գործունեությամբ զբաղվելու, գիտական աստիճան ունենալու համար սպաների մոտիվացիայի բացակայությունը:
6. Որոշ մասնագիտական առարկաների համար լաբորատոր սարքավորումների պակասը:
7. Միջազգային համագործակցության ցածր մակարդակը:
8. Դասախոսների և կուրսանտների միջազգային շարժունության սակավությունը:
9. Կուրսանտների օտար լեզվով մասնագիտական հաղորդակցման կարողությունների թույլ մակարդակը:

Հիմնական խորհրդատվություններ.

Առաքելությունը և նպատակները

1. Ռազմավարական նպատակների իրականացման առաջընթացի մշտադիտարկման նպատակով մշակել որակական և քանակական հիմնավորված ցուցիչներ:
2. Ռազմավարական ծրագրի նպատակները լիարժեք իրականացնելու համար ապահովել ներքին շահակիցների /կուրսանտներ, դասախոսներ/ մասնակցությունը դրա մշակման և իրականացման գործընթացում:

Կառավարումն ու վարչարարությունը

3. Ներքին շահակիցների մոտիվացիայի և նրանց աշխատանքի արդյունավետության բարձրացման նպատակով մեծացնել որոշումների կայացման գործընթացում ՊԴ և կուրսանտական կազմի ներկայացուցիչների մասնակցությունը կառավարման տարբեր օղակներում /գիտխորհրդում, ֆակուլտետի խորհրդում և այլն/:
4. ՄՈՒՀ-ի հետագա զարգացման նկատառումներից ելնելով միջոցներ ձեռնարկել այլընտրանքային ֆինանսական կայուն մեխանիզմներ ստեղծելու ուղղությամբ:
5. ՌԱՀ արտաքին և ներքին ռիսկերի պարբերաբար գնահատում արտաքին և ներքին շահակիցների լայն մասնակցությամբ:

Մասնագիտության կրթական ծրագրերը

6. Վերաձևակերպել ՄԿԾ-ների վերջնարդյունքները և ավելացնել ՄԿԾ-ների նեղ մասնագիտական ուղղվածության և ճարտարագիտական բլոկի դասընթացների ծավալը:
7. Նոր ներդրված գնահատման համակարգի լիարժեք կիրառման նպատակով իրականացնել հատուկ միջոցառումներ դասախոսների և կուրսանտների համար:
8. Կուրսանտների և դասախոսական կազմի շարժունությունն ակտիվացնելու նպատակով կատարել կրթական ծրագրերի եթե ոչ ամբողջական, ապա մոդուլային բենչմարքինգ այլ համանման ռազմական բուհերի կրթական ծրագրերի հետ:

Ուսանողները

9. Կուրսանտների բարձր առաջադիմությունը ապահովելու նպատակով վերաբաշխել կուրսանտների ծանրաբեռնվածությունը և ավելացնել նրանց ինքնապատրաստման ժամերը:

Պրոֆեսորադասախոսական և ուսումնասօժանող կազմը

10. ՄԿԾ փաթեթներում ներառել ՊԴ կազմի մասնագիտական և մանկավարժական կարողություններին ներկայացվող հստակ պահանջներ:
11. Մերնդափոխության սահուն անցման նպատակով մշակել մեխանիզմներ խթանելու գիտական աստիճան ունեցող երիտասարդ դասախոսներով համալրումը և համագործակցել քաղաքացիական բուհերի հետ:
12. Դասախոսների կողմից տրամադրվող կոնսուլտացիոն և վերապատրաստման ժամերը ընդգրկել նրանց բեռնվածքներում և նվազեցնել ՊԴ կազմի լսարանային բեռնվածությունը՝ պակասացնելով ոչ մասնագիտական բեռնվածությունը:

Հետազոտությունը և զարգացումը

13. Գնահատելով ՌԱՀ-ի աշխատակիցների հետազոտական պոտենցիալը ՀՀ ՊՆ-ի օժանդակությամբ մշակել և ներդնել ՊԴ և կուրսանտական կազմի հետազոտական գործունեությունը խրախուսող մեխանիզմներ:
14. Կուրսանտների մոտ վերլուծական կարողությունների զարգացման, քննադատական մտածողություն ձևավորելու նպատակով ակտիվացնել նրանց ներգրավվածությունը նորարարական հետազոտական աշխատանքներում և ավելացնել նմանատիպ հանձնարարությունների իրականացումը:
15. Որոնել ուղիներ ռազմական ոլորտում գիտական աստիճաններ շնորհող մասնագիտական խորհրդի բացման ուղղությամբ:

Ենթակառուցվածքը և ռեսուրսները

- 18 ՄԿԾ-ների պրակտիկ բաղադրիչի լիարժեք ապահովման նպատակով համալրել ռեսուրսային բազան ժամանակակից լաբորատոր և չափիչ տեխնիկայով, իսկ ֆիզիկական բարձր պատրաստության համար նախատեսված մարզասրահները՝ վարժասարքերով:
- 19 Փաստաթղթերի կառավարման արդյունավետության բարձրացման և հասանելիության նպատակով ներդնել էլեկտրոնային փաստաթղթաշրջանառության համակարգ:

Հասարակական պատասխանատվությունը

20. ՌԱՀ-ում իրականացվող գործընթացների թափանցիկության և դիմորդների թվի մեծացման նպատակով ներդնել սեփական ինտերնետային կայք էջը:
21. ՌԱՀ-ում մշակվող բոլոր հաշվետվություններում կիրառել որակական վերլուծություններ իրականացնելու պահանջ:
22. Շարունակաբար կատարելագործել և զարգացնել հասարակության հետ հետադարձ կապի մեխանիզմները և պարբերաբար մշտադիտարկել արդյունքը:

Արտաքին կապերը և միջազգայնացումը

23. Արտաքին կապերի և միջազգայնացման ոլորտում կատարել կարիքների վերլուծություն, մշակել ու ներդնել ոլորտի նպատակների իրականացման քաղաքականություն:
24. Ներդնել ՄՌԻՀ-ի արտաքին կապերի և միջազգայնացման բնագավառում կուրսանտների ներգրավվածությունը խրախուսող գործուն մեխանիզմներ:
25. Ընդլայնել և ուժեղացնել կուրսանտների և դասախոսների անգլերեն լեզվի ուսուցման հնարավորությունները:
26. ՄԿԾ-ներում ներառել տարածաշրջանի լեզուների ուսումնասիրություն /ադրբեջաներեն, վրացերեն, պարսկերեն, թուրքերեն/:

Որակի ներքին ապահովման համակարգը.

27. Լավ փորձի պահպանման նպատակով՝ շարունակական դարձնել ստորաբաժանումների ինքնավերլուծության գործընթացը:
28. Ակտիվացնել ներքին շահակիցների /դասախոս, կուրսանտ/ ներգրավվածությունը որակի ապահովման գործընթացներում:
29. Ներգրավել ՊՆ աշխատկազմից ռազմական բուհերի որակի ապահովման պատասխանատու ՌԱՀ որակի ապահովման գործընթացներում:

Դիտարկումներ

- Ստանձնած առաքելությունն ու նրա առջև դրված նպատակները սահմանված են համալսարանի կանոնադրության մեջ և ամբողջությամբ համաձայնեցված են ՀՀ ՊՆ-ի հետ: Ներքին շահակիցներն են վարչական, դասախոսական կազմը և կուրսասնտները: Արտաքին շահակից է հանդիսանում պատվիրատուն՝ ՀՀ ՊՆ և հասարակությունը: Համալսարանն ունի հեռանկարային զարգացման հնգամյա ծրագիր:
- Ռազմական ավիացիոն համալսարանում առկա է կառավարման համակարգ և կան պատրաստված վարչություններ: Կազմավորված են գիտխորհուրդ, սերժանտական խորհուրդ: Պարբերաբար անցկացվում են ընդհանուր ժողովներ, որոնց ժամանակ տեղի են ունենում հանդիպումներ բոլոր շահակիցների հետ, ներառյալ կուրսասնտները: Կարգավորված է համագործակցությունը ՀՀ ՊՆ-ի հետ: Կուրսասնտների և դասախոսների հնարավորությունները մասնակցել որոշումների կայացմանը և ազդել փաստաթղթերի ձևավորման վրա սահմանափակ են, ինչը պայմանավորված է զինվորական ծառայության առանձնահատկություններով:
- ՄԿԾ-ները ձևավորված են համաձայն ՀՀ ՊՆ պահանջներին և ուղղված են համալսարանի առաքելության ու նպատակների իրականացմանը: ՄԿԾ-ների քաղաքականությունն ուղղված է ակադեմիական ազնվությանը:
- Կուրսասնտների կրթական պահանջների բավարարման քաղաքականությունը կառուցված է ՀՀ ՊՆ պահանջների կատարման հիման վրա: Ողջ ուսումնական գործընթացը ուղղված է շրջանավարտի ռազմական և մասնագիտական պատրաստության ամբողջականությանը և գորամասերից եկող բացասական գնահատականների վերացմանը: Ուսումնական գործընթացն ուղղված է նաև սպայի անձի ձևավորմանն ու ներդաշնակ զարգացմանը: ՄՈՒՀ-ը համագործակցում է ԵՊՀ-ի և ՀԱՊՀ-ի հետ, մի շարք առարկաների դասերն անցկացվում են այդ համալսարանների ուսումնանյութական բազայի վրա: Կուրսասնտների իրավունքների պաշտպանությունը հիմնված է Ձինված ուժերի կանոնադրության և ՊՆ-ի հրամանների պահանջների վրա:
- ՄՈՒՀ-ում բացակայում է կուրսասնտների հոգեբանական և մասնագիտական ընտրության համակարգը ընդունելության քննությունների ժամանակ: Ընդունելությունն իրականացվում է քննությունների արդյունքների, բժշկական հանձնաժողովի որոշման և ֆիզիկական պատրաստվածության մակարդակի հիման վրա: Նախատեսված է կուրսասնտների մասնակցությունը գիտահետազոտական աշխատանքներում: Մակայն այն սահմանափակ է, ելնելով ժամանակակից սարքավորումների, ինժեներական պրոֆիլի առարկաների համար լաբորատոր սարքավորումների պակասից, չկան անհրաժեշտ քանակությամբ ժամանակակից չափիչ սարքավորումներ: ՄՈՒՀ-ում թույլ է ինժեներական մասնագիտությունների կուրսասնտների չափագիտական

պատրաստվածությունը: Բացի այդ, չկա գիտահետազոտական աշխատանքների բավականաչափ ֆինանսավորում:

- ՄՈՒՀ-ում գործում է ամբողջական աշխատակազմ, ինչի շնորհիվ հնարավոր է կազմակերպել ուսումնական գործընթացը, կան նաև դասախոսական կազմի որակավորմանը վերաբերվող պահանջներ: ԶԼՄ-ներում պարբերաբար թափուր հաստիքների վերաբերյալ հայտարարություններ են տեղադրվում: Դասերի անցկացմանը մասնակցում են նաև ԵՊՀ-ի և ՀԱՊՀ-ի դասախոսները: Վարչական և ուսումնասօժանդակ կազմը ունակ է իրականացնելու ռազմավարական նպատակները:
- Ամբիոններում առկա է մեկ կամ արավելագույնը երկու տեխնիկական գիտությունների թեկնածու: Դասախոսական կազմի մեթոդական պատրաստվածությունը թույլ չի տալիս մշակել բարձրակարգ դասագրքեր և ուսումնական ձեռնարկներ, որոնք կհամապատասխանեն ռազմական համալսարանի մակարդակին: ՄՈՒՀ-ում կա ժամանակակից սարքավորումների և թվային ուսումնագործնական բազայի պակաս:
- ՄՈՒՀ-ում առկա նյութական բազայի հիման վրա անցկացվում է կիրառական բնույթի գիտահետազոտական աշխատանք: Կուրսանտները ներգրավվում են ռազմական և քաղաքացիական բուհերում տարբեր ուղղություններով անցկացվող միջազգային օլիմպիադաներում:
- Բացակայում է դասախոսների համար նյութական խթանը գիտահետազոտական աշխատանքներ իրականացնելու համար: Դասախոսների որակավորումը թույլ չի տալիս իրականացնել տեսական գիտական հետազոտություններ, որոնք համապատասխանում են ռազմական համալսարանի կատեգորիային:
- ՄՈՒՀ-ում առկա է անհրաժեշտ ուսումնական միջավայր, որը թույլ է տալիս ապահովել տարբեր բնագավառներում արդի գիտելիքների տիրապետող սպաների պատրաստումը:
- ՄՈՒՀ-ում մշակված է հասարակական պատասխանատվության համակարգ: Կան նաև հետադարձ կապ գործառնների հետ, որտեղ ծառայության են անցնում շրջանավարտները: Մշակված են շրջանավարտների մասին կարծիքների վերլուծության և թերությունների վերացման մեխանիզմներ:
- Միջազգայնացումը կատարվում է այն հնարավորությունների սահմաններում, որոնք սահմանված են ՊՆ դրույթների և գործառնների կանոնադրությունների պահանջներով: Սերտ համագործակցություն կա տարբեր երկրների դեսպանատների հետ: Կարգավորված է ռուսերեն և անգլերեն լեզուների ուսուցման համակարգը:
- ՄՈՒՀ-ում մշակված է որակի ներքին ապահովման համակարգ: Երեք տարի առաջ ստեղծվել և հաջողությամբ աշխատում է որակի ապահովման բաժինը: Ընտրված են բարձրակարգ մասնագետներ: Որակի ապահովման ներքին համակարգը մշտապես վերլուծության է ենթարկվում: Այդ տեղեկատվությունը պարբերաբար ներկայացվում է ՊՆ՝ արտաքին շահակցին: Իսկ հասարակության լայն շրջանին ներկայացնելը սահմանապակվում է ՊՆ-ի պահանջներով:

Խորհրդատվություններ

- Քանի որ ներկայում ՄՈՒՀ-ն ունի ռազմական ավիացիոն համալսարանի կարգավիճակ, անհրաժեշտ է կադրերի վերապատրաստման ծրագիր մշակել, որպեսզի դասախոսական կազմն իր գիտական աստիճաններով ու կոչումներով համապատասխանի համալսարանի ՊԴԿ-ին ներկայացվող պահանջներին: Քանի որ այդ գործընթացը երկարատև է (հինգ տարուց ոչ պակաս), ապա անհրաժեշտ է այլ համալսարաններից համատեղությամբ գիտական աստիճաններով ու կոչումներով դասախոսներ ներգրավել:
- Անհրաժեշտ է ապահովել ՄՈՒՀ-ը ժամանակակից ուսումնալաբորատոր և չափիչ բազայով, վարժասարքերով և փորձարարական տեխնիկայով:
- Անհրաժեշտ է ապահովել շրջանավարտների սոցիալ-հոգեբանական պատրաստվածության ավելի բարձր մակարդակ, ինչը թույլ կտա զինձառայության սկզբնական շրջանում զինվորների հետ համագործակցությունը կառուցել պահանջների ավելի բարձր մակարդակի վրա:
- Անհրաժեշտ է կուրսանտների ռուսերենի և անգլերենի իմացության մակարդակը բարելավել:
- ՄՈՒՀ-ում անհրաժեշտ է հնարավորություն ստեղծել ուսումնասիրելու հարևան պետությունների լեզուները (ադրբեջաներեն, վրացերեն, պարսկերեն, թուրքերեն):

05 սեպտեմբեր 2018

Հերմինե Գրիգորյան
Փորձագիտական խմբի ղեկավար

ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ ԽՄԲԻ ԿԱԶՄԸ

ՌԱՀ ինքնավերլուծության և որակի ապահովման գործընթացների արտաքին գնահատումն իրականացվել է փորձագիտական խմբի հետևյալ անդամների կողմից².

- **Հերմինե Գրիգորյան`** Վանաձորի պետական համալսարան, ֆիզիկամաթեմատիկական ֆակուլտետի դեկան, ֆիզմաթ. գիտությունների թեկնածու, դոցենտ
- **Ալեքսանդր Կրյաչկո`** Ս.Պետերբուրգի աերոտիեզերական սարքաշինության պետական համալսարանի ռադիոտեխնիկական և օպտոէլեկտրոնային համակարգերի ամբիոնի վարիչ, տեխնիկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ՌԴ հավատարմագրված փորձագետ
- **Գեղամ Կարոյան`** Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարանի Տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների էլեկտրոնիկայի ինստիտուտի տնօրենի տեղակալ, էլեկտրոնային տեխնիկա ամբիոնի դեցենտ, տեխնիկական գիտությունների թեկնածու
- **Ավետիս Գևորգյան`** ՀՀ Պետական կառավարման ակադեմիայի Մասնագիտական կրթության որակի ապահովման բաժնի ղեկավար, տնտեսագիտության թեկնածու
- **Վիգեն Մկրտչյան`** ԵՊՀ Ռադիոֆիզիկայի ֆակուլտետի 4-րդ կուրսի ուսանող

Փորձագիտական խմբի աշխատանքները համակարգել է ՈԱԱԿ-ի Ինստիտուցիոնալ և ծրագրային հավատարմագրման բաժնի ավագ մասնագետ Վարդուհի Գյուլազյանը:

Թարգմանությունը կատարել է Հայ-ռուսական համալսարանի շրջանավարտ Արփինե Հախվերդյանը:

Փորձագիտական հանդիպումները սղագրել է ԵՊՀ Կրթության կառավարում և պլանավորում ամբիոնի առաջին կուրսի մագիստրանտ Մերի Բարսեղյանը:

Փորձագիտական խմբի կազմը համաձայնեցվել է ՌԱՀ-ի հետ:

Փորձագիտական խմբի բոլոր անդամները, այդ թվում թարգմանիչն ու համակարգողը, ստորագրել են անկախության և գաղտնիության համաձայնագրեր:

ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՑՔԸ

Դիմում պետական հավատարմագրման համար

Պետական ինստիտուցիոնալ հավատարմագրում անցնելու համար ՌԱՀ-ը դիմել է ՈԱԱԿ` լրացնելով սահմանված ձևաչափի դիմում-հայտը և ներկայացնելով լիցենզիայի և դրա հավելվածների կրկնօրինակները:

ՈԱԱԿ-ի քարտուղարությունն ուսումնասիրել է դիմում-հայտում ներկայացված տվյալները, կից փաստաթղթերը:

Դիմում-հայտի ընդունման մասին որոշում կայացնելուց հետո ՈԱԱԿ-ի և ՊՆ-ի միջև կնքվել է երկկողմ պայմանագիր: Կազմվել և հաստատվել է աշխատանքների իրականացման ժամանակացույց:

² Հավելված 1. Փորձագիտական խմբի անդամների ինքնակենսագրականներ

Ժամանակացույցով նախատեսված ժամկետներում հաստատությունը, ըստ ՈԱԱԿ-ի կողմից սահմանված ձևաչափի, ներկայացրել է ինստիտուցիոնալ կարողությունների ինքնավերլուծությանը հայերեն տարբերակը, ուղեկցող փաստաթղթերի փաթեթը, իսկ ինքնավերլուծության և փաստաթղթերի անզլերեն թարգմանությունը կազմակերպել է ՈԱԱԿ-ը:

ՄՌԻՀ-ի ինքնավերլուծությունն իրականացրել է հատուկ այդ նպատակով ՌԱՀ-ի պետի հրամանով ձևավորված խումբը:

Նախապատրաստական փուլ

ՈԱԱԿ-ի համակարգողն ուսումնասիրել է զեկույցը՝ տեխնիկական առումով ՈԱԱԿ-ի պահանջներին համապատասխանությունը ստուգելու նպատակով: Այնուհետև համակարգողն ինքնավերլուծությունն ուղարկել է փորձագիտական խմբին, որի կազմը նախօրոք համաձայնեցվել է ՌԱՀ-ի հետ:

Փորձագիտական խմբին աշխատանքներին նախապատրաստելու և գործընթացների արդյունավետությունն ապահովելու նպատակով՝ պատասխանատուների կողմից իրականացվել են չորս վերապատրաստումներ հետևյալ թեմաներով.

1. Հավատարմագրման գործընթաց, փորձագիտական աշխատանքի առանձնահատկություններ, փորձագետի էթիկայի և վարքագծի կանոններ:
2. Ինստիտուցիոնալ ինքնավերլուծության նախնական գնահատում պրակտիկայից վերցված օրինակների միջոցով:
3. Փորձագիտական այց դերային խաղերի միջոցով:
4. Փորձագիտական զեկույցի պատրաստում:

Փորձագիտական խումբը, ուսումնասիրելով ՌՌԻՀ-ի ինքնավերլուծությունը և ուղեկցող փաստաթղթերի փաթեթը, իրականացրել է նախնական գնահատում ըստ ձևաչափի՝ պատրաստելով լրացուցիչ ուսումնասիրման ենթակա անհրաժեշտ փաստաթղթերի, ինչպես նաև խնդիրների և հարցերի ցանկը՝ նշելով նաև համապատասխան ստորաբաժանումները կամ թիրախային խմբերը:

Նախատեսված ժամկետներում փորձագիտական խումբն ամփոփել է նախնական գնահատման արդյունքները և կազմել փորձագիտական այցի պլան-ժամանակացույցը³: Առաջնորդվելով ՈԱԱԿ-ի Փորձաքննության իրականացման ձեռնարկով՝ ժամանակացույցում ներառվել են հանդիպումներ փորձագետների կողմից նախատեսվող բոլոր խմբերի հետ, բաց և փակ հանդիպումներ, փաստաթղթերի և ռեսուրսների ուսումնասիրություն, այցելություններ հաստատության ստորաբաժանումներ և այլն:

Հիմնական խնդիրների և ուսումնասիրման ենթակա փաստաթղթերի առանձնացումից հետո, փորձագիտական խումբը հստակեցրել է հանդիպումների ժամանակ քննարկվող խնդիրները: Պարբերաբար կրկնվող հանդիպումների ընթացքում քննարկվել են յուրաքանչյուր չափորոշիչի վերաբերյալ հարցադրումները և կազմվել փորձագիտական խմբի նախնական այցի փաթեթը: Փաթեթը պարունակում էր հանդիպումների պլան-ժամանակացույցը ուսումնասիրման և պարզաբանման ենթակա հարցերը՝ ըստ թիրախային խմբերի և այն լրացուցիչ փաստաթղթերի ցանկը, որոնք անհրաժեշտ էր ուսումնասիրել փորձագիտական այցի ընթացքում: Բուհի կողմից

³ Հավելված 2. ՌԱՀ ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման նպատակով փորձագիտական գնահատում իրականացնող խմբի այցերի ժամանակացույց

ներկայացրած ցանկերից ընտրվել են դասախոսական և կուրսանտական կազմի ներկայացուցիչները, ովքեր պետք է մասնակցեին հանդիպումներին: Շրջանավատների ցանկը տրամադրվել է ՀՀ ՊՆ նախարարության կողմից:

ՌԱՀ-ի ինքնավերլուծությունը

Հաստատված ժամանակացույցի համաձայն ինքնավերլուծության աշխատանքներին նախապատրաստելու նպատակով՝ 20.11.2017-02.02.2018թթ. ՌԱԱԿ աշխատակիցներն իրականացրել են ՌՈՒՀ-ի ինքնավերլուծություն իրականացնող աշխատանքային խմբի համար ՌԱԱԿ-ի ձևաչափերի և հավատարմագրման չափանիշների մեկնաբանությանը նվիրված աշխատաժողովներ: Հաստատությունն, ըստ ՌԱԱԿ-ի կողմից սահմանած ձևաչափի, 23.02.2018թ.-ին ներկայացրել է ինստիտուցիոնալ կարողությունների ինքնավերլուծությունը հայերեն և անգլերեն լեզուներով և ուղեկցող փաստաթղթերի փաթեթը:

Նախապատրաստական այց

2018 թվականի մայիսի 25-ին տեղի է ունեցել նախապատրաստական այց Ռազմական ավիացիոն համալսարան: Համալսարանի հետ համաձայնեցվել է փորձագիտական այցի պլան-ժամանակացույցը, ներկայացվել է ուսումնասիրության ենթակա լրացուցիչ փաստաթղթերի ցանկը, քննարկվել և փոխհամաձայնեցված որոշումներ են կայացվել փորձագիտական այցի կազմակերպչական, տեխնիկական, տեղեկատվական հարցերի, հանդիպումների մասնակիցների վարքագծի և էթիկայի նորմերի վերաբերյալ: Դիտարկվել են ֆոկուս խմբային հանդիպումների և փորձագիտական խմբի աշխատանքի համար նախատեսված սենյակները, հստակեցվել են դրանց կահավորման ու տեխնիկական միջոցներով հագեցման խնդիրները:

Փորձագիտական այց

Փորձագիտական այցը տեղի է ունեցել 2018թ. հունիսի 4-ից 7-ը ընկած ժամանակահատվածում: Ժամանակացույցի համաձայն փորձագիտական այցի աշխատանքները մեկնարկել են փակ հանդիպմամբ, որի նպատակն էր միջազգային փորձագետ Ալեքսանդր Կրյաչկոյի հետ քննարկել և համաձայնեցնել փորձագիտական գնահատման շրջանակը, այցի ընթացքում ուսումնասիրման ենթակա խնդիրները, ՄՈՒՀ-ի ուժեղ և թույլ կողմերն ըստ չափանիշների, ֆոկուս խմբային հանդիպումների ընթացակարգը, հստակեցնվել են հետագա քայլերը:

Այցին մասնակցել է փորձագիտական խումբն ամբողջությամբ, ՌԱԱԿ-ի համակարգողը և թարգմանիչը:

Փորձագիտական այցը սկսվել և ավարտվել է ՌԱՀ-ի պետի հետ հանդիպումներով: Իրականացվել են ըստ ժամանակացույցի նախատեսված բոլոր հանդիպումները, այդ թվում բաց հանդիպումը, որին մասնակցել է ՌԱՀ Որակի ապահովման և վերլուծության բաժնի ղեկավարը: Այցի ընթացքում փորձագիտական խումբը փաստաթղթերի ուսումնասիրություն⁴, ռեսուրսների դիտարկում⁵ և ֆոկուս խմբային հանդիպումներ է իրականացրել ՌԱՀ-ի տարբեր ստորաբաժանումներում: Փորձագիտական խումբը մեկնել է Արգնի օդանավակայան և տեղում ուսումնասիրել պրակտիկայի իրականացումը:

⁴ Հավելված 3. Ուսումնասիրված փաստաթղթերի ցանկ

⁵ Փորձագիտական խմբի կողմից ուսումնասիրված ռեսուրսներ

Այցի յուրաքանչյուր աշխատանքային օրվա վերջում տեղի ունեցած փորձագիտական խմբի փակ հանդիպման ժամանակ դուրս են բերվել փորձագիտական գնահատման միջանկյալ արդյունքները, իսկ այցի ավարտին փակ քննարկմամբ ամփոփվել են այցի հիմնական արդյունքները:

Փորձագիտական գնահատումը կատարվել է Հավատարմագրման պետական չափանիշների և չափորոշիչների և ՈԱԱԿ-ի ընթացակարգերի շրջանակներում, որով նախատեսվում է գնահատման երկաստիճան սանդղակ՝ **անբավարար և բավարար:**

Փորձագիտական զեկույց

Փորձագիտական խմբի ներկայացուցիչները և ՈԱԱԿ-ի համակարգողը պատրաստել են փորձագիտական զեկույցի նախնական տարբերակը: Միջազգային փորձագետը պատրաստել է գործընկերային գնահատման վերաբերյալ առանձին կարծիք, որն ամբողջությամբ է ներառվել զեկույցի տեքստում: Նախնական զեկույցը ներկայացվել է ՌԱՀ 27.07.2018-ին:

Զեկույցի վերաբերյալ իր դիտողություններն ու մեկնաբանություններն ՌԱՀ-ն ուղարկել է ՈԱԱԿ 02.08.2018թ.: Բուհն իր դիտողություններն ու մեկնաբանությունները ներկայացրել է հայերեն լեզով, որոնք տրամադրվել են տեղացի փորձագետներին: Դիտողությունների վերաբերյալ 2018թ. օգոստոսի 29-ին ՈԱԱԿ-ը կազմակերպել է բուհի և փորձագիտական խմբի ներկայացուցիչների հանդիպում, որի ժամանակ էլ ներկայացվել է խմբի պատասխանը: Հաշվի առնելով բուհի մեկնաբանությունները՝ փորձագիտական խումբը կազմել է զեկույցի վերջնական տարբերակը, որը խմբի կողմից հաստատվել է 03.09.2018թ.:

Վարդուհի Գյուլազյան
Համակարգողի ստորագրություն

05 սեպտեմբեր 2018

ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ ԸՍՏ ՀԱՎԱՏԱՐՄԱԳՐՄԱՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԻ
ՀԱՄԱՌՈՏ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ՄՈՆԻ-Ի ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Պատմություն. 1992թ. դեկտեմբերի 24-ին ՀՀ կառավարության թիվ 604 որոշմամբ հանրապետական աերոակումբն ու «Արզնի» օդանավակայանը փոխանցվում են ՀՀ ՊՆ ենթակայությանը՝ ՀՀ ԶՈՒ համար անհրաժեշտ ավիացիոն մասնագետների պատրաստման նպատակով: 1993թ. ապրիլի 13-ին ՀՀ ՊՆ թիվ 0127 հրամանով ՊՆ ենթակայության տակ գտնվող հանրապետական աերոակումբի և «Արզնի» օդանավակայանի հիման վրա ստեղծվում է ՀՀ ՊՆ ուսումնասավիացիոն կենտրոնը, որը դառնում է ՀՀ ՊՆ առաջին ռազմաուսումնական հաստատությունը: 1993թ սեպտեմբերին կազմակերպվում է կուրսանտների առաջին ընդունելությունը՝ թռիչքատեխնիկական մասնագիտությունների գծով: ՀՀ ՊՆ միջնորդությամբ, 1994թ. սեպտեմբերի 20-ին ՀՀ կառավարության թիվ 477 հրամանի որոշմամբ ուսումնասավիացիոն կենտրոնին շնորհվում է ռազմական ուսումնական հաստատության կարգավիճակ՝ «Երևանի ռազմական ավիացիոն թռիչքատեխնիկական ուսումնարան» անվանումով: 1995թ. մարտի 17-ին ուսումնարանը «Արզնի» օդանավակայանից տեղափոխվում է ք. Երևան, Արշակունյաց պողոտա 89 հասցե: Հաշվի առնելով ուսումնարանի պատրաստության աստիճանը և ելնելով սպա-մասնագետներին ներկայացվող ժամանակակից պահանջներից՝ ՀՀ կառավարության թիվ 352, 26.04.2001թ. որոշման համաձայն Երևանի ռազմական ավիացիոն թռիչքատեխնիկական ուսումնարանը վերակազմավորվում է բարձրագույն ուսումնական հաստատության՝ «ՀՀ ՊՆ ռազմական ավիացիոն ինստիտուտի»՝ 4 տարի ստացիոնար ուսուցմամբ: Նախկինում ուսումնարանն ավարտած շրջանավարտներին բարձրագույն ինժեներական կրթություն ստանալու հնարավորություն տալու նպատակով կազմակերպվեց նաև հեռակա ուսուցում՝ 3 տարի: Հաշվի առնելով ուսումնամեթոդական բազայի առկայությունը և պրոֆեսորա-դասախոսական կազմի ճարտարագիտական պատրաստության բարձր աստիճանը՝ 2002թ. ինստիտուտին հանձնարարվեց կազմակերպել նաև ՀՀ ԶՈՒ սպա-կապավորների պատրաստումը: 2004թ. նոյեմբերի 22-ին ՀՀ ՊՆ թիվ 0177 հրամանի համաձայն կազմավորվում է Կապի ֆակուլտետը, 2005թ. փետրվարի 4-ին ՀՀ ՊՆ թիվ 021 հրամանով կազմավորվում է ՀՕՊ ֆակուլտետը: 2005թ. Հայրենական Մեծ պատերազմի հաղթանակի 60-ամյակի առթիվ ՀՀ ՊՆ թիվ 351 հրամանով ինստիտուտն անվանվում է մարշալ Արմենակ Խանփեթյանցի անվամբ և նույն հրամանով կարգադրվում է ինստիտուտին հանձնել մարտական դրոշը: 2004թ. ինստիտուտն անցնում է ուսումնական գործնթացի կազմակերպման ֆակուլտետային սկզբունքին: Կազմավորվում են 3 մասնագիտական և 1 հանրակրթական առարկաների ֆակուլտետներ: 2016թ. ապրիլի 28-ին ՀՀ կառավարության թիվ 424-Ս որոշմամբ և ՀՀ պաշտպանության նախարարի 04.08.2016թ. 1838 հրամանի համաձայն ինստիտուտը վերակազմավորվում է համալսարանի և դառնում ՀՀ ՊՆ «Մարշալ Արմենակ Խանփեթյանցի անվան ռազմական ավիացիոն համալսարան» պետական հիմնարկ: 2016-17 ուստարվանից համալսարանի մասնագիտություններից անցել են 5-ամյա ուսուցման: 2017-2018 ուստարվանից համալսարանում սպայական կազմի որակավորման բարձրացման դասընթացներ կազմակերպելու նպատակով ՀՀ ՊՆ 24.09.2016թ. թիվ 0238 հրամանի համաձայն բացվել է ռազմամասնագիտական ուսուցման

կենտրոն: 2017-18 ուստարվանից համալսարանում ներդրվել է նոր մասնագիտություն՝ «Անօդաչու թռչող սարքերի շահագործում և կիրառում»:

Կրթություն. Համալսարանն իր ռազմավարական նպատակներից է համարում. «ՀՀ զինված ուժերի պահանջներին բավարարող բարձրորակ ուսուցման կազմակերպումը հաստատված պետական կրթական չափորոշիչներին համապատասխան»: Ըստ այդմ, ձգտում է. «Ապահովել ռազմական կրթության համակարգում զինված ուժերի կիրառման, պլանավորման, կազմակերպման և կառավարման վերաբերյալ համալսարանի մասնագիտական ուղղվածությամբ գիտելիքների փոխանցումը, համապատասխան կարողությունների և հմտությունների ձևավորումը ՀՀ որակավորումների ազգային շրջանակին և պետական կրթական չափորոշիչներին համապատասխան՝ հիմնվելով ազգային կրթական փորձի և ռազմական կրթության ոլորտում առկա միջազգային զարգացումների վրա»:

Իր ռազմավարական ծրագրում սահմանելով «Ռրակյալ աշխատակազմի ձևավորում և զարգացում, արդյունավետ ծառայողական և աշխատանքային միջավայրի ապահովում» (ռազմավարական նպատակ 3) համալսարանը ձգտում է ձևավորել մասնագիտական ամբիոնների զարգացման և կրթական ծրագրերի պահանջներին համահունչ պրոֆեսորադասախոսական և ուսումնաօժանդակ կազմ: Այդ նպատակին հասնելու համար խնդիրներ է դնում. բարելավել անձնակազմի պլանավորման և համալրման մեխանիզմները, հստակեցնել պրոֆեսորադասախոսական կազմին ներկայացվող պահանջները, իրականացնել աշխատակազմի և պրոֆեսորադասախոսական կազմի պարբերաբար վերապատրաստումներ և ատեստավորում սահմանված կարգի համաձայն, ապահովել աշխատողների փոխհարաբերությունների, նրանց իրավունքների և պարտականությունների հստակ իրականացումը:

Հետազոտություն. Ունենալով «Համալսարանում գործող մասնագիտությունների զծով գիտահետազոտական ներուժի զարգացում, հետազոտությունների արդյունավետության բարձրացում» ռազմավարական նպատակ՝ ՌԱՀ-ն առանձնացնում է հետևյալ խնդիրները. ակտիվացնել համալսարանի գիտահետազոտական աշխատանքները, դրանց հետ կապված գիտաժողովների և սեմինարների կազմակերպումը՝ ներգրավելով կուրսանտական կազմին, ապահովել գիտահետազոտական աշխատանքների և դրանց արդյունքների ընդգրկումը ուսուցման գործընթացում, հաստատել հետազոտական ոլորտի համագործակցություն այլ կառույցների հետ (ՌԱՀ ռազմավարական նպատակներ 2.1-2.3): ՌԱՀ գիտահետազոտական գործունեության գործնական նշանակության աշխատանքները ուղղված են ՀՀ ՊՆ սպառազինության ռազմական տեխնիկայի կատարելագործմանը»:

Միջազգայնացում. Համալսարանն իր ռազմավարական նպատակներից է համարում արտերկրի համանման ռազմաուսումնական հաստատությունների հետ համագործակցության ընդլայնումը, միջազգային փորձի ուսումնասիրությունն ու տեղայնացումը, ՀՀ բարձրագույն կրթական համակարգին ինտեգրվածության շրջանակների ընդլայնումը (ռազմավարական նպատակ 7.): Այդ առումով կարևորվում են արտաքին կապերի միջոցով միջազգային լավագույն փորձի ուսումնասիրման, տեղայնացման և ներդրման ուղղությամբ տարվող աշխատանքները: Միևնույն ժամանակ կարևոր է ընդլայնել օտարերկրյա ՌՈւՀ-երի հետ համագործակցությունը ՀՀ ՊՆ ծրագրերի համաձայն՝ օտարերկրյա գիտակրթական փորձի փոխանակման

նպատակով (ռազմավարական խնդիր 7.1), ինչպես նաև ընդլայնել համագործակցության եզրերը տեղական բարձրագույն և ռազմական ուսումնական հաստատությունների հետ (ռազմավարական խնդիր 7.3):

Որակի ապահովում. Համալսարանն իր ռազմավարական նպատակներից է համարում «Համալսարանում որակի ընդհանուր կառավարման համակարգի հիմքերի ներդրումը» (Հավելված 1.4. ՌԱՀ ՌԾ 9-րդ նպատակ): Համալսարանն իր որակի ապահովման քաղաքականությունը ձևավորում է ENQA չափորոշչի և ուղենիշների հիման վրա: Քաղաքականության նպատակն է. «ներդնել որակի ապահովման պաշտոնական համակարգ, որը հնարավորություն կտա իրականացնել համալսարանի առաքելությանն ու ռազմավարական նպատակներին համահունչ որակի ապահովման և շարունակական բարելավման գործընթացներ, կանոնակարգել և կառավարել համալսարանում որակի ապահովման գործընթացները»:

Փորձագիտական խումբը, գնահատում կատարելիս, առաջնորդվել է «համապատասխանություն նպատակներին» սկզբունքով և վերոնշյալ տեղեկատվությունն է դիտարկել որպես բուհի հիմնական հավակնություններ և նպատակներ:

ՉԱՓԱՆԻՇ: ՄՈՒՀ-ի վարած քաղաքականությունն ու ծավալած գործունեությունը համապատասխանում են հաստատության որդեգրած առաքելությանը, որը համահունչ է ՀՀ կրթության որակավորումների ազգային շրջանակին:

Փաստեր

1.1 ՄՈՒՀ-ն ունի նպատակներն ու խնդիրներն արտացոլող հստակ ձևակերպված առաքելություն, որը համահունչ է ՈԱՇ-ին:

ՌԱՀ-ն իր առաքելությունը ձևակերպել է 2017-2020 թթ. ռազմավարական ծրագրում: Ըստ առաքելության «ՌԱՀ-ը ՀՀ ՊՆ համակարգում բակալավրի և լրացուցիչ կրթական ծրագրերով բարձրագույն ռազմական մասնագիտական կրթություն իրականացնող ուսումնական հաստատություն է, որը հիմնվելով ազգային կրթական փորձի և ռազմական կրթության ոլորտում առկա միջազգային զարգացումների վրա, իր գործունեությունը նպատակաուղղում է բարձրագույն ռազմական ավիացիոն, կապի և հակաօդային պաշտպանության մասնագիտական որակավորմամբ կադրերի պատրաստմանը և վերապատրաստմանը՝ ՀՀ ՊՆ կրթական և ռազմական կարիքները բավարարելու նպատակով»: Ընդհանուր առմամբ ՌԱՀ-ի առաքելությունը համահունչ է ՀՀ Որակավորումների ազգային շրջանակին:

ՌԱՀ-ի հիմնական նպատակն է՝ ՀՀ ՁՈՒ կարիքները բավարարելու համար կրթական ծառայությունների մատուցումը, ռազմակրթական և գիտական ծրագրերի ստեղծումն ու դրանց իրականացումը: Դրա հիման վրա ձևակերպվում են ՌԱՀ-ի հիմնական խնդիրները, որոնք ութն են: Փորձագիտական վերլուծությունները ցույց տվեցին, որ սահմանված նպատակներն ու խնդիրներն արտացոլում են ՌԱՀ-ում իրականացվող հիմնական գործընթացները:

Համալսարանի գործունեության ընդհանուր ռազմավարական պլանավորումը և հեռանկարային զարգացման հիմնական ուղղությունները մշակվել են ՀՀ ՊՆ-ի կողմից՝ ՀՀ ՁՈՒ կարիքներից ելնելով: Համալսարանի հիմնական նպատակն ու խնդիրները, գործունեության ուղղությունները բխում են ՀՀ ՁՈՒ զարգացման պլաններից, ՀՀ ռազմական կրթության հայեցակարգից և ոլորտի այլ իրավական ակտերից: Ռազմավարական ծրագրի մշակումն իրականացվել է ՀՀ ՁՈՒ 2016-2020թթ. զարգացման պլանին համապատասխան՝ ռազմական կրթության և ՌԱՀ-ին վերաբերող մասով:

Ռազմավարական ծրագրի իրականացման համար մշակվում է ամենամյա աշխատանքային պլան, որտեղ նշված են ծրագրի իրականացման քայլերը, ժամանակացույցը, պատասխանատուները, ակնկալվող արդյունքները: ՌԾ-ում նաև առկա են յուրաքանչյուր ռազմավարական նպատակի համար առաջընթացի գնահատման ցուցիչներ:

1.2. ՄՈՒՀ-ի առաքելությունը, նպատակները և խնդիրներն արտացոլում են ներքին և արտաքին շահակիցների կարիքները:

Քանի որ ՌԱՀ-ը հանդիսանում է ՊՆ ենթակայությամբ գործող բարձրագույն ռազմական ուսումնական հաստատություն, նրա գործունեության պատվիրատուն և գլխավոր արտաքին շահակիցները ՀՀ ՁՈՒ գլխավոր շտաբն ու ՀՀ ՊՆ շահագրգիռ վարչություններն են, ուստի համալսարանի առաքելությունը, նպատակները և

խնդիրները առաջնահերթ արտացոլում են ՀՀ ՁՈԻ կարիքները և պատվիրատուից եկող պահանջները:

Իսկ ներքին շահակիցների կարիքները վեր են հանվում հրամանատարական կազմի հետ անձնակազմի պարբերաբար հարցումների, հանդիպումների, պլանավորված ժողովների, գիտական և ֆակուլտետային խորհուրդների, ամբիոնային նիստերի ընթացքում: Քննարկումների արդյունքները հետագայում ամփոփվել են ՌԱՀ ՈԱՎ բաժնի կողմից և ներառվել ՌԱՀ ռազմավարական ծրագրում:

1.3. ՄՈՒՀ-ում գործում են առաքելության ու նպատակների իրականացման արդյունքների գնահատման և բարելավման հաստատված մեխանիզմներ և ընթացակարգեր:

ՌԱՀ-ի առաքելության ու նպատակների իրականացման արդյունքների գնահատման հիմնական մեխանիզմը արտաքին և ներքին հաշվետվողականությունն է: Հաշվետվողականությունը գործում է ըստ ենթակարգության՝ ներքևից վերև (դասախոս-ամբիոնի պետ-ֆակուլտետի պետ) մինչև համալսարանի պետ և ՀՀ ՊՆ տեղակալ:

ՌԱՀ գործունեության գնահատման մեխանիզմներից է նաև ՊՆ տարբեր հանձնաժողովների կողմից ՌԱՀ-ում անցկացվող ստուգումները: Ստուգումների արդյունքներն ամփոփվում են և կազմվում է համապատասխան բարելավումների ծրագիրը:

Նպատակների գնահատման մեխանիզմներից կարևորագույնը ՀՀ նախագահին կից գործող Գլխավոր ռազմական տեսչության (ԳՌՏ) ստուգումներն են յուրաքանչյուր 5 տարին մեկ: ԳՌՏ ստուգումների արդյունքների ամփոփմամբ կազմվում է թերությունների վերացման պլան, որտեղ յուրաքանչյուր ստորաբաժանում պարտավորվում է բարելավել հանձնաժողովի կողմից մատնանշված խնդիրները:

Ռազմավարական նպատակների իրականացման արդյունքների չափման և գնահատման համար ռազմավարական ծրագրում կան նպատակների իրականացման առաջընթացի գնահատման ցուցիչներ, սակայն այդ ցուցիչների համար պլանավորված արժեքներ չկան, իսկ առաջընթացը դեռևս վերլուծված չէ:

Դատողություններ: Փորձագիտական խումբը դրական է համարում, որ ՌԱՀ-ն ունի հստակ ձևակերպված առաքելություն, որն արտահայտում է ՌԱՀ-ի հիմնական գործունեությունը: Դրական է, որ ՌԱՀ-ի վարած քաղաքականությունն ու ծավալված գործունեությունը համապատասխանում են որդեգրված առաքելությանը, որն էլ նպաստում է իր առաջ դրված խնդիրների արդյունավետ իրականացմանը:

Հատկանշական է, որ ռազմավարական նպատակներն ու խնդիրները մշակվում են, իսկ ռազմավարական պլանավորումն իրականացվում է ՀՀ ՊՆ և ՁՈԻ կարիքներից ելնելով, մինևույն ժամանակ հաշվի են առնվում նաև ներքին շահակիցների արձագանքները: Այս գործընթացները նպաստում են ՌԱՀ-ի ռազմավարական կառավարման գործընթացի արդյունավետ իրականացմանը, և արտաքին շահակիցների մասնակցությունը ռազմավարական կառավարման գործընթացում:

Ողջունելի է, որ ՌԱՀ-ի ռազմավարական նպատակների իրականացման գնահատման համար առկա են մի շարք մեխանիզմներ /տարբեր հաշվետվություններ, ԳՌՏ ստուգումներ, ՊՆ տարբեր վարչությունների կողմից իրականացվող ստուգումներ/, որտեղ հստակ նշվում են ՌԱՀ-ում իրականացվող տարբեր գործընթացների

բարելավմանը միտված ուղղություններ, որոնք նպաստում են ՌԱՀ-ում իրականացվող գործընթացների որակի շարունակական բարելավմանը:

Թեև ՌԾ նպատակների առաջընթացի գնահատման համար ՌԾ-ում սահմանված են ցուցիչներ, այնուամենայնիվ այդ ցուցիչները չունեն քանակական և որակական հիմնավորումներ, ինչը կվտանգի ռազմավարական նպատակների իրականացման մշտադիտարկումն ու գնահատումը և խնդիրների բացահայտումը:

Եզրահանգում: Հաշվի առնելով, որ ՌԱՀ-ի ծավալած գործունեությունը համապատասխանում է հաստատության որդեգրած առաքելությանը, որը համահունչ է ՀՀ Որակավորումների ազգային շրջանակին, ՌԱՀ նպատակներն ու խնդիրներն արտացոլում են ներքին և արտաքին շահակիցների կարիքները, ՌԱՀ-ի գործունեության գնահատման համար առկա են մի շարք մեխանիզմներ և այդ գնահատումների արդյունքում բացահայտվում են խնդիրները և բարելավվում են գործունեության արդյունքները՝ փորձագիտական խումբը գտնում է, որ համալսարանը բավարարում է չափանիշ 1-ի պահանջներին:

Եզրակացություն: Փորձագիտական խումբը ՌԱՀ-ի ինստիտուցիոնալ կարողությունների համապատասխանությունը ՉԱՓԱՆԻՇ 1-ի պահանջներին գնահատում է բավարար:

II. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ ԵՎ ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՉԱՓԱՆԻՇ: ՄՈւՀ-ի կառավարման համակարգը, վարչական կառույցները և դրանց գործունեությունն արդյունավետ են և միտված են հաստատության առաքելության ու նպատակների իրականացմանը՝ պահպանելով կառավարման էթիկայի կանոնները:

Փաստեր

2.1 Հաստատության կառավարման համակարգն ապահովում է որոշումներ կայացնելու կանոնակարգված գործընթաց՝ սահմանված էթիկայի կանոններին համապատասխան և ունի կրթական ու այլ նպատակների իրականացման համար անհրաժեշտ մարդկային, նյութական և ֆինանսական ռեսուրսներ:

Համաձայն ՀՀ պաշտպանության նախարարի 08.04.2016թ. թիվ 838 հրամանով հաստատված ՌԱՀ-ի կանոնադրության՝ ՌԱՀ պետական հիմնարկն իրավաբանական անձի կարգավիճակ չունեցող կազմակերպություն է: ՌԱՀ-ում մեկտեղված են և բուհական համակարգին, և՛ զորամասին բնորոշ կառուցվածքները:

ՌԱՀ-ն իր 2017-2020թթ. ՌԾ-ի ռազմավարական նպատակ 6-ում սահմանում է՝ «Համալսարանի կառավարման համակարգի կատարելագործում առաքելության և ռազմավարական նպատակներին համահունչ»:

ՌԱՀ-ի կանոնադրության համաձայն «Համալսարանի կառավարումն իրականացվում է պաշտպանության նախարարության, համալսարանի խորհրդի, համալսարանի գիտական խորհրդի և համալսարանի պետի կողմից»: Համալսարանի խորհուրդը կառավարման բարձրագույն մարմինն է: ՌԱՀ գիտական խորհուրդը (գիտական խորհրդի վերջին կանոնակարգը հաստատվել է 17.10.2017թ.-ին) համալսարանի կառավարման կոլեգիալ մարմին է: Գիտական խորհուրդը զբաղվում է ուսումնամեթոդական, գիտական աշխատանքների կազմակերպման, պլանավորման և

կառավարման հարցերով: Գիտական խորհրդի կազմում, բացի վարչական կազմից, առկա են նաև ՊԴ կազմի ներկայացուցիչներ, կուրսանտներ /սահմանված կարգով/: Համալսարանի ղեկավարումն իրականացնում է համալսարանի պետը: Պետի պաշտոնի նշանակումը և պաշտոնից ազատումը կատարվում է ՀՀ նախագահի կողմից:

ՌԱՀ-ում բացի որակավորման մշտական հանձնաժողովից, գործում են նաև ներքին ստուգումներ իրականացնող հանձնաժողովներ (հաշվապահական հաշվառման և ֆինանսական հաշվետվությունների ստուգման, հիմնական միջոցների, արագամաշ առարկաների գույքագրման և դուրս գրման հանձնաժողով, զորամասի սպառազինության, ռազմական տեխնիկայի, զենք-զինամթերքի ստուգման հանձնաժողով, զորամասի գաղտնի և ոչ գաղտնի գործավարության ստուգման հանձնաժողով, զորամասի անձնակազմի կողմից ներկայացվող առաջարկությունները, դիմումները և բողոքները քննարկող հանձնաժողով, զորամասի զինվորական ծառայության անվտանգության ապահովման մշտական հանձնաժողով և այլն): Ստուգումները արդյունքները հաշվետվությունների տեսքով ներկայացվում են ՀՀ ՊՆ: ՊՆ-ն վերահսկողություն է իրականացնում ՌԱՀ-ին ամրակցված գույքի օգտագործման և պահպանության նկատմամբ, հաստատում է համալսարանի տարեկան ծախսերի նախահաշիվը:

ՀՀ ՊՆ 11.09.2012թ.-ի թիվ 947-Ն հրամանի համաձայն ՌԱՀ-ում գործում է սպայի պատվի դատարան, որը նախատեսված է նպաստելու սպայի կողմից ՀՀ Սահմանադրության, օրենքների, իրավական այլ ակտերի պահանջների, հրամանատարների հրամանների ու սպայի պատվի կանոնների ճշգրիտ կատարմանը, սպայի կողմից կատարված կարգապահական և այլ իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ ՊՆ - ի և ՌԱՀ-ի դիրքորոշման ձևավորմանը:

Առկա է նաև սերժանտական խորհուրդ, որը զբաղվում է զինվորական կարգապահության, ուսումնական գործընթացին առնչվող հարցերի քննարկմամբ:

Կառավարման համակարգի էթիկայի կանոնները սահմանված են ՀՀ ԶՈՒ ներքին ծառայության կանոնագրքով և ՀՀ ԶՈՒ կարգապահական կանոնագրքով:

ՌԱՀ-ում որոշումներ կայացնելու գործընթացը իրականացվում է ռազմական կառույցին բնորոշ ուղղահայաց սկզբունքով:

Առկա են կրթական և այլ նպատակների իրականացման համար անհրաժեշտ մարդկային ռեսուրսներ: Մյուս կողմից, կան սահմանափակումներ կառավարման գործընթացների նյութական և ֆինանսական քաղաքականության իրականացման առումով՝ պայմանավորված ՀՀ ՊՆ խիստ վերահսկմամբ:

2.2 ՄՈՒՀ-ի կառավարման համակարգը հնարավորություն է տալիս դասախոսներին և ուսանողներին մասնակցելու իրենց առնչվող որոշումների կայացմանը:

ՌԱՀ-ում որոշումներ կայացնելու գործընթացը իրականացվում է ռազմական կառույցին բնորոշ կրտսեր հրամակազմից ըստ ենթակարգության մինչև բարձր հրամակազմ աստիճանաձև կարգով:

Մինչ 2017թ. գիտական խորհրդի կազմում ընդգրկված չեն եղել ՊԴ կազմի ներկայացուցիչներ և կուրսանտներ, սակայն ՌԱՀ-ը, գիտակցելով նշված խորհրդում ներքին շահակիցների ներգրավվածության կարևորությունը, փոփոխություններ է մտցրել Գիտական խորհրդի կանոնակարգում: Այժմ խորհրդի նիստերին կարող են մասնակցել կուրսանտներ և դասախոսական կազմի ներկայացուցիչներ այն դեպքում,

երբ քննարկվում են անմիջապես կուրսանտներին կամ դասախոսներին վերաբերող հարցեր: Մյուս կողմից համալսարանում ՊԴ կազմին և կուրսանտներին առնչվող որոշումների կայացման մասնակցության համար առկա են հետևյալ մեխանիզմները.

- առաջարկությունների և հուզող հարցերի հնչեցում առավոտյան և երեկոյան անձնակազմի ստուգումների ժամանակ, ըստ գրավոր դիմումների,
- ՊԴ կազմի համար ֆակուլտետների խորհուրդների, ամբիոնների նիստերի ընթացքում,
- սպայական կազմի համար սպայական ժողովների, վերադաս հրամանատարության հետ պլանավորված պարբերական և ըստ անհրաժեշտության հանդիպումների ժամանակ,
- կուրսանտական և ունկնդիր կազմի համար սերժանտական խորհրդի միջոցով:

Փորձագիտական այցի ընթացքում պարզվեց, որ նշված մեխանիզմներով կուրսանտների կողմից բարձրաձայնված որոշ խնդիրներ լուծում են ստացել (ճաշարանի գործունեություն, գնահատման բողոքարկում և այլն, լուծում չեն ստացել ինքնապատրաստման ժամերի ավելացում, ազատ արձակումը բոլորի համար անկախ առաջադիմությունից և այլն): Դասախոսների կողմից բարձրաձայնված մի շարք խնդիրներ դեռևս լուծում չեն ստացել (գիշերային հերթափոխից հետո դասավանդման բացառում, ժամանակակից տեխնիկայի պակաս, «Ճարտարագիտական գրաֆիկա» դասընթացի անցկացման համակարգչային ժամանակակից ծրագրային փաթեթի բացակայություն և այլն):

2.3 ՄՈՒՀ-ը մշակում և իրականացնում է կարճաժամկետ, միջնաժամկետ և երկարաժամկետ պլանավորում՝ իր առաքելությանն ու նպատակներին համապատասխան, և ունի դրանց իրականացման և մշտադիտարկման հստակ մեխանիզմներ:

ՀՀ նախագահի կողմից հաստատված ՀՀ զինված ուժերի 2016-2020թթ. զարգացման պլանից ելնելով, ՌԱՀ-ը մշակել է իր 2017-2020թթ. ռազմավարական ծրագիրը, որը համապատասխանում է իր առաքելությանը և նպատակներին:

Հիմնվելով ՀՀ ԶՈՒ 2016-2020թթ. զարգացման պլանի ամենամյա պլան ժամանակացույցերի վրա, համալսարանը մշակում է իր ամենամյա պլան-ժամանակացույցերը: ՌԱՀ-ի յուրաքանչյուր ստորաբաժանում ուսումնական տարվա սկզբին հաստատված ձևաչափով կազմում է իր աշխատանքային տարեկան պլանը, որտեղ նշվում են նաև ժամանակացույցը և համապատասխան աշխատանքների պատասխանատուները: Հիմնվելով ամենամյա պլանների վրա՝ առանձին ստորաբաժանումներ կազմում են նաև կարճաժամկետ (ամսական) պլաններ: Դրանք հաստատվում են ըստ ենթակայության վերադասի կողմից: Պլանների իրականացումը ամփոփվում է հաշվետվություններում, որոնք շատ ժամանակ կրում են փաստերի արձանագրում, այլ ոչ վերլուծություններ:

Պլանների իրականացման գնահատումը և մշտադիտարկումն իրականացվում է պլանավորված և հանկարծակի ստուգումների միջոցով ըստ ենթակայության մինչև ՌԱՀ պետ: Առանձին ստորաբաժանումների ստուգումները կարող են իրականացվել ՀՀ ՊՆ համապատասխան վարչությունների և ԳՌՏ կողմից: ՌԱՀ-ի պլանների իրականացման վերաբերյալ ամսական և եռամսյակային հաշվետվությունները, որոնք դիտարկվում են

որպես համալսարանի առաքելության և նպատակների մշտադիտարկման մեխանիզմ, պարբերաբար ներկայացվում են ՀՀ ՊՆ:

2.4 ՄՌԻՀ-ը կատարում է իր գործունեության վրա ազդող գործոնների ուսումնասիրություն և որոշումներ կայացնելիս հիմնվում է հավաստի տվյալների վրա:

ՌԱՀ-ի գործունեության վրա ազդող արտաքին գործոնների ուսումնասիրությունը իրականացվում է ՀՀ ՊՆ-ի կողմից: Կատարված վերլուծությունների արդյունքում անհրաժեշտ հանձնարարականներ են տրվում համասարանին: Օրինակ, այդ վերլուծությունների արդյունքում մեկնարկել է «Անօդաչու թռչող սարքերի շահագործում և կիրառում» մասնագիտությամբ կադրերի թողարկում: Բացի այդ, մի շարք մասնագիտությունների ՄԿԾ-ներով 4-ամյա ուսուցումից անցել են 5-ամյա ուսուցման:

Ներքին գործոնների ուսումնասիրությունն իրականացվում է պարբերաբար ստուգումների և մշտադիտարկման միջոցով՝ ինչպես զինվորական ծառայության, այնպես էլ ուսումնագիտական աշխատանքների մասով: Մասնավորապես, ՌԱՎ բաժնի կողմից իրականացվում են դիմորդների, ավարտական քննությունների արդյունքների, կուրսանտական և դասախոսական կազմի հետ անցկացված հարցումների, դասալսումների վերլուծություններ, իսկ ֆակուլտետների և ուսումնամեթոդական բաժնի կողմից՝ կուրսանտների առաջադիմության պարբերաբար իրականացվող վերլուծություններ: Մասնավորապես, հարցումների, վերլուծությունների հիման վրա բարելավվել է ճաշարանի գործունեությունը, դասախոսի կողմից օբյեկտիվ գնահատումը և այլն:

2.5 Քաղաքականությունների և ընթացակարգերի վարչարարությունն իրականացվում է որակի կառավարման սկզբունքով (պլանավորում, իրականացում, գնահատում, բարելավում):

Ըստ ՌԱՀ ՌԱՎ բաժնի 2017թ. որակի ապահովման քաղաքականության՝ համալսարանը որդեգրել է որակի կառավարման Դեմինգի ՊԻԳԲ շրջափուլային սկզբունքը: Մասնավորապես, այդ սկզբունքի կիրառմամբ ՌԱՀ-ը հարցումների, վերլուծությունների միջազգային կառույցների հետ հանդիպումների արդյունքում բարելավել է իր ենթակառուցվածքային կարողությունները, վերանայել և հստակեցրել է համալսարանի կանոնադրությունը, առաքելությունը և հիմնական նպատակները: Ըստ մեկ այլ «Համագործակցության 2016թ. արդյունքների վերստուգում, 2017թ. խնդիրների նախանշում» խորագրով աշխատանքային հանդիպման շրջանակներում կատարված զեկույցի, ՌԱՀ-ում իրականացվում են աշխատանքներ՝ ուղղված ռազմակրթական համակարգում Բոլոնիայի գործընթացի սկզբունքների արմատավորմանը:

Համալսարանի գործունեության գնահատումն իրականացվում է վերլուծությունների և հաշվետվությունների միջոցով: Գնահատվում են ՌԱՀ-ի գործունեության արդյունավետությունը, արձանագրված առաջընթացն ու հաջողությունները, ինչպես նաև բացահայտված թերություններն ու բացթողումները: Արդյունքները ներկայացվում են ինչպես համալսարանի ներքին անձնակազմին, այնպես էլ զեկուցվում են ՀՀ ՊՆ: Թերությունների վերացման և գործունեության բարելավման համար կատարվում են համապատասխան փոփոխություններ հաջորդ տարվա աշխատանքային պլանում:

2.6 ՄՌԻՀ-ում գործում են մասնագիտությունների կրթական ծրագրերի և այլ գործընթացների արդյունավետության վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրումը, վերլուծությունը և կիրառումը գնահատող մեխանիզմներ:

ՌԱՀ-ում առկա է մասնագիտությունների կրթական ծրագրերի և այլ գործընթացների արդյունավետության վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրման, վերլուծության, սակայն ոչ դրանց գնահատման մեխանիզմներ, քանի որ ՄԿԾ-երը նոր են մշակվել: Մասնավորապես, այդ ծրագրերը մշակվել են 2017թ.-ին՝ հիմնվելով ՌԱՀ ՌԱՎ բաժնի կողմից մշակված ուղեցույց-ձևաչափի վրա: ՌԱՀ-ի կողմից ներկայացված 3 ՄԿԾ-երում առկա են առանձնացված բաժին՝ Կրթական ծրագրերի մշտադիտարկում, ընդ որում այն ներառում է ընթացիկ, տարեկան և երկարաժամկետ մշտադիտարկման փուլեր, յուրաքանչյուրն իր գործողությունների նկարագրմամբ: Սակայն հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ՄԿԾ-երը նոր են, դեռ ընդհանուր մշտադիտարկման արդյունքներ այս ձևաչափով առկա չեն: Իսկ մինչ այդ համալսարանում կրթական ծրագրերի գնահատումն իրականացվել է ֆակուլտետների և ուսումնամեթոդական բաժնի քանակական և որակական տվյալների հիման վրա պարբերաբար կատարվող վերլուծություններով:

Ըստ ՌԱՀ ինքնավերլուծության, ՌԱՎ և ուսումնամեթոդական բաժինների կողմից նույնպես իրականացվում են ուսումնական գործընթացի գնահատում մի շարք մեխանիզմների կիրառմամբ (դասալսումներ, կուրսանտների առաջադիմության վերլուծություններ, պետական քննական հանձնաժողովի նախագահի հաշվետվություններ և այլն):

Այլ գործընթացների (առողջապահական, նյութատեխնիկական ապահովման, ֆինանսական, կադրային համալրման, գիտափորձարարական և այլն) գնահատման վերաբերյալ տեղեկատվությունը հավաքագրվում է ըստ ՀՀ ՊՆ հաստատված ձևաչափերի: Արդյունքների հետագա կիրառումը դրսևորվում է դրանց հիման վրա իջեցված հանձնարարականներով:

2.7 ՄՌԻՀ-ում գործում են կրթական ծրագրերի և շնորհվող որակավորումների որակի մասին քանակական և որակական տեղեկատվության հրապարակումները գնահատող օբյեկտիվ մեխանիզմներ:

Ելնելով ՌԱՀ-ի ռազմական ուղղվածությունից՝ ոչ բոլոր տեղեկատվությունն է հասանելի շահակիցների լայն շրջանին: Մյուս կողմից, 15.09.2017թ.-ին հաստատված ՌԱՀ ՌԱՎ բաժնի քաղաքականության հիմքում դրված 6-րդ սկզբունքում սահմանվում է. «Հրապարակայնություն: Շահակիցների շրջանում ապահովվում է համալսարանի որակի ներքին ապահովման վերաբերյալ հրապարակման ենթակա տեղեկատվության հասանելիությունը»:

ՌԱՀ կրթական ծրագրերի և շնորհվող որակավորումների որակի մասին քանակական և որակական գնահատմանն ուղղված ընդհանուր վերլուծությունները և հաշվետվությունները ուղարկվում են ՀՀ ՊՆ:

Շահակիցների լայն շրջանակի համար նախատեսված տեղեկատվությունը հրապարակվում է լրատվական միջոցների, հեռուստատեսության, mil.am կայքի, դպրոցներում անցկացվող քարոզարշավների միջոցով: Սակայն, կրթական ծրագրերի և շնորհվող որակավորումների որակի մասին քանակական և որակական տեղեկատվության հրապարակումները գնահատող մեխանիզմներ առկա չեն:

Պատողություններ: Որպես ռազմական կառույց, ՌԱՀ-ի կառավարումն ու վարչարարությունն իրականացվում է սահմանված քաղաքականության և ընթացակարգերի միջոցով, կառավարման մարմինները գործում են հաստատված աշխատակարգերով, որոնք ապահովում են կառավարման համակարգի կանոնակարգվածությունը: Փորձագիտական խումբը փաստում է, որ ՌԱՀ-ում առկա են կրթական և այլ գործընթացների կառավարման համար անհրաժեշտ մարդկային և սահմանափակ նյութական և ֆինանսական ռեսուրսներ:

Փորձագիտական խումբը դրական է համարում, որ կառավարման համակարգի գործառնական էթիկայի կանոնները սահմանվում են ՀՀ ԶՈՒ ներքին ծառայության կանոնագրքով և ՀՀ ԶՈՒ կարգապահական կանոնագրքով: Կանոնագիրքը սահմանում է «Զինված ուժերի զինծառայողների ընդհանուր իրավունքներն ու պարտականությունները, նրանց փոխհարաբերությունները, գնդի և նրա ստորաբաժանումների հիմնական պաշտոնատար անձանց պարտականությունները, ինչպես նաև ներքին կարգուկանոնը»:

Գործող կառավարման համակարգը, միտված լինելով ՌԱՀ-ի առաքելության ու նպատակների իրականացմանը, ապահովում է որոշումներ կայացնելու կանոնակարգված գործընթաց: Որոշումների կայացմանը մասնակցում են ՊՆ համապատասխան վարչությունները որպես արտաքին շահակիցներ: Միննույն ժամանակ, ՊԴ կազմի ներկայացուցիչները և կուրսանտները պասիվ մասնակցություն ունեն իրենց առնչվող որոշումների կայացման գործընթացներում, ինչը կարող է խոչընդոտել համալսարանի առաջընթացին և գործունեության արդյունավետությանը:

ՌԱՀ-ում առկա են կարճաժամկետ, միջնաժամկետ և երկարաժամկետ պլանավորումներ. և, որպես դրանց մշտադիտարկման մեխանիզմ, բոլոր մակարդակների համար սահմանված է հաշվետվությունների մեխանիզմը: Նշված պլանավորումների առկայությունը ավելի նպատակային է դարձնում կառավարման համակարգի աշխատանքը:

Փորձագիտական խումբը դրական է համարում ՌԱՀ-ում սեփական գործունեության վրա ազդող արտաքին գործոնների ուսումնասիրությունները, մասնավորապես ՀՀ ՊՆ-ի և ԳՌՏ-ի կողմից՝ ապահովելով առկա խնդիրների բացահայտումն ու դրանց շտկումը, ինչպես նաև նպաստելով ՌԱՀ կրթական գործընթացների շարունակական բարելավմանը:

Արտաքին շահակիցների շահագրգիռ ակտիվ մասնակցությունը կառավարման գործընթացին նպաստում է ՌԱՀ-ի կառավարման համակարգի աշխատանքի ճիշտ պլանավորմանը և ռազմավարական նպատակների իրականացմանը: Մյուս կողմից, ՀՀ ՊՆ խիստ վերահսկմամբ պայմանավորված ֆինանսական քաղաքականությունը թույլ չի տալիս իրականացնել երկարաժամկետ ֆինանսական պլանավորումներ, որը կարող է խոչընդոտել համալսարանի առաջընթացին:

ՌԱՀ-ում ՄԿԾ-ների արդյունավետության վերաբերյալ տեղեկատվության հավաքագրումը, վերլուծումը և կիրառումը հնարավորություն կտան բարելավել կրթական ծրագրերը և նպաստել ՀՀ ԶՈՒ-ում առկա ռազմական տեխնիկայի կիրառմանը, շահագործմանը և սպասարկմանը բավարարող մասնագետների պատրաստմանը:

Եզրահանգում: Հաշվի առնելով, որ ՌԱՀ-ի կառավարման համակարգն ապահովում է որոշումներ կայացնելու կանոնակարգված գործընթաց, ունի անհրաժեշտ ռեսուրսներ կրթական նպատակների իրականացման համար, արտաքին շահակիցները ակտիվ մասնակցում են համալսարանի կառավարման գործընթացին, առկա են կարճաժամկետ, միջնաժամկետ և երկարաժամկետ պլանավորումներ և դրանց իրականացման ու մշտադիտարկման մեխանիզմներ, փորձագիտական խումբը գտնում է, որ ՌԱՀ-ի կառավարման համակարգը, վարչական կառույցները միտված են հաստատության առաքելության ու նպատակների իրականացմանը՝ պահպանելով կառավարման էթիկայի կանոնները:

Եզրակացություն: Փորձագիտական խումբը ՌԱՀ ինստիտուցիոնալ կարողությունների համապատասխանությունը ՉԱՓԱՆԻՇ 2-ի պահանջներին գնահատում է **բավարար:**

III. ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐ

ՉԱՓԱՆԻՇ: ՄԿԾ-ները համապատասխանում են հաստատության առաքելությանը, կազմում են հաստատության պլանավորման բաղկացուցիչ մաս և նպաստում են շարժունությանը և միջազգայնացմանը:

Փաստեր

3.1 ՄՈՒՀ-ի մասնագիտությունների կրթական ծրագրերը համահունչ են հաստատության առաքելությանը, համապատասխանում են պետական կրթական չափորոշիչներին, մանրամասն նկարագրված են ըստ շնորհվող որակավորումների ակնկալվող ուսումնառության արդյունքների:

Համալսարանի չորս ֆակուլտետներում իրականացվում է 13 կրթական ծրագիր, որոնցից «Անօդաչու թռչող սարքերի շահագործում և կիրառում» մասնագիտությունը առաջին անգամ ներդրվել է այս ուսումնական տարվա սկզբից:

2013թ.-ից ՌԱՀ-ում ներդրվել է ուսուցման կազմակերպման եվրոպական կրեդիտային համակարգը (ECTS): 2013-14 ուստարվանից սկսած ՌԱՀ-ի բոլոր կրթական ծրագրերում անցում է կատարվել կրեդիտային համակարգին:

Պետք է նշել, որ ՌԱՀ մասնագիտությունների կրթական ծրագրերի մասնագրերը մշակվել են զինված ուժերի պահանջների հիման վրա՝ որակի ապահովման և վերլուծության բաժնի կողմից մշակված կրթական ծրագրերի կազմման ուղեցույց-ձևաչափին համապատասխան:

Փորձագիտական խմբի վերլուծություններից և շահակիցների հանդիպումներից պարզ դարձավ, որ ՌԱՀ-ի ՄԿԾ-ները համահունչ են համալսարանի առաքելությանը այն առումով, որ ՌԱՀ-ը պատրաստում է մասնագետներ, որոնք բավարարում են ՀՀ ՊՆ ռազմական և կրթական կարիքները: Ինչպես պարզվեց փորձագիտական վերլուծություններից ՄԿԾ վերջնարդյունքներն համապատասխանեցված են ՈԱՇ բակալավրի մակարդակի և մասնագիտության պետական կրթական չափորոշիչների հետ՝ հիմքում դնելով համապատասխան մասնագիտական բնագավառում առկա պահանջները: ՌԱՀ-ը պլանավորում է համապատասխանություն ստեղծել նաև Դուբլինյան նկարագրիչների կամ ճարտարագիտության և տեխնոլոգիաների ոլորտում ամերիկյան հավատարմագրման խորհրդի (ABET) սահմանած ճարտարագիտական

ծրագրերի հավատարմագրման չափանիշների հետ: ՄԿԾ-ների մշակման ժամանակ ուսումնառության ակնկալվող արդյունքները ձևակերպելիս պետական կրթական չափորոշիչների հետ համատեղ հիմք է ընդունվել ՌԱՀ-ի առաքելությունը, տեղ հատկացնելով նաև ընդհանուր ռազմական կոմպետենցիաներին:

Միևնույն ժամանակ փորձագիտական վերլուծությունները և շահակիցների հետ հանդիպումները ցույց տվեցին, որ քիչ են ինժեներական բլոկի նեղ մասնագիտական առարկաները:

3.2 ՄՌՀ-ն ունի մասնագիտությունների կրթական ծրագրերի ուսումնառության ակնկալվող արդյունքներին համապատասխան դասավանդման և ուսումնառության մեթոդների ընտրության քաղաքականություն, ինչը նպաստում է ուսանողակենտրոն ուսուցմանը:

ՌԱՀ ՄԿԾ-ների մասնագրերում նկարագրված է դասավանդման և ուսումնառության մոտեցումների և մեթոդների ընտրության քաղաքականությունը: ՄԿԾ-ներում առկա են մի շարք դասավանդման և ուսումնառության մեթոդներ, որոնք ընտրված են ըստ համապատասխան վերջնարդյունքների:

Դասավանդման և ուսումնառության մեթոդների արդյունավետությունը գնահատվում է ամբիոնների և ուսումնամեթոդական բաժնի կողմից անցկացվող ուսումնասիրությունների, դասալսումների, ինչպես նաև ՌԱՎ բաժնի կողմից իրականացվող հարցումների միջոցով:

Շահակիցների հետ հանդիպումներից պարզ դարձավ, որ կան առանձին դեպքեր, երբ կուրսասնտների կարծիքների հիման վրա որոշ դասախոսներ բարելավել են դասավանդման մեթոդաբանությունը: 2016 թ. կուրսասնտների շրջանում իրականացվել է հարցում համալսարանում կիրառվող ուսուցման մեթոդների վերաբերյալ: Բովանդակային վերլուծության մեջ ամրագրված է, որ հարցված կուրսասնտների 95%-ը լիովին բավարարված են համալսարանում կիրառվող ուսուցման մեթոդներից, որոնք հնարավորություն են տալիս յուրացնելու դասընթացները: Մյուս կողմից դասախոսների 94%-ը նշում է, որ կիրառում է ժամանակակից մեթոդներ դասապրոցեսում կուրսասնտներին ակտիվ ներգրավելու համար:

Շահակիցների հետ հանդիպումներից պարզ դարձավ նաև, որ ՌԱՀ-ում գործում է առաջադրանքի հիման վրա ուսուցումը, քանի որ այս մեթոդն օգնում է կուրսասնտների մոտ զարգացնել արագ կողմնորոշվելու, ինքնուրույն որոշումներ կայացնելու հմտություններ:

Գործնական պարապրումներում օգտագործվում են ստենդեր, ցուցապաստառներ, որոնք ցուցադրում են սպառազինության և ռազմական տեխնիկայի կառուցվածքը, ֆունկցիոնալ ուրվագծերը, ինչպես նաև զինվորական ստորաբաժանումների և նրանց հրամանատարների գործողությունների բնույթը և կարգը: ՌԱՀ-ը պլանավորում է արդիականացնել կիրառվող ստենդները և այդ հարցով արդեն դիմել են ՊՆ-ին:

Նշենք, որ համալսարանի խստապահանջ մոտեցման արդյունք է դասերին ամենօրյա պատրաստվածության ցուցաբերումը: Այդ մասին փաստեցին նաև կուրսասնտները, որոնք առաջ էին քաշում ինքնապատրաստության ժամերի քանակի ավելացման հարցը:

3.3 ՄՈՒՀ-ն ունի ուսանողների գնահատման քաղաքականություն՝ ըստ ուսումնառության արդյունքների, և ապահովում է ակադեմիական ազնվությունը:

Համալսարանում գործում է կուրսանտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների գնահատման վարկանիշային համակարգի կանոնակարգը, որում նկարագրված է գնահատման բազմագործոնային համակարգը: Կարգում ներառված է նաև գնահատման բողոքարկման ընթացակարգը: Ակադեմիական ազնվության և գրագողության դեմ պայքարի մոտեցումները նույնպես ներառված են կարգի դրույթներում:

ՄԿԾ մասնագրերում առանձին բաժնով ներկայացված է գնահատման քաղաքականությունը, որը ներառում է հետևյալ ենթաբաժինները. գնահատման դերը, նպատակները և խնդիրները, գնահատման հիմնական ձևերը, գնահատման քաղաքականության սկզբունքները և մեթոդաբանությունը, գնահատման սանդղակը: Յուրաքանչյուր կրթական ծրագրում ներկայացված են գնահատման չափանիշները, իսկ առանձին աղյուսակով ներկայացվում են ՄԿԾ վերջնարդյունքների և նրանց համապատասխան գնահատման մեթոդները:

Չնայած այս բարեփոխումներին, կուրսանտների և դասախոսական կազմի փորձագիտական խմբի հանդիպումների արդյունքում պարզ դարձավ, որ նոր բազմագործոն գնահատման համակարգի լիարժեք ընկալման դժվարությունները դեռ չեն հաղթահարվել կուրսանտների և դասախոսների կողմից:

Նշենք նաև, որ կուրսանտի գնահատականի մեջ, էլնելով համալսարանի առանձնահատկությունից որպես գորամաս, հաշվի է առնվում կարգապահությունը, և դրա արդյունքում բարձր առաջադիմություն ցուցաբերած կուրսանտներին ազատ արձակման հնարավորություն է ընձեռնվում:

Կրթական ծրագրի եզրափակիչ փուլն ամփոփիչ ատեստավորումն է (պետական քննություններ, 18 կրեդիտ), որի նպատակն է տեսական և գործնական մասնագիտական գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ստուգումը՝ ըստ կրթական ծրագրի վերջնարդյունքների:

ՌԱՀ-ում պրակտիկաներն անցկացվում են առաջին կուրսից սկսած մինչև վերջին կուրս, և նրանց գնահատումն էական գործոն է կուրսանտի ընդհանուր վարկանիշային համակարգում: Պրակտիկաների գնահատման բաղադրիչներից են. պրակտիկայի կանոնավոր հաճախումը, գործնական առաջադրանքի կատարումը, հաշվետվության ձևակերպումը և հանձնումը:

Գնահատման համակարգի արդյունավետության գնահատման նպատակով, կատարվում են հարցումներ ՌԱՎ բաժնի կողմից կուրսանտների և դասախոսների շրջանում: Ըստ հարցման արդյունքների և ըստ փորձագիտական խմբի հետ հանդիպումների արդյունքների, կիրառվող գնահատման մեթոդները նպաստում են կուրսանտների առաջընթացին:

3.4 ՄՈՒՀ-ի մասնագիտությունների կրթական ծրագրերը բովանդակային առումով համահունչ են նմանատիպ այլ ճանաչված մասնագիտությունների կրթական ծրագրերին և նպաստում են ուսանողների ու դասախոսների շարժունությանը:

Կրթական ծրագրերի կառուցվածքի և բովանդակության /առարականեր, վերջնարդյունքներ, դասավանդման և գնահատման մեթոդներ/ համահունչություն է

ապահովվում ՌԴ առաջավոր ՌՌԻՀ-երի համանման ծրագրերի հետ, քանի որ համալսարանում ուսումնասիրվող տեխնիկան հիմնականում արտադրված է ՌԴ-ում:

ՌԱՀ-ի 2 ներկայացուցիչ Չեխիայի ազգային պաշտպանության համալսարանում մասնակցել են «ՆԱՏՕ-ի պաշտպանական կրթության զարգացման ծրագրի (DEEP) թիմի ՀՀ ՊՆ-ի հետ փոխգործակցության գործողությունների պլանի» ճանաչողական այցին: Այդ փոխգործակցության գործողությունների պլանում նշված են ռազմական ուղղվածության դասընթացներ, դրանց նկարագրեր և կոմպետենցիաներ: Փորձագիտական խմբի կողմից այդ պլանի և ՌԱՀ-ի ՄԿԾ-ների ուսումնասիրությունից պարզվեց, որ ներկայիս ՄԿԾ-ների առանձին ռազմական ուղղվածության դասընթացներ և կոմպետենցիաներ համահունչ են հիշատակված պլանին:

Ռազմական բնույթից ելնելով՝ համալսարանն այլ երկրների ուսումնական հաստատությունների հետ կուրսանտների փոխանակումն ու շարժունությունն ապահովող համաձայնագրեր չունի: Նմանատիպ համաձայնագրեր կնքելու և ՌԱՀ-ին այդպիսի հանձնարարականներ իջեցնելու իրավասություն ունի ՀՀ ՊՆ-ն:

ՌԱՀ-ի անձնակազմի մասով շարժունություն դիտարկվում է միայն արտերկրի առաջավոր ՌՌԻՀ-երում վերապատրաստման, որակավորման բարձրացման դասընթացներին մասնակցությունը:

3.5 ՄՌԻՀ-ը որդեգրել է մասնագիտությունների կրթական ծրագրերի մշտադիտարկման, արդյունավետության գնահատման, բարելավման քաղաքականություն:

ՄԿԾ-ների ներքին մշտադիտարկման և գնահատման համար համալսարանն իրականացնում է ՄԿԾ-ներում «Կրթական ծրագրի մշտադիտարկումը (մոնիթորինգ)» բաժնում նկարագրված ընթացակարգով՝ ընթացիկ, տարեկան և երկարաժամկետ փուլերով: Ստուգումների արդյունքում արդեն իսկ կատարվել են որոշակի փոփոխություններ միտված դասավանդման գործընթացի բարելավմանը /նոր առարկաների ներդրում, պրակտիկ ժամաքանակների ավելացում, դասընթացի ծրագրերի բարելավում և այլն/:

Կրթական ծրագրերի արտաքին մշտադիտարկումներ իրականացնում են ՀՀ ԶՈՒԳՇ, ՀՀ ՊՆ Կ և ՌԿ վարչությունը, ավիացիայի, ՀՕՊ, կապի և ԱԿՀ վարչությունները: Այդ վարչությունների կողմից պարբերաբար իրականացվում են կրթական ծրագրերի, պատրաստվող կադրերի որակների ստուգումներ և մշտադիտարկումներ:

Արտաքին մշտադիտարկում և գնահատում համալսարանում կատարում է ՀՀ նախագահի անմիջական ենթակայությամբ գործող գլխավոր ռազմական տեսչությունը, որը յուրաքանչյուր 5 տարին մեկ իրականացնում է համալսարանի գործունեության, այդ թվում նաև կրթական ծրագրերի, հիմնական և փոփոխական անձնակազմի գործիմացության համընդհանուր գնահատում՝ հաստատված չափանիշներով միաժամանակ և՛ որպես գորամաս, և՛ որպես ռազմաուսումնական հաստատություն: Վերհանված խնդիրների հետ կապված կազմվում է բարելավման պլան, որով առաջնորդվում է համալսարանը հետագա 5 տարիների ընթացքում:

ՀՀ ՊՆ և ԵԱՀԿ երևանյան գրասենյակի 2015թ. համագործակցության ծրագրի շրջանակներում իրականացվել է ՌԱՀ (այն ժամանակ՝ ՌԱԻ) հումանիտար առարկաների ուսումնական ծրագրերի արտաքին մշտադիտարկում, որի արդյունքում կայացած առաջարկությունները, կապված ուսումնական ծրագրերի բարելավման հետ,

համալսարանի կողմից ընդունվել են հետագա ուսումնական պլանների կազմման ժամանակ:

Դատողություններ: Փորձագիտական խումբը ուսումնասիրած ՄԿԾ-ների վերլուծության արդյունքում եկել է այն եզրակացության, որ դրանք հիմնականում համապատասխանում են համալսարանի առաքելությանը, պետական կրթական չափորոշիչներին և ՈԱՇ-ին: Կրթական ծրագրերը համաձայնեցված են պատվիրատուների՝ ՀՀ ՊՆ համապատասխան վարչությունների հետ, որն էլ հնարավորություն է տալիս բոլոր շրջանավարտներին աշխատանքով ապահովել: Կարևոր է, որ համալսարանում, ելնելով հասարակության և ՀՀ ՊՆ պահանջներից, 2017-18 ուստարվանից ներդրվել է նոր մասնագիտություն՝ «Անօդաչու թռչող սարքերի շահագործում և կիրառում», որն էլ հնարավորություն է տալիս ոլորտի աշխատաշուկայի պահանջներին համապատասխան մասնագետներ պատրաստել:

Մինևույն ժամանակ փորձագիտական խումբը մտահոգիչ է համարում ՄԿԾ-ներում նեղ մասնագիտական և ինժեներական բոլոր առարկաների սակավությունը, որը կարող է վտանգել անհրաժեշտ կոմպետենցիաների զարգացումը:

Դրական է, որ ՌԱՀ-ը որդեգրել է առաջադրանքների հիման վրա ուսուցումը, ինչը նպաստում է կուրսանտների մոտ ինքնուրույնության, գործնական կարողությունների և պատասխանատվության բարձրացմանը:

Փորձագիտական խումբը դրական է համարում, որ համալսարանն ունի կուրսանտների գնահատման բարելավված բազմագործոն համակարգ, ըստ հստակեցված չափանիշների, սակայն պետք է նշել, որ այդ համակարգի ներդրումը դեռ սկզբնական փուլում է, և դասախոսական կազմն այն դժվար է ընդունում, ինչը կարող է վտանգել պրակտիկայի և ավարտական քննությունների գնահատումը, որակավորման շնորհումը:

ՄԿԾ-ների մշտադիտարկման և արդյունավետության գնահատման գործընթացներին հիմնականում մասնակցում են արտաքին շահակիցները, Սակայն պետք նշել, որ ՄԿԾ-ների վերանայման գործընթացներում կուրսանտների ընդգրկվածությունը թույլ է, ինչն էլ խոչընդոտում է կուրսանտների լիարժեք մասնակցությանը իրենց կրթության կազմակերպման գործընթացին:

Պետք է նշել, որ բուհը չունի համանման ռազմական կրթական ծրագրերի հետ համեմատության հնարավորություն, ինչպես նաև դեռևս անելիքներ կան կուրսանտների և դասախոսական կազմի շարժունության հետ կապված սահմանափակումների վերացման գործում:

Եզրահանգում: Հաշվի առնելով, որ համալսարանի ՄԿԾ-ները համապատասխանում են հաստատության առաքելությանը, պետական կրթական չափորոշիչներին, ձևակերպված են ՀՀ ՈԱՇ-ին համապատասխան կրթական վերջնարդյունքներով, դասավանդման և գնահատման մեթոդներն ընտրվում են ըստ ուսումնառության վերջնարդյունքների, առկա է ՄԿԾ-ների քարտեզագրում, ինչպես նաև բուհն ունի կուրսանտների գնահատման բազմագործոն համակարգ, որը նպաստում է կուրսանտների առաջընթացին, ՊՆ, որպես գլխավոր պատվիատու ներգրավված է ՄԿԾ-ների մշտադիտարկման և բարելավման գործընթացներում, փորձագիտական խումբը գտնում է, որ ՌԱՀ-ը բավարում է Չափանիշ 3-ի պահանջներին:

Եզրակացություն: Փորձագիտական խումբը ՌԱՀ-ի ինստիտուցիոնալ կարողությունների համապատասխանությունը ՉԱՓԱՆԻՇ 3-ի պահանջներին գնահատում է բավարար:

IV. ՌԻՍԱՆՈՂՆԵՐ

ՉԱՓԱՆԻՇ: ՄՈՒՀ-ն ուսանողներին տրամադրում է համապատասխան աջակցություն՝ կրթական միջավայրի արդյունավետությունն ապահովելու նպատակով:

Փաստեր

4.1 ՄՈՒՀ-ում գործում են ուսանողների հավաքագրման, ընտրության և ընդունելության իրականացման հստակ մեխանիզմներ:

ՌԱՀ-ում առկա են կուրսանտների հավաքագրման և ընտրության մի շարք մեխանիզմներ: Մասնավորապես՝ ՀՀ ՊՆ և ԿԳՆ փոխադարձ համաձայնությամբ ՀՀ ՊՆ հրամանով ամեն տարի ստեղծվում են խմբեր, որոնք սահմանված ժամանակահատվածում զինկոմիսարիատների աշխատակիցների հետ համատեղ այցելում են դպրոցներ և այլ կրթօջախներ: Այդ այցերի նպատակն է մասնագիտական կողմնորոշում իրականացնել, ինչպես նաև ծանոթացնել ռազմական բուհի առանձնահատկություններին, ՀՀ ԶՈՒ ինդիքներին, բանակի պատմական ավանդույթներին և այլն: Կուրսանտների հետ հանդիպման ժամանակ պարզ դարձավ, որ կուրսանտների մի մասը ՌԱՀ-ի կրթական ծրագրերի մասին տեղեկացել է նմանատիպ հանդիպումների ժամանակ:

Դիմորդների համար կազմակերպվում են նաև ուսումնաճանաչողական այցեր և հանդիպումներ ՌԱՀ-ի անձնակազմի հետ, որը հնարավորություն է տալիս տեղում ծանոթանալու դիմորդներին հետաքրքրող հարցերին:

Օգտագործվում են նաև ԶԼՄ-ների ընձեռած հնարավորությունները. այդ թվում հեռուստա և ռադիո հաղորդումներ, ցուցահանդեսներ, հոդվածներ տպագիր մամուլ: ՊՆ-ի կայքի մի հատվածում ևս ներառված է տեղեկատվություն համալսարանի ընդունելության ընթացակարգի մասին: Կուրսանտների հետ հանդիպման ընթացքում պարզ դարձավ, որ համալսարան դիմելու գործընթացի վերաբերյալ նրանց մի մասը տեղեկատվություն ստացել է ՊՆ պաշտոնական կայքից: Շահակիցների հետ հանդիպումների ժամանակ պարզ դարձավ նաև, որ Հայ զինվոր թերթում ամփոփ տեղեկացնում են ընդունելության կարգը, ինչպես նաև «Զինուժ» հաղորդման ընթացքում ներկայացվում է ընդունելության գործընթացի մանրամասները:

Դիմորդների հավաքագրման մեխանիզմների արդյունավետության վերաբերյալ դեռևս վերլուծություն չի կատարվել:

Իզական սեռի ներկայացուցիչները նույնպես հնարավորություն ունեն դիմելու ՌԱՀ Հակաօդային պաշտպանություն և Կապի ֆակուլտետ և, ինչպես պարզվեց հանդիպումների ժամանակ, վերջին շրջանում շատացել է իզական սեռի ներկայացուցիչների ընդունելությունը ՌԱՀ:

ՌԱՀ-ում իրականացվում են նաև բարձրագույն կրթության հենքի վրա միանյա դասընթացների համար ընդունելությունը, որի մասին որոշումը կայացնում է ՀՀ ՊՆ մանդատային հանձնաժողովը: Անհատական գրույց է անցկացվում դիմորդների հետ: Դասընթացների ավարտին կուրսանտները ստանում են լեյտենանտ սկզբնական

սպայական կոչում, և նրանց հետ կնքվում է զինվորական ծառայության անցնելու պայմանագիր առավելագույնը երեք տարի ժամկետով:

Կուրսանտները ՌԱՀ-ից հեռացվում են անբավարար առաջադիմության, ցածր կարգապահության, ուսումից հրաժարվելու, հիվանդության, օդաչուական մասնագիտությունների դեպքում նաև՝ թռիչքային անհամապատասխանության, ուսումը շարունակելու անհնարինության կամ ՌԱՀ-ում սովորելու կամ հետագա զինծառայության անցնելու մասին պայմանագրի ստորագրումից հրաժարվելու դեպքերում:

4.2 ՄՈՒՀ-ը որդեգրել է ուսանողների կրթական կարիքների ուսումնասիրության քաղաքականություն և ընթացակարգեր:

Կուրսանտական գումարտակի հրամանատարությունը, ֆակուլտետների դասախոսական կազմը, ուսումնամեթոդական և ՈԱՎ բաժինը ներգրավված են կուրսանտների կրթական կարիքների վերհանման գործընթացում, քանի որ պարբերաբար քննարկումներ են ունենում կուրսանտների հետ⁶:

Կուրսանտների կարիքների վերհանման նպատակով նրանց կողմից գնահատվել են հրամանատարական անձնակազմի որակները, դասախոսների դասավանդման որակը, ուսուցման պայմանները:

ՌԱՀ-ում առկա է սերժանտական խորհուրդ, ինչպես նաև կուրատորներ, որոնք աջակցում են կուրսանտներին իրենց բարձրացրած խնդիրների հարցում: Կուրսանտները կրթական կարիքները բարձրաձայնելու համար կարող են ստանալ կուրատորների աջակցությունը, իսկ այլ բնույթի հարցեր, որոնք կապված չեն կրթական կարիքների հետ, կարող են ներկայացվել համապատասխան վաշտի հրամանատարին՝ ըստ հիերարխիայի:

Կուրսատները փաստեցին, որ լինում են դեպքեր, երբ իրենք խնդիր են ունենում և առաջինը դիմում եմ իրենց դասախոսներին: Օրինակ, եղել է խնդիր ծանրաբեռնվածության հետ կապված, և կուրսանտները դիմել են կուրատորներին լրացուցիչ գործնական պարապունքներ կազմակերպելու համար: Կուրսանտների արձագանքի հիման վրա կատարվել են փոփոխություններ դասավանդման և գնահատման մեթոդներում:

Ինչպես պարզվեց կուրսանտների հետ հանդիպումների ընթացքում, իրենք ցանկացած ժամանակ հնարավորություն ունեն դիմելու դասախոսներին, ամբիոնների պետերին իրենց հուզող կրթական հարցերի քննարկման համար:

ՌԱՀ-ի գլխավոր մասնաշենքում առկա են նաև Արագ արձագանքման արկղ և Վստահության հեռախոս, որոնց միջոցով կուրսանտները հնարավորություն ունեն իրենց հուզող հարցերը և կրթական կարքիներն անձամբ ներկայացնել ՀՀ պաշտպանության նախարարին: Արագ արձագանքման արկղը բացվում է ՊՆ ներկայացուցչի կողմից:

4.3 ՄՈՒՀ-ը ստեղծում է լրացուցիչ պարապունքներ կազմակերպելու և խորհրդատվություն տրամադրելու հնարավորություններ՝ ուսանողների արդյունավետ ուսումնառությանը նպաստելու համար:

ՄՈՒՀ-ը ստեղծել է լրացուցիչ պարապունքների հնարավորություն կուրսանտների համար: ՌԱՀ-ում կուրսանտական կազմին յուրաքանչյուր օր,

⁶ Տեքստը վերաշարադրվել է հաստատության դիտողությունների և առաջարկությունների քննարկման արդյունքում:

համաձայն հաստատված դասացուցակի, հատկացվում են ինքնապատրաստման ժամեր: ՌԱՀ-ում գործում է նաև ուսումնական խորհրդատուների համակարգը: Ուսումնական խմբի ղեկավարը հետևում է կրթական աշխատանքների ճիշտ կազմակերպման և անցկացման գործընթացին՝ նպատակաուղղված ուսման առաջադիմության բարձրացմանը, զինվորական կարգապահության և անձնակազմի բարոյահոգեբանական վիճակի ամրապնդմանը:

ՌԱՀ պետի հրամանով համալսարանում ամբիոնները կազմակերպում են խմբային և անհատական խորհրդատվություններ տվյալ կիսամյակում ցածր առաջադիմություն ունեցող կուրսանտների համար: Խորհրդատվություններին մասնակցում են այն կուրսանտները, ովքեր դասավանդվող առարկաներից ունեն լրացուցիչ բացատրությունների անհրաժեշտություն՝ կապված տվյալ թեման չյուրացնելու, տվյալ դասից բացակայելու (վերակարգում լինելու) կամ անհասկանալի հարցեր ունենալու հետ: Անհրաժեշտության դեպքում ամբիոնների կողմից կազմակերպվում են լրացուցիչ պարապմունքներ ուսումնական խմբերի համար:

Կուրսանտների հետ հանդիպումներից պարզ դարձավ, որ երբ կուրսանտները խնդիրներ են ունենում որևէ առարկա առավել խորը յուրացնելու, քննություններին նախապատրաստվելու, անհատական առաջադրանքների հետ կապված, ապա նրանք ստանում են անհատական խորհրդատվություններ իրենց դասախոսներից:

4.4 ՄՈՒՀ-ում սահմանված է վարչական աշխատակազմին դիմելու հստակ կանոնակարգ և ժամանակացույց՝ ուսանողներին օժանդակություն և ուղղորդում տրամադրելու նպատակով:

Վարչական անձնակազմին կուրսանտները կանոնակարգված դիմում են աստիճանակարգված ենթակայության սկզբունքով՝ դասակի, վաշտի, գումարտակի հրամանատարներ, ֆակուլտետի պետ, ՌԱՀ պետի տեղակալներ, անհրաժեշտության դեպքում նաև համալսարանի պետ: Կուրսանտը զեկուցագիր է գրում դասակի հրամանատարին, որից հետո զեկուցագիրը միջնորդավորված հասնում է վարչական աշխատակազմի համապատասխան ղեկավարին, ընդունվում է անհրաժեշտ որոշում, տրվում է ուղղորդում կամ ցուցաբերվում է օժանդակություն: Հրատապ հարցերի դեպքում կուրսանտները կարող են դիմել ֆակուլտետի պետին վաշտի հրամանատարի միջնորդությամբ (ՀՀ ԶՈՒ ներքին ծառայության կանոնագիրք):

4.5 ՄՈՒՀ-ում գործում են ուսանողների կարիերային նպաստող ծառայություններ:

ՌԱՀ ընդունված կուրսանտների հետ կնքվում է պայմանագիր զինվորական ծառայության վերաբերյալ: Ուսումն ավարտելուց հետո ՊՆ հրամանով բոլոր շրջանավարտներին շնորհվում է «Լեյտենանտ» սպայական կոչում, և նրանք ծառայության են անցնում ՀՀ ԶՈՒ համապատասխան ստորաբաժանումներում:

Ուսման ընթացքում փայլուն գիտելիքներ ցուցաբերած կուրսանտներին հնարավորություն է տրվում ուսումը շարունակել ՌԴ կամ այլ օտարերկրա ռազմամասնագիտական ուսումնական հաստատություններում: Մասնավորապես, ՌԱՀ-ում բարձր առաջադիմությամբ սովորող կուրսանտներ ուսումը շարունակել են,

օրինակ, Իտալիայի Հանրապետության և Ֆրանսիայի Սան Սիր ռազմական ակադեմիաներում⁷:

ՌԱՀ-ի շրջանավարտ հանդիսացող ՀՀ ԶՈՒ ստորաբաժանումների սպայական կադրերի մասնագիտական և կրթական մակարդակը բարձրացնելու, ինչպես նաև պաշտոնի առաջխաղացման նպատակով, ՌԱՀ-ում գործում է սպայական որակավորման բարձրացման և ռազմամասնագիտական ուսուցման կենտրոն, որը կազմակերպում է վերապատրաստման դասընթացներ:

4.6 ՄՈՒՀ-ն աջակցում է ուսանողներին՝ ներգրավվելու հաստատության գիտահետազոտական աշխատանքներում:

Կուրսասանտները կատարում են կուրսային աշխատանքներ, որը նպաստում է նրանց մոտ քննական, վերլուծական և արագ կողմնորոշման կարողությունների ձևավորմանը և զարգացմանը: Կուրսասանտներն իրականացնում են հետազոտական աշխատանքներ ղեկավարի ուղղորդմամբ, զեկուցումներ են կարդում կուրսանտական գիտաժողովներում, որոնք հետագայում տպագրվում են:

ՄՈՒՀ-ում կազմակերպվում են կոնֆերանսներ, որում ներգրավվում են նաև կուրսասանտները: Կոնֆերանսների ընթացքում կուրսասանտները հնարավորություն են ունենում իրենց դասախոսների հետ ներկայացնելու իրենց հետազոտությունների արդյունքները:

Որոշ կուրսասանտներ ՌԱՀ-ի դասախոսի ղեկավարությամբ մասնակցել են «Airbus» ընկերության և ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի կողմից համատեղ անցկացվող միջազգային մրցույթների: Այնուամենայնիվ, գիտահետազոտական ծրագրեր ՌԱՀ-ի կուրսասանտների մասնակցությամբ մինչ այժմ չեն իրականացվել:

4.7 ՄՈՒՀ-ում գործում է ուսանողների իրավունքների պաշտպանության համար պատասխանատու մարմին:

ՌԱՀ-ի ուսումնառողների իրավունքներն ու պարտականությունները ամրագրված են «Կրթության մասին» և «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքներում և ՀՀ ԶՈՒ կանոնադրքերում: ՌԱՀ-ում կուրսասանտների իրավունքների պաշտպանության հարցերով զբաղվող կառույցներից է սերժանտական խորհուրդը, որի կանոնադրությունը հաստատված է ՀՀ ՊՆ 20.06.2003թ. թիվ 435 հրամանով: Համաձայն այդ կանոնադրության, սերժանտական խորհրդի խնդիրներն են. պաշտպանել կրտսեր հրամանատարների կանոնադրական իրավունքները, ընթացք տալ նրանց գործնական նախաձեռնություններին, մասնակցել ՌԱՀ-ի ներքին կարգապահության պահպանմանը, մշտական ուշադրության կենտրոնում պահել սերժանտների և կուրսասանտների սոցիալ-կենցաղային հարցերը, աջակցել կուրսասանտի հանգստի և ժամանցի կազմակերպմանը: Սերժանտական խորհրդի նիստերի ժամանակ քննարկվող ցանկացած հարցի վերաբերյալ սերժանտական խորհրդի անդամը կարող է արտահայտել իր կարծիքը, հանդես գալ առաջարկություններով, գրավոր բողոքարկել սերժանտական խորհրդի նախագահին, անհրաժեշտության դեպքում՝ հրամանատարին: Սերժանտական խորհրդի հանդիպումները տեղի են ունենում յուրաքանչյուր ամիս:

Կուրսասանտները իրենց իրավունքների պաշտպանության հարցում կարող են աջակցություն ստանալ սերժանտական խորհրդից և բարձրաձայնել իրենց խնդիրները:

⁷ Տեքստը վերաշարադրվել է հաստատության դիտողությունների և առաջարկությունների քննարկման արդյունքում:

Առկա են դեպքեր, երբ բարձրաձայնվել է խնդիրը, այնուհետև նրան տրվել է լուծում: Սերժանտական խորհուրդը անդրադառնում է ուսումնառության, ֆիզիկական պատրաստվածության խնդիրներին. օրինակ՝ եղել են դեպքեր, երբ ցածր առաջադիմություն ունեցող կուրսասաններին օժանդակելու համար կցել են բարձր առաջադիմություն ունեցող կուրսասաններ: Կազմակերպվել են լրացուցիչ պարապմունքներ ֆիզիկական պատրաստվածության լավացման համար: Սերժանտական խորհրդում քննարկվել են նաև ուսումնական ծանրաբեռնվածության հարցեր:

ՌԱՀ-ում առկա է նաև իրավաբան, որին կարող է դիմել յուրաքանչյուր կուրսասան:

4.8 ՄՈՒՀ-ում գործում են ուսանողների կրթական, խորհրդատվական և մատուցվող այլ ծառայությունների գնահատման և որակի ապահովման մեխանիզմներ:

Կուրսասանների կրթական, խորհրդատվական և այլ օժանդակ ծառայությունների գնահատումը և որակի ապահովումը ՌԱՀ-ում իրականացվում են «Ուսուցման գործընթացի արդյունավետության գնահատում կուրսասանական կազմի հարցման» միջոցով, որն իրականացնում է Որակի ապահովման և վերլուծության բաժինը: Հարցումներն անդրադառնում են կուրսասանների օրական ծանրաբեռնվածությանը, ուսուցման մեթոդներին, ռեսուրսներին, զրականությանը, պրակտիկային և այլն: Ըստ հարցումների վերլուծության կուրսասանները հիմնականում բավարարված են մատուցվող ծառայություններից: Կան խնդիրներ օտար լեզուների մակարդակի բարձրացման հետ կապված, որոնց ՌԱՀ-ը փորձում է լուծումներ գտնել տարբեր ֆակուլտատիվ դասընթացներ կազմակերպման և ՀՀ-ում ԱՄՆ դեսպանատան, Բրիտանական խորհրդի հետ համագործակցության միջոցով⁸: Կուրսասանները նաև դժգոհություն են հայտնել պրակտիկաների սակավության հետ կապված, ինչի արդյունքում ՌԱՀ-ը արդեն ավելացրել է լաբորատոր պարապմունքների ժամաքանակները:

Դասողություններ: Փորձագիտական խումբը դրական է համարում, որ ՌԱՀ-ում գործում են կուրսասանների հավաքագրման, ընտրության և ընդունելության իրականացման հստակ մեխանիզմներ, որոնք նպաստում են ընդունելության թափանցիկ և արդյունավետ իրականացմանը, ընդունելության պահանջների մասին տեղեկատվության հասանելիությանը:

Հատկանշական է, որ առկա են կուրսասանների կրթական կարիքների վերհանման քաղականություն, 2017 թվականից կազմակերպվում են հարցումներ, առկա են Արագ արձագանքման արկղ և Վստահության հեռախոս, որոնց միջոցով կուրսասանները անմիջապես ՀՀ պաշտպանության նախարարին կարող են ուղղել իրենց հարցերը: Այս մեխանիզմները նպաստում են կուրսասանների կրթական կարիքների և նրանց կողմից խնդիրների դուրսբերմանը և լուծմանը: ՌԱՀ-ում սերժանտական խորհրդի առկայությունը և նրանց կողմից խնդիրների բացահայտումն ու դրանց բարձրաձայնումը, նույնպես նպաստում են կուրսասանների իրավունքների պաշտպանությանը:

⁸ Տեքստը վերաշարադրվել է հաստատության դիտողությունների և առաջարկությունների քննարկման արդյունքում:

Փորձագիտական խումբը դրական է համարում, որ ՌԱՀ-ում կուրսանտներին տարբեր հարցերի վերաբերյալ խորհրդատվություն տրամադրելու, ուղղորդելու և օժանդակելու համար առկա է կուրատորների/խորհրդատուների ինստիտուտը, գործում է կուրսանտների ինքնապատրաստման համակարգը, ստեղծված են լրացուցիչ պարապմունքների հնարավորություններ: Կուրսանտները նաև հնարավորություն ունեն դիմելու վարչական կազմին կրթական և ծառայության հետ կապված խնդիրների դեպքում: Այս մեխանիզմները նպաստում են կուրսանտների արդյունավետ ուսումնառությանը, ուսուցման ընթացքում ի հայտ եկած խնդիրներին արագ արձագանքմանը և կուրսանտների առաջընթացի ապահովմանը:

Հատկանշական է, որ ՌԱՀ-ի բոլոր շրջանավարտները անցնում են սպայական ծառայության [REDACTED] տարբեր զորամասերում, իսկ ծառայության տարիներին հնարավորություն ունեն մասնակցել սպայական կադրերի վերապատրաստման դասընթացներին, որոնք նպաստում են շրջանավարտների կարիերայի առաջխաղացմանը:

Փորձագիտական խումբը դրական է համարում, որ կուրսանտները հնարավորություն ունեն դասախոսների հետ համատեղ մասնակցելու հետազոտական աշխատանքների, մինչև ժամանակ գտնում է, որ կուրսանտների առավել մեծ ներգրավվածությունը գիտահետազոտական աշխատանքներում կնպաստի կուրսանտների վերլուծական մտքի և հետազոտական կարողությունների զարգացմանը:

Փորձագիտական խումբը դրական է համարում, որ ՌԱՀ-ում ներդրված են կրթական և խորհրդատվական ծառայությունների գնահատման մեխանիզմներ, որոնք նպաստում են մատուցվող ծառայությունների որակի բարելավմանը և կուրսանտների կարիքների հաշվի առնմանը:

Եզրահանգում: Հաշվի առնելով, որ ՌԱՀ-ում գործում են կուրսանտների ընտրության, հավաքագրման, ընդունելության հստակ և թափանցիկ մեխանիզմներ, առկա են համապատասխան քաղաքականություն և ընթացակարգեր կուրսանտների կրթական կարիքների բացահայտման և լուծման համար, առկա է ՌՌԻՀ-ի վարչակազմին դիմելու և աջակցություն ստանալու հնարավորություններ, կուրսանտները բավարարված են մատուցվող կրթական ծառայություններից, առկա է ՌԱՀ-ի շրջանավարտների 100% զբաղվածություն, ՌԱՀ-ն ունի կուրսանտների իրավունքների պաշտպանության պատասխանատու մարմին և մի շարք այլ մեխանիզմներ /Վստահության հեռախոս, Արագ արձագանքման արկղ և այլն/ փորձագիտական խումբը գտնում է, որ ՌՌԻՀ-ը բավարարում է չափանիշ 4-ի պահանջներին:

Եզրակացություն: Փորձագիտական խումբը ՌԱՀ-ի ինստիտուցիոնալ կարողությունների համապատասխանությունը ՉԱՓԱՆԻՇ 4-ի պահանջներին գնահատում է բավարար:

V. ՊՐՈՖԵՍՈՐԱԴԱՍԱԽՈՍԱԿԱՆ ԵՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱՕՓԱՆԴԱԿ ԿԱԶՄ

ՉԱՓԱՆԻՇ: ՄՈՒՀ-ի առաքելությանը հասնելու և ՄԿԾ-ների նպատակներն իրականացնելու համար հաստատությունն ապահովված է անհրաժեշտ մասնագիտական որակներ ունեցող պրոֆեսորադասախոսական և ուսումնաօժանդակ կազմով:

Փաստեր

5.1 ՄՌԻՀ-ում գործում են կրթական ծրագրերն իրականացնելու համար անհրաժեշտ որակավորումներ ունեցող պրոֆեսորադասախոսական և ուսումնասօժանդակ կազմի ընտրության քաղաքականություն և ընթացակարգեր:

ՀՀ ՊՆ Մարշալ Ա. Խանփերյանցի անվան ՌԱՀ-ը իր 2017-2020թթ. ռազմավարական ծրագրի հիմնական խնդիրներից է դիտարկում «Համապատասխան զինվորական մասնագիտությամբ սպայական կադրերի և բարձրագույն որակավորմամբ գիտամանկավարժական և գիտական կադրերի պատրաստումը և վերապատրաստումը»: ՌԱՀ-ի ՌԾ-ի հիմնարար սկզբունքներում կարևորվում է համալսարանի մշտական և փոփոխական կազմի համակողմանի զարգացումը և հավատարմությունը ՀՀ ԶՈՒ սպայի պատվի կանոններին:

ՌԱՀ-ի ՊԴ կազմի մրցութային կարգով ընտրությունն իրականացվում է ՀՀ ՊՆ 10.03.2012թ. N198 հրամանի և այդ հրամանում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին ՀՀ ՊՆ 14.02.2013թ. N164 հրամանի համաձայն հաստատված «ՀՀ ՊՆ ՌՈւՀ-երում դասախոսական կազմի թափուր պաշտոնների մրցութի կազմակերպման և անցկացման» կարգով: Մրցութի մասնակցի որակավորման, փորձառության և կրթական ծրագրից բխող հավելյալ պահանջները, մրցութի անցկացման հարցաշարը ներկայացնում է ՌԱՀ-ը:

Մրցութների անցկացման վերաբերյալ տեղեկատվությունը, մրցութին մասնակցելու համար անհրաժեշտ փաստաթղթերի ցանկը հրապարակվում է www.mil.am պաշտոնական կայքում և «Հայ զինվոր» պաշտոնաթերթում⁹, որը պատրաստվում է ՀՀ ՊՆ կադրերի և ռազմական կրթության վարչության կողմից՝ հիմնվելով ՌԱՀ-ի պահանջարկի վրա: Մրցություն դիմորդի որակավորման և փորձառության վերաբերյալ կրթական ծրագրից բխող պահանջները, մրցութի անցկացման հարցաշարը ներկայացնում է համալսարանը՝ ելնելով կրթական ծրագրերի պահանջներից (ՌԱՀ դասախոսի մրցութի մասնագիտական հարցաշարերի օրինակներ, ՌԱՀ ամբիոնի նիստերի արձանագրություններ մրցութի հարցաշարի քննարկման վերաբերյալ): Յուրաքանչյուր ամբիոն ֆակուլտետին ներկայացնում է համապատասխան մասնագիտական որակներ ունեցող մասնագետների պահանջը և դրա հիմնավորումը, այնուհետև ըստ վերադասության դրված պահանջը հասնում է մինչև ՌԱՀ պետ և ՊՆ՝ համապատասխան հիմնավորմամբ: Հաղթող ճանաչվածների պաշտոնի նշանակումն իրականացվում է ՀՀ օրենքով սահմանված կարգով, որով սահմանվում են ՌՈւՀ-ի և դասախոսի պարտականությունները և լիազորությունները: Մյուս կողմից, ՌԱՀ-ի հետ հանդիպումների ժամանակ պարզվեց, որ համալսարանում առկա են հիմնականում դասախոսի և ավագ դասախոսի հաստիքներ, իսկ դոցենտները սակավաթիվ են:

Համալսարանի ՊԴ և ՌԻՕ կազմի աշխատանքի ընդունման և հեռացման քաղաքականության ու ընթացակարգերի արդյունավետությունը գնահատվում է ՀՀ ՊՆ կադրերի և ռազմական կրթության վարչության կողմից: 2012 թվականին գնահատումների արդյունքում է ՌԱՀ-ը համալրման կարգից անցում կատարել մրցութային կարգի:

⁹ Տեքստը վերաշարադրվել է հաստատության դիտողությունների և առաջարկությունների քննարկման արդյունքում:

ՌԱՀ-ի շահակիցների հետ հանդիպումներից պարզ դարձավ, որ դասախոսական կազմի տեղակալման գործընթացում առկա են որոշակի խնդիրներ այն առումով, որ գորքերից տեղափոխման արդյունքում մասնագետները զրկվում են որոշ արտոնություններից, մասնավորապես, տեղափոխման արդյունքում աշխատակցի դրամական միջոցները նվազում են պայմանավորված ժամային նորմերի ցածր արժեքով:

5.2 ՄՈՒՀ-ի յուրաքանչյուր կրթական ծրագրի համար սահմանված են պրոֆեսորադասախոսական կազմի մասնագիտական որակներին ներկայացվող հստակ պահանջներ:

ՌԱՀ-ը իր ռազմավարական ծրագրի ռազմավարական նպատակ 3.-ի խնդիր 3.2-ում սահմանում է. «Հստակեցնել ՊԴ կազմին ներկայացվող պահանջները՝ մասնագիտական ամբիոնների զարգացման և կրթական ծրագրերի պահանջներին համահունչություն ստեղծելու նպատակով»:

ՌԱՀ-ում գործում է սպայական անձնակազմի տարակարգերի պաշտոնի անձնագրերի հաստատման մասին հրաման: Մյուս կողմից, ՌԱՀ-ի ՄԿԾ-երում սահմանվում են ՊԴ կազմի մասնագիտական որակներին ներկայացվող պահանջները, մասնավորապես նշվում է համապատասխան ուղղվածությամբ բազային կրթության առկայությունը, հետազոտական և գիտամեթոդական աշխատանքով զբաղվելու պարտավորությունը, գիտական աստիճանի (գիտական կոչում, պատվավոր կոչում և այլն) կամ համապատասխան գործունեության ոլորտում զինվորական ծառայության և աշխատանքի փորձի առկայությունը նեղ մասնագիտական դասընթացների դասավանդման դեպքում, փորձառությունը և համապատասխան տեխնիկական միջոցների շահագործմանը տիրապետումը: Սակայն այդ պահանջները ընդհանրական են բոլոր ներկայացված ՄԿԾ-ների համար և յուրաքանչյուր մասնագիտության համար կոնկրետացված չեն:

Հարկ է նշել, որ ՌԱՀ-ում դասավանդում են ինչպես համալսարանի նախկին շրջանավարտներ, այնպես էլ այլ քաղաքացիական բուհերի ներկայացուցիչներ (օրինակ, Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարան, ՀՀ ԳԱԱ գիտակրթական կենտրոն և այլն), ընդ որում նրանց նկատմամբ նույնպես կիրառվում են ՌԱՀ ՊԴ կազմի նկատմամբ դրված պահանջները:

5.3 ՄՈՒՀ-ը սահմանել է հստակ քաղաքականություն և ընթացակարգեր դասախոսական կազմի պարբերաբար գնահատման համար:

ՌԱՀ-ի ՊԴ կազմի պարբերաբար գնահատման քաղաքականության հիմքում ընկած են ՀՀ ՊՆ համապատասխան հրամանները, համալսարանի ներքին կանոնակարգերը: Դրանց հիման վրա մշակվել են գնահատման մեխանիզմներ և գործիքներ: Մասնավորապես.

- Դասալսումների կանոնակարգը հաստատված 20.12.2016թ. համալսարանի գիտական խորհրդի կողմից¹⁰,
- «Լավագույն ամբիոն» անվանակարգում մրցույթի անցկացման կանոնակարգը հաստատված 01.10.2015թ. համալսարանի գիտական խորհրդի կողմից և այլն¹¹,

¹⁰ Տեքստը վերաշարադրվել է հաստատության դիտողությունների և առաջարկությունների քննարկման արդյունքում:

¹¹ Տեքստը վերաշարադրվել է հաստատության դիտողությունների և առաջարկությունների քննարկման արդյունքում:

- Կուրսանտների կողմից գնահատումներ ՊԴ կազմի որակների (մասնագիտական պատրաստվածություն, մանկավարժական հատկանիշներ, մարդկային/բարոյական հատկանիշներ) վերաբերյալ:

Համաձայն դասալսումների կանոնակարգի՝ դասալսումներն անցկացվում են յուրաքանչյուր կիսամյակի սկզբին հաստատված ժամանակացույցի համաձայն՝ յուրաքանչյուր դասախոսի մոտ կիսամյակում ոչ ավելի, քան երկու անգամ: Չպլանավորած դասալսումների անցկացման դեպքում, որպես կանոն, դասավանդողին տեղեկացվում է նախորդ կամ հենց նույն օրը դասալսումից առաջ: Դասալսման գործընթացի կազմակերպման և փաստաթղթավորման համար սահմանված են հետևյալ փաստաթղթերը՝ դասի գնահատման թերթիկ և դասալսման արդյունքների վերլուծություն: Դասալսողը կամ դասալսում իրականացրած հանձնաժողովի ներկայացուցիչը արդյունքների վերլուծությունը ներկայացնում է ամբիոնի առաջիկա նիստում: Դասալսողների գնահատման թերթիկում դասալսողի կողմից գնահատվում է դասի կազմակերպչական, նախապատրաստական, ներածական, հիմնական և ամփոփիչ մասերը, դասավանդման և ուսումնառության մեթոդները, գործնական, սեմինար, լաբորատոր բաղադրիչները, խմբային պարապմունքը: Դասալսման արդյունքների վերլուծության մեջ շեշտադրվում է դասի անցկացման դրական և թերի կողմերը, արվում են դիտողություններ և առաջարկություններ:

Այնուամենայնիվ, հարկ է նշել, որ որոշ ամբիոններում ոչ բոլոր դասախոսների համար էին լրացված դասալսողների գնահատման թերթիկները: ՌԱՀ-ի կողմից ներկայացված ՊԴ կազմի հետ սեմինար պարապմունքների և դասալսումների վերլուծությունները ցույց են տալիս, որ զինվորական ՊԴ կազմի մոտ առկա են մանկավարժական պատրաստվածության խնդիրներ: Հանդիպումներից պարզ դարձավ նաև, որ դասալսումների արդյունքում ամբիոնների պետերի կողմից դասախոսներին տրվում են խորհրդատվություններ, մասնավորապես դասավանդման ոճի, մատուցվող նյութի վերաբերյալ, որոնք հետագայում դասախոսների կողմից օգտագործվում են:

«Լավագույն ամբիոն» մրցույթն անցկացվում է յուրաքանչյուր ուսումնական տարվա կիսամյակների վերջում՝ հունվար, հուլիս ամիսներին: Մրցույթին մասնակից ամբիոնների աշխատանքների գնահատման ցուցանիշներն են՝ դասախոսների կողմից իրականացվող ուսումնական կազմակերպչական, մեթոդական, գիտական, դաստիարակչական աշխատանքները, լրացուցիչ կրթության կազմակերպումը: Մրցույթի հաղթողը պարգևատրվում է պատվոգրով:

5.4 Պարբերաբար իրականացվող ներքին և արտաքին գնահատումների արդյունքում բացահայտված կարիքներին համապատասխան, ՄՌԻ-Հ-ն իրականացնում է դասավանդողների կատարելագործմանն ուղղված միջոցառումներ:

ՌԱՀ-ը իր ռազմավարական ծրագրի ռազմավարական նպատակ 3.-ի խնդիր 3.3-ում սահմանում է. «Իրականացնել աշխատակազմի և ՊԴ կազմի պարբերաբար վերապատրաստումներ և առեստավորում սահմանված կարգի համաձայն»:

ՀՀ ԶՈՒ ռազմավարական կարիքներից էլնելով նոր տեխնիկայի կամ առարկայի ներմուծման դեպքում վերանայվում են դասախոսական կոմպլեքսների և ներկայացվող պահանջները: Դրանից էլնելով փոխվում են ՊԴ կազմի առջև դրվող

խնդիրները: Համապատասխան դասախոսի համար կազմակերպվում է վերապատրաստում, իրականացվում է գործուղում, ուսումնասիրվում են նոր տեխնիկայի անձնագրերը:

ՊԴ կազմի որակավորման բարձրացման կարիքները նույապես պայմանավորվում են նոր ռազմական տեխնիկայի ձեռքբերման, կրթական ծրագրերում նոր առարկայի ներմուծման անհրաժեշտությունից: Բացի դրանից, դասալսումների արդյունքները հաշվի են առնվում դասախոսների համար վերապատրաստումների անհրաժեշտ ուղղությունների ընտրության և գրաֆիկի կազմման ժամանակ:

Որակավորման բարձրացման կարիքներից ելնելով, իրականացվում է ՊԴ կազմի մեթոդական, մասնագիտական, լեզվական վերապատրաստումներ: Դասավանդողները վերապատրաստման են ուղարկվում արտերկրյա ռազմական ուսումնական հաստատություններ և ՀՀ քաղաքացիական բուհեր:

Անգլերեն լեզվի հմտությունների բարձրացման նպատակով ՊԴ կազմի հետ կազմակերպվում են պարապմունքներ թե՛ ՌԱՀ-ում, թե՛ ՊՆ լեզվի կենտրոնում, և թե՛ Ամերիկյան համալսարանում¹²: Սակայն ինչպես երևում է որակի ապահովման և վերլուծության բաժնի կողմից կատարված վերլուծությունից դասախոսական կազմի մոտ անգլերենի իմացությունը բավականին ցածր է (22%), և ՊԴ կազմի 86%-ը օտար լեզվի դասընթացների մասնակցության կարիք է տեսնում: Մեթոդական վերապատրաստումների կարիք զգում է դասախոսների 67%-ը, մասնագիտական վերապատրաստումների կարիք՝ 62%-ը:

Չնայած ՌԱՀ-ի 2014-2017թթ. այլ բուհերի հետ (Երևանի պետական համալսարան, Խ. Աբովյանի անվան պետական մանկավարժական համալսարան և այլն) համագործակցության պլանների առկայության, ՌԱՀ-ի զինվորական ՊԴ կազմի մոտ առկա են մանկավարժական որակավորման խնդիրներ:

ՌԱՀ-ը իրականացնում է նաև ներքին կատարելագործման աշխատանքներ ՊԴ կազմի համար սեմինար պարապմունքների, գիտատեխնիկական կոնֆերանսների, ուսումնամեթոդական հավաքների, մեթոդական օգնության տրամադրման, բաց և ցուցադրական դասերի անցկացման միջոցով առաջավոր փորձի փոխանակման միջոցով:

ՊԴ կազմի կատարելագործման աշխատանքների արդյունավետությունը գնահատվում է ՌԱՀ-ի ՊԴ կազմի որակավորման բարձրացման դասընթացների հաշվետվությունների միջոցով: Հաշվետվությունների մեջ ընդհանուր պատկեր ստանալու համար առկա են որակավորման, հրամանատարական պատրաստության և կուրսանտների շրջանում անցկացված հարցման արդյունքների վերլուծություններ: Սակայն ինչպես երևում է վերևում բերված վերլուծություններից, արդյունքները դեռևս գոհացուցիչ չեն:

5.5 ՄՈՒՀ-ը երաշխավորում է մասնագիտությունների կրթական ծրագրերի՝ համապատասխան պրոֆեսորադասախոսական կազմով ապահովվածության կայունությունը:

¹² Տեքստը վերաշարադրվել է հաստատության դիտողությունների և առաջարկությունների քննարկման արդյունքում:

ՌԱՀ-ը ՊՆ-ի հետ միասին վարում է քաղաքականություն հիմնականում զինվորական ՊԴ կազմով ապահովելու կայունության համար: Մասնավորապես զինձառայող-անձնակազմին տրամադրվում են մի շարք արտոնություններ, այդ թվում.

- անվճար բուժօգնություն,
- բնակարաններով ապահովում (մինչև 2018թ.),
- «Լեռնային Հայաստան» առողջարանային համալիրում անվճար բուժման և հանգստի կազմակերպում,
- բնակարանային վարձավճարի փոխհատուցում,
- հեռու բնակվող զինձառայողներին արձակուրդի ընթացքում տուն գնալու ճանապարհածախսի փոխհատուցում,
- ՀՀ տարածքում քաղաքային տրանսպորտի տեսակներից (բացի տաքսիներից) անվճար երթևեկելու իրավունք,
- բարձր թոշակով ապահովում երկարամյա զինվորական թոշակի անցնելիս,
- համազգեստի անվճար տրամադրում և այլն:

ՌԱՀ-ի դասախոսական կազմի միջին տարիքի ցուցանիշները ներկայացված են աղյուսակ 1-ում:

Աղյուսակ 1

ՊԴ միջին տարիքը վերջին 3 տարիների համար			
տարին	2016	2017	2018
զծ. ՊԴԿ	44	45	46
քաղ. ՊԴԿ	60	61	62

Ինչպես երևում է աղյուսակից՝ զինձառայող ՊԴ կազմի միջին տարիքը համեմատաբար ցածր է: Այն առավել ցայտուն է արտահայտվում Հանրակրթական առարկաների ֆակուլտետում կազմելով 37 (համեմատության համար նշենք, որ Կապի և ՀՕՊ ֆակուլտետներում կազմում է 49): Համեմատաբար բարձր է քաղաքացիական ՊԴ կազմի միջին տարիքը, մասնավորապես, 2018թ.-ին Կապի ֆակուլտետում այն կազմում է 65:

Հարկ է նշել, որ երիտասարդ կադրերը մոտիվացված չեն ՌԱՀ-ում դասավանդելու առումով, քանի որ զորքերից տեղափոխման արդյունքում աշխատակցի դրամական միջոցները նվազում են պայմանավորված ժամային նորմերի ցածր արժեքով:

Բացի այդ ՌԱՀ-ը միջոցներ չի ձեռնարկում զիջերային հերթափոխից վերադարձած դասախոսներին հանգստանալու հնարավորություն տալու ուղղությամբ, և այդ վիճակով դասախոսը մտնում է լսարան, այսինքն բացակայում է մեկը մյուսին փոխարինելու հնարավորությունը, որը պայմանավորված է մասնագիտական ՊԴ կազմի սակավությամբ:

Վերջին 3 տարիների համար ՌԱՀ-ի ՊԴ կազմի շարժը ներկայացված է աղյուսակ 2-ում:

Աղյուսակ 2

	2015	2016	2017
ընդունված	3	2	0
ազատված	1	3	1

Ձորամասից եկած զինծառայողի համար կազմակերվող վերապատրաստումների մի մասն անցկացնում են ՌԱՀ-ի դասախոսները, ընդ որում, այդ ժամերը չեն ներառվում անհատական բեռնվածքում: Բացի այդ, կուրսանտների ինքնապատրաստման ժամերին դասախոսի կողմից տրվում է խորհրդատվություն, որի ժամերը նույնպես ընդգրկված չեն դասախոսի բեռնվածքում: Մյուս կողմից ՌԱՀ-ը հայտարարում է, որ ցանկանում է ունենալ մեկ առարկայի գծով մի քանի դասավանդող, ինչը կապահովի համեմատության եզրերն ու մրցակցությունը և կնպաստի ուսումնական ձեռնարկների բովանդակության որակի բարձրացմանը, սակայն դեռևս այս ուղղությամբ քայլեր չեն ձեռնարկվել:

ՌԱՀ-ում ՊԴ կազմի հարաբերակցության ցուցանիշները վերջին 3 տարիների համար բերված է աղյուսակ 3-ում:

Աղյուսակ 3

ՊԴ կազմի հարաբերակցության ցուցանիշներ վերջին 3 տարիների համար			
ուստարի	հիմնական ՊԴ / համատեղող ՊԴ	կուրսանտ / դասախոս	(գլխ. աստիճան + փ/գ-տ + գ-տ) / մնացած ՊԴ կազմ
2015-2016	10,63	3,46	1,58
2016-2017	9,22	3,59	1,68
2017-2018	9,10	3,39	1,41

Ինչպես երևում է աղյուսակ 3-ից ՌԱՀ-ում ցածր է գիտական աստիճան ունեցող ՊԴ կազմի ցուցանիշը:

5.6 ՄՈՒՀ-ում գործում են պրոֆեսորադասախոսական կազմի մասնագիտական առաջընթացի ապահովման քաղաքականությունն ու ընթացակարգեր:

ՌԱՀ-ում երիտասարդ ՊԴ կազմի մասնագիտական առաջընթացի ապահովման համար կիրառվում է մենթորության քաղաքականություն: Մասնավորապես, ուստարվա սկզբում կազմվում է անհատական աշխատանքների և մեթոդամանկավարժական պարապունքների պլան, որը մշակում է ամբիոնի պետը մեթոդիստի հետ համատեղ: Պլանում 13 կետով սահմանված են աշխատանքները, հաշվետվության ձևը, կատարման ժամանակացույցը: Պլանի կատարման ավարտին երիտասարդ դասախոսը գրում է հաշվետվություն իր ամբիոնի պետի անունով:

Աղյուսակ 4-ում ներկայացված են ՌԱՀ-ի ՊԴ կազմում գիտությունների թեկնածուների ու դոցենտների թիվը վերջին 3 տարիների համար

Աղյուսակ 4

ՊԴ կազմ	2015/2016 ուստարի	2016/2017 ուստարի	2017/2018 ուստարի
Թեկնածուի գիտական աստիճան ունեցողների թիվը	15	15	13
Դոցենտների թիվը	6	7	8

Ինպես երևում է աղյուսակ 4-ից, ՌԱՀ-ում գործող ֆակուլտետների պարագայում գիտական աստիճան և կոչում ունեցող դասախոսների թիվը ցածր է: Մյուս կողմից, ցածր ցուցանիշը համալսարանն արդարացնում է այն հանգամանքով, որ ՀՀ-ում առկա չեն ռազմական գիտությունների աստիճան շնորհող մասնագիտական խորհուրդներ: Միևնույն ժամանակ, ՌԱՀ-ը հայտարարում է, որ ԲՈԿ-ի հետ քննարկում է այդպիսի խորհրդի բացման հարցը: Իսկ առայժմ, անհրաժեշտության դեպքում, ՌԱՀ-ի ՊԴ կազմի ներկայացուցիչները կարող են գործուղվել ՌԴ գիտական աստիճան ստանալու համար:

5.7 ՄՈՒՀ-ն ունի անհրաժեշտ վարչական և ուսումնաօժանդակ աշխատակազմ՝ ռազմավարական նպատակների իրականացման համար:

Ուսումնական գործընթացը ՌԱՀ-ում կազմակերպում և անմիջականորեն համակարգում են ուսումնամեթոդական բաժինը, Ռազմամասնագիտական ուսուցման կենտրոնը, ֆակուլտետները և ամբիոնները:

Կառավարման մարմինները և դրանց կառուցվածքը նորացվել են 2016թ-ին: Հաստիքների վերահայտարարումը նույնպես իրականացվել է 2016թ-ին: Ուսումնամեթոդական բաժնի կազմում մտնող Որակի ապահովման և վերլուծության բաժանմունքը վերակազմավորվել է Որակի ապահովման և վերլուծության բաժնի (2016թ.): Ստեղծվել է Ռազմամասնագիտական ուսուցման կենտրոն, որի հիմնական գործառույթներն են.

- լրացուցիչ կրթական ծրագրերով սպայական կազմի որակավորման բարձրացման դասընթացների կազմակերպումը,
- լրացուցիչ կրթական ծրագրերի իրականացում ՀՀ բուհերում տարկետման իրավունքով սովորող (ՀՀ ՊՆ պետպատվերով և «Պատիվ ունեն» ծրագրերում ընդգրկված) արական սեռի կուրսանտների հետ:

ՌԱՀ-ի վարչական և ուսումնաօժանդակ կազմի պարտականությունները սահմանվում են ՀՀ պաշտպանության նախարարի կողմից հաստատված պաշտոնի անձնագրերով և ՌԱՀ-ի կանոնադրությամբ:

Դատողություններ: Փորձագիտական խումբը դրական է համարում, որ ՌԱՀ-ում առկա են մասնագիտական կրթական ծրագրերն իրականացնելու համար անհրաժեշտ պրոֆեսորադասախոսական և ուսումնաօժանդակ անձնակազմի ընտրության քաղաքականություն և ընթացակարգեր: Փորձագիտական խումբը դրական է համարում, որ ՌԱՀ-ում առկա են կրթական ծրագրերի նպատակներն իրականացնելու համար բարձր որակավարում ունեցող պրոֆեսորադասախոսական և ուսումնաօժանդակ կազմ:

Պաշտոնների տեղակալումը ՌԱՀ-ում մրցույթային է, որը կազմակերպում են ՌԱՀ-ը և ՊՆ-ը համատեղ: ՌԱՀ-ի ՄԿԾ-ներում պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի մասնագիտական որակներին ներկայացվող չափանիշներն ընդհանրական են, առկա չեն ՊԴ կազմի տարակարգերի պաշտոնի անձնագրեր:

Փորձագիտական խումբը գտնում է, որ ՌԱՀ-ում իրականացվում են ՊԴ կազմի որոշակի գնահատման գործընթացներ, ինչը նպաստում է դասավանդման որակի բարելավմանը և ՊԴ կազմի առաջընթացի քաղաքականության ապահովմանը:

Դրական է նաև, որ ՌԱՀ-ի ՊԴ կազմում իրենց գործունեությունն են ծավալում ՀՀ-ի ռազմական տեխնիկային քաջածանոթ մասնագետներ և զինվորականներ: Նշված հանգամանքը նպաստում է ՄԿԾ-ներն իրականացնելիս վերջնարդյունքահենք ուսուցման կազմակերպմանը և ՌԱՀ-ն ավարտելիս կոնկրետ կարողություններով պատրաստի մասնագետների թողարկմանը:

Ներկայում ՌԱՀ-ում գործում են հիմնականում զինվորական դասախոսների առաջընթացին նպաստող հստակ մեխանիզմներ և ընթացակարգեր, ինչը կարող է թուլացնել հատկապես հանրակրթական ֆակուլտետի դասախոսական անձնակազմի կայունությունը: Միևնույն ժամանակ առկա է դասախոսների աշխատանքի մեծ ծանրաբեռնվածություն, որը կարող է խոչընդոտել դասախոսական կազմի հետազոտական գործունեությամբ զբաղվելուն:

Եզրահանգում: Հաշվի առնելով, որ ՌԱՀ-ում առկա են ՊԴ և ՌԻՕ կազմի ընտրության քաղաքականություն և ընթացակարգեր, իրականացվում են դասախոսական կազմի գնահատումներ, բազմաբնույթ վերապատրաստումներ, գործուղումներ և համագործակցության միջոցառումներ, որոնք ուղղված են դասավանդողների կատարելագործմանը, ինչպես նաև այն, որ դասավանդում են ռազմական ոլորտի մասնագետներ, փորձագիտական խումբը գտնում է, որ ՌԱՀ-ն ապահովված է անհրաժեշտ մասնագիտական որակներ ունեցող ՊԴ և ՌԻՕ կազմով իր առաքելությունը և ՄԿԾ-ների նպատակներն իրականացնելու համար:

Եզրակացություն: Փորձագիտական խումբը ՌԱՀ-ի ինստիտուցիոնալ կարողությունների համապատասխանությունը ՉԱՓԱՆԻՇ 5-ի պահանջներին գնահատում է բավարար:

VI. ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

ՉԱՓԱՆԻՇ: ՄՈՒՀ-ն ապահովում է հետազոտական գործունեության իրականացումը և կապն ուսումնառության հետ:

Փաստեր

6.1 ՄՈՒՀ-ում առկա է հետազոտական ոլորտում իր հետաքրքրությունները և հավակնություններն արտահայտող ռազմավարություն:

Գիտահետազոտական ոլորտում ՌԱՀ-ի հետաքրքրությունները ձևակերպված են 2017-2020թթ. ռազմավարական ծրագրում, որը կազմվել է էլնելով ՀՀ ԶՈՒ զարգացման պլանից: ՌԱՀ-ի հետազոտական ոլորտի հետաքրքրություններն են՝ համալսարանի մասնագիտական ոլորտներում (ավիացիա, ՀՕՊ և կապ) տեսական և պրակտիկ

հետազոտական աշխատանքների իրականացումը՝ ՀՀ ԶՈւ ժամանակակից կարիքներից ելնելով:

2016թ.-ին ՌԱՀ պետի կողմից հաստատվել է համալսարանի գիտահետազոտական աշխատանքների 2016-2020թթ. հնգամյա հեռանկարային պլանը, որտեղ արտացոլված են առանձին ամբիոնների գիտահետազոտական ուղղությունները և թեմաները:

ՌԱՀ-ը հայտարարում է, որ համալսարանում գործում է Գիտահետազոտական և փորձարարական բաժին երկու բաժանմունքներով [REDACTED]:

6.2 ՄՈՒՀ-ն ունի երկարաժամկետ ռազմավարություն և միջնաժամկետ ու կարճաժամկետ ծրագրեր, որոնք արտահայտում են հետազոտության ոլորտում ՄՈՒՀ-ի հետաքրքրությունները և հավակնությունները:

ՌԱՀ-ի յուրաքանչյուր ֆակուլտետ, ամբիոն և դասախոս՝ հիմնվելով գիտահետազոտական աշխատանքների հնգամյա հեռանկարային պլանի վրա կազմում է իր գիտամանկավարժական աշխատանքների տարեկան պլանը: ՌԱՀ-ը գիտահետազոտական աշխատանքների միջնաժամկետ և կարճաժամկետ գիտահետազոտական աշխատանքների առանձին պլան չունի: Այդ պատճառով էլ գիտամանկավարժական աշխատանքների պլանի 3-րդ բաժինը կոչվում է «Գիտահետազոտական աշխատանքներ»: Ֆակուլտետները այդ պլանների հիման վրա ներկայացնում են ամսական, կիսամյակային և տարեկան հաշվետվություններ ՌԱՀ-ի պետին և ՈՒ և ԳԱ տեղակալին: Մակայն, անհրաժեշտ է նշել, որ պլաններում ներկայացված թեմաների համար սահմանված չեն քայլերի հերթականությունը, և դրանցում չի արտացոլվում ՌԱՀ-ի մասնագիտական ուղղվածությունը:

ՌԱՀ-ում տարին մեկ անգամ պարբերականությամբ պլանավորում և իրականացվում է գիտատեխնիկական կոնֆերանս՝ ընդգրկելով ՊՂ և կուրսանտական կազմերը: Կոնֆերանսին ներկայացված նյութերը, որոնց թեմատիկան հաճախ բխում է հնգամյա հետազոտական պլանից, խմբագրվում և հրատակվում են ՌԱՀ-ի Գիտատեխնիկական կոնֆերանսների ձեռնարկում:

6.3 ՄՈՒՀ-ն ապահովում է հետազոտությունների իրականացումը և իր զարգացումը՝ հստակ քաղաքականության և ընթացակարգերի միջոցով:

Ըստ ՌԱՀ-ի ինքնավերլուծության գիտահետազոտական աշխատանքներին նպաստելու համար Գիտական խորհրդի նիստերում կազմակերպվում է համապատասխան հարցերի քննարկում:

ՌԱՀ-ի պրոֆեսորադասախոսական կազմի ներկայացուցիչները և կուրսանտները մասնակցում են նաև ՀՀ ՊՆ Վ. Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանի և այլ ՀՀ քաղաքացիական բուհերի ամենամյա կոնֆերանսներին և գիտաժողովներին: Աղյուսակ 5-ում բերված են ՌԱՀ-ի հրապարակումների, գիտաժողովների, ուսումնական ձեռնարկների, ուսումնամեթոդական աշխատանքների ցուցանիշները 2013-2017թթ. համար:

Աղյուսակ 5

	2013	2014	2015	2016	2017
Անվանումը					

ՌԱՀ-ում ՊԴ և կուրսանտական կազմի գիտատեխնիկական կոնֆերանսներում մասնակցության ցուցանիշը	15	12	13	12	13
Միջազգային գրախոսվող մասնագիտական ամսագրերում հրապարակումների ցուցանիշը	9	3	3	0	0
ՀՀ-ում գրախոսվող մասնագիտական ամսագրերում հրապարակումների ցուցանիշը	9	5	6	9	1

Ինչպես երևում է աղյուսակից՝ ցածր է գիտաժողովների և կոնֆերանսների մասնակցության աստիճանը, և փոքր է գիտական հոդվածների քանակը:

ՌԱՀ-ը չունի սեփական գիտական հանդես, սակայն ռազմական ուղղվածության հոդվածներ տպագրվում են «Հայկական բանակ» ռազմագիտական հանդեսում:

Փորձագիտական խումբը փաստում է, որ ՌԱՀ-ում կիրառական գիտական ուղղությամբ առկա է որոշակի գործունեություն [REDACTED]:

Կապի և ՀՕՊ ուղղությամբ կատարվում են տեխնիկայի առանձին հանգույցների արդիականացման աշխատանքներ: Ավիացիայի ֆակուլտետի կողմից հավաքվել է Մ39 ինքնաթիռի վարժասարքի ղեկավարման համակարգը և մշակվել ծրագրային ապահովումը: Այնուամենայնիվ, հետազոտությունների իրականացման և զարգացման հստակ քաղաքականություն դեռևս ձևակերպված չէ, և առկա չեն համապատասխան ընթացակարգեր:

2012-2017թթ. ՌԱՀ-ի ՊԴ կազմից 3 հոգի պաշտպանել են թեկնածուական ատենախոսություններ և ստացել տեխնիկական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան:

Փորձագիտական խումբը փաստում է, որ ՌԱՀ-ում չկա գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորման նպատակով գիտական թեմաների հայտերի մրցույթի արդյունքով բացված բազային լաբորատորիա: Մինչ օրս հետազոտական դրամաշնորհային ծրագրեր չեն իրականացվել: ՌԱՀ-ը չի դիմել գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորման շրջանակներում երկակի նշանակության ծրագրերի աջակցության համար հայտարարված մրցույթի:

ՌԱՀ-ը հետազոտությունների իրականացման ֆինանսական քաղաքականություն չի իրականացնում:

6.4 ՄՈՒՀ-ը կարևորում է հետազոտական գործունեության միջազգայնացումը:

ՌԱՀ-ն իր ռազմավարական ծրագրի ռազմավարական նպատակ 2.-ի խնդիր 2.3-ում սահմանում է. «Հաստատել հետազոտական ոլորտի համագործակցություն այլ կառույցների հետ»:

ՌԱՀ-ում միջազգային մակարդակով համատեղ հետազոտություններ չեն կատարվում, բացակայում են միջազգային գիտական ծրագրերն ու համատեղ թեմաներն արտասահմանյան բուհերի կամ այլ համապատասխան կառույցների հետ: Միջազգայնացման քաղաքականության բացակայությունը պայմանավորված է ՀՀ ՊՆ կողմից նման պահանջի բացակայությամբ և գաղտնիությամբ:

Մյուս կողմից, ՌԱՀ-ի կուրսանտները մասնակցել են միջազգային կոնֆերանսների, մրցույթների և օլիմպիադաների: Օրինակ.

- 2015թ. ՌԱՀ-ի դասախոսի ղեկավարությամբ համալսարանի 3 կուրսանտ Ռուսաստանի Դաշնությունում մասնակցել են Հայրենական մեծ պատերազմի 70-ամյակին նվիրված ռազմագիտական աշխատանքների 3-րդ միջազգային մրցույթին և ստացել 2 պատվոգիր:
- 2016թ. ՌԱՀ-ի դասախոսի ղեկավարությամբ կազմված թիմը մասնակցել է «Airbus» ընկերության և ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի կողմից համատեղ անցկացվող «Թներ տուր քո մտահղացումներին» 5-րդ միջազգային մրցույթին: Թիմում ընդգրկված են եղել ՌԱՀ-ի 4 կուրսանտ: Թիմը միակն է եղել տարածաշրջանում, որը 72 երկրների մասնակցության պարագայում անցել էր առաջին և երկրորդ փուլերը: Եզրափակիչ փուլի չհաղթահարելը պայմանավորված է եղել ծրագրի ֆինանսական ծախսերի մեծությամբ:

6.5 ՄՈՒՀ-ում գործում են հետազոտական գործունեության և ուսումնական գործընթացի փոխկապակցման մեխանիզմներ:

ՌԱՀ-ը իր ռազմավարական ծրագրի ռազմավարական նպատակ 2.-ի խնդիր 2.2-ում սահմանում է. «Ապահովել գիտահետազոտական աշխատանքների և դրանց արդյունքների ընդգրկումը ուսումնական պրոցեսում»:

Ուսումնական և հետազոտական գործընթացների փոխկապակցման համար, կազմակերպվում են ՊԴ կազմի և կուրսանտների համատեղ զեկույցներ ինչպես ՌԱՀ-ի, այնպես էլ այլ բուհերի գիտաժողովներում:

ՌԱՀ-ը ուսումնական գործընթացի և հետազոտական գործունեության փոխկապակցման մեխանիզմ է համարում նաև դասախոսների կողմից իրականացվող մեթոդական աշխատանքները, որոնք ներառում են ուսումնական ձեռնարկների, ուղեցույցների, դասախոսությունների համառոտագրերի մշակումը: Մեթոդական աշխատանքի նպատակը համալսարանում մեթոդիկայի կատարելագործումն է, ուսումնական պարապմունքների անցկացման արդյունավետության և որակի բարձրացումն է, մեթոդական բազայի ստեղծումն է, դասախոսական կազմի և կուրսանտների, ստորաբաժանումների հրամանատարների մասնագիտական մակարդակի բարձրացումն է: Աղյուսակ 6-ում բերված է ՌԱՀ-ում 2013-2017թթ. ընթացքում մշակված մեթոդական աշխատանքների ծավալը:

Աղյուսակ 6

Անվանումը	2013	2014	2015	2016	2017
Ուսումնական ձեռնարկներ, մեթոդական ուղեցույցեր և աշխատանքներ, դասախոսությունների համառոտագրեր, խնդիրների, սխեմաների ժողովածուներ	29	23	50	35	95

Համաձայն ՌԱՀ-ի ինքնավերլուծության համալսարանում ներդրվել է «Անօդաչու թռչող սարքերի շահագործում և կիրառում» մասնագիտություն, որի ուսուցումը իրականացվում է գիտատեխնիկական և փորձարարական բաժնի հետ համատեղ, որը

հնարավորություն է տալիս փոխկապակցել ուսումնական և հետազոտական աշխատանքները:

Ինչպես երևում է աղյուսակ 6-ից, նշված թեմաները կրում են առավելապես արդիականացման, կատարելագործման և ակնարկային բնույթ:

Դաստորություններ: ՌԱՀ-ի ՌԾ-ում արտացոլված են համալսարանի հետազոտական ուղղությունները, առկա են երկարաժամկետ և կարճաժամկետ պլաններ, այնուամենայնիվ հետազոտական թեմաների իրականացման համար սահմանված չեն քայլերի հերթականությունը, իսկ թեմաները կրում են ակնարկային բնույթ և չեն նպաստում ՌԱՀ-ում նորարությունների իրականացմանը: Դա խոչնդոտում է հետազոտական գործունեության առաջնահերթությունների սահմանմանը և նպատակային իրագործմանը: ՌԱՀ-ում զինվորական կոչման հավասարեցումը թեկնածուական աստիճաններին ոչ միշտ է արդարացված և վտանգում է համալսարանում գիտահետազոտական աշխատանքների իրականացման արդյունավետությանը:

Հետազոտությունների իրականացման և դրանով պայմանավորված ՌԱՀ-ի զարգացման հստակ քաղաքականություն դեռևս ձևակերպված չէ, և առկա չեն համապատասխան ընթացակարգեր, որը խոչընդոտում է հետազոտական աշխատանքների շարունակական զարգացմանը, արդյունքների առևտրայնացմանը:

Գովելի է, որ համալսարանում առկա է հետազոտական որոշակի գործունեություն, մասնավորապես՝

Բացի դրանից, յուրաքանչյուր ամբիոնի կողմից իրականացվում են ռազմական տեխնիկայի առանձին հանգույցների կատարելագործման և արդիականացման աշխատանքներ:

Միևնույն ժամանակ, գրեթե բացակայում է ՌԱՀ-ի և գիտական հաստատությունների միջև հետազոտությանն առնչվող կապը: Համալսարանի աշխատակիցների կողմից հրատարակվող հոդվածների սակավությունը անհանգստացնող է, քանի որ այն ցույց է տալիս իրականացվող հետազոտական աշխատանքների ցածր ակտիվությունը:

ՌԱՀ-ը անելիքներ ունի հետազոտական աշխատանքների միջազգայնացման առումով, քանի որ մինչ օրս միջազգային որևէ նշանակալի հետազոտական գործունեություն չի իրականացվել:

ՌԱՀ-ում հետազոտական գործնեության և ուսումնական գործընթացի փոխկապակցման մեխանիզմ է դիտարկվում դասախոսների կողմից մեթոդական աշխատանքների պատրաստումը: Դասախոսների և կուրսանտների կողմից իրականացվող հետազոտական ուսումնասիրությունները դեռևս քիչ են: Դրանց

իրականացումը, որոնք կունենան նորարարական բնույթ, կնպաստեն կուրսանտների մոտ վերլուծական և ստեղծագործական մոտեցումների զարգացմանը, դասավանդման որակի բարելավմանը, ինչպես նաև հետազոտական գործունեության և ուսումնական գործընթացի փոխկապակցմանը:

Եզրահանգում: Հաշվի առնելով, որ ՌԱՀ-ում առկա չեն ՊԴ կազմի և կուրսանտների նորարարական հետազոտական աշխատանքներ իրականացնելու համար խրախուսման մեխանիզմներ, հետազոտական գործունեություն իրականացնելու համար բավարար ֆինանսավորում չի տրամադրվում ՊՆ-ի կողմից, սակավաթիվ են ՊԴ կազմի ուսումնասիրությունների հրատարակությունները, բացակայում է ՊԴ կազմի մասնակցությունը արտաքին գիտահետազոտական ծրագրերին, գերթե բացակայում է համալսարանի հետազոտական գործունեության միջազգայնացումը, ինչպես նաև թույլ են հետազոտության և ուսումնառության միջև եղած կապերը, փորձագիտական խումբը գտնում է, որ ՌԱՀ-ը բավարար չափով չի ապահովում հետազոտական գործունեության իրականացումը և կապն ուսումնառության հետ¹³:

Եզրակացություն: Փորձագիտական խումբը ՌԱՀ-ի ինստիտուցիոնալ կարողությունների համապատասխանությունը ՉԱՓԱՆԻՇ 6-ի պահանջներին գնահատում է **անբավարար**:

VII. ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔ ԵՎ ՌԵՍՈՒՐՍԵՐ

ՉԱՓԱՆԻՇ: ՄՈՒՀ-ն ունի անհրաժեշտ ռեսուրսներ՝ ուսումնական միջավայրի ստեղծման և սահմանված առաքելության ու նպատակների արդյունավետ իրականացման համար:

Փաստեր

7.1 ՄՈՒՀ-ում առկա է մասնագիտությունների կրթական ծրագրերի իրականացման համար անհրաժեշտ ուսումնական միջավայր:

ՌԱՀ-ը իր ռազմավարական ծրագրի ռազմավարական նպատակ 4.-ում սահմանում է. «Համալսարանի տարածքային պայմանների և նյութատեխնիկական բազայի բարելավում՝ կրթական և հետազոտական ծրագրերի արդյունավետ իրականացման կարիքներին համապատասխան»:

ՌԱՀ-ն իր գործունեությունն իրականացնում է երկու ուսումնական մասնաշենքերում: Ռուհն ունի երկու ուսումնական գումարտակ՝ զորանոց, երկու շարային հրապարակ, մեկ սպորտային հրապարակ, կաթսայատուն, ճաշարան, արտադրական տեղամաս, էլեկտրոնային գրադարան, ակումբ: Առկա են ֆիզիկայի ու էլեկտրատեխնիկայի, ռադիոտեխնիկայի լաբորատորիաներ, անգլերեն լեզվի, ինֆորմատիկայի, ռադիոկապի ռազմական տեխնիկայի, ռադիոռելեային և հեռավոր կապի ռազմական տեխնիկայի, գաղտնագրված կապի, կապի ավտոմատ կառավարման համակարգերի կարիներտներ: Առկա են նաև թռչող ապարատների վարժասարքեր, ավիացիոն տեխնիկայի շահագործման սրահ՝ համապատասխան տեխնիկայով, զենիթային հրետանու սպառազինություն, ուսումնական հրթիռներ, ՀՕՊ սպառազինության և ռազմական տեխնիկայի էլեկտրոնային սարքեր:

¹³ Տեքստը վերաշարադրվել է հաստատության դիտողությունների և առաջարկությունների քննարկման արդյունքում:

Նյութատեխնիկական հագեցվածության և կրթական միջավայրի բարելավումը ՌԱՀ-ի ռազմավարական խնդիրներից է, ինչը ամրագրված է ՌԾ-ի նպատակ 4-ի 4.2-րդ խնդրում, որտեղ մասնավորապես նշվում է. «Զարգացնել և արդիականացնել համալսարանի լաբորատոր և մասնագիտական լսարանային բազան՝ համապատասխանեցնելով կրթական չափորոշիչների կրթական ծրագրերի և առարկայական ծրագրերի պահանջներին»: ՄԿԾ- երի հիմնական մասը կիրառական բնույթի են և պահանջում են հատուկ ռազմական տեխնիկայի ապահովվածություն, որն ընդհանուր առմամբ առկա է, մասնավորապես, Արգնիում, Էրեբունիում, Գյումրիում:

ՌԱՀ-ում գործում է գրադարան, որն ունի գրապահոց և լսարան-ընթերցասրահ: Գրադարանում առկա է պրոյեկտոր և շուրջ 25 համակարգիչներ, որոնք միացված են համացանցին: Այստեղ պահվում են նաև ՌԱՀ-ի անձնակազմի կողմից մշակված ուսումնամեթոդական աշխատանքները:

Սակայն, ՌԱՀ-ի կողմից անցկացված հարցումները ցույց են տալիս, որ կուրսանտների շուրջ 22%-ը դժգոհ է առկա գրադարանային ֆոնդից: Փորձագիտական խմբի հետ հանդիպման ժամանակ դասախոսները նույնպես դժգոհեցին առկա գրադարանային ֆոնդից, նշելով ժամանակակից մասնագիտական և ռազմական գրականության պակասը:

Փորձագիտական խմբի կուրսանտական և ՊԴ կազմերի հետ հանդիպումներից պարզեց, որ ՌԱՀ-ի ուսումնանյութական ռեսուրսներով հագեցվածությունը դեռևս բարձր չէ: Բացի դրանից, ըստ ՌԱՀ ինքնավերլուծության, համալսարանի ուսումնանյութական բազայից բավարարված չէ հարցվածների 30%-ը (ավիացիայի ֆակուլտետում շուրջ 43%-ը):

7.2 ՄՈՒՀ-ը, իր առաքելությունն ու նպատակներն իրականացնելու համար, հատկացնում է համապատասխան ֆինանսական ռեսուրսներ՝ անհրաժեշտ միջոցներով և սարքավորումներով ապահովելու ու գործարկելու համար:

ՌԱՀ-ը ուսումնական գործունեությունից, դրամաշնորհներից ֆինանսական մուտքեր չունի: Սակայն ՀՀ ՊՆ հրամանով սահմանված արտաբյուջետային ֆոնդից հատկացվում է յուրաքանչյուր տարվա համար 1 մլն ՀՀ դրամ, որը նախատեսված է կոմունալ ծախսերի և տնտեսական նշանակության ապրանքներ ձեռք բերելու համար: Բյուջետային տարին սկսելուց առաջ, հաշվի առնելով ՌԱՀ-ի անձնակազմի դրամական ապահովությունները, ծառայության հավելավճարները, պարգևավճարները, ներհանրապետական գործուղման ծախսերը, լաբորատոր սարքերի և նյութատեխնիկական բազայի համալրման անհրաժեշտությունները, հաշվարկվում է բյուջետային տարվա նախահաշիվը:

ՌԱՀ-ի ներկայացուցիչները գտնում են, որ ՀՀ ՊՆ-ի կողմից տրամադրվող ֆինանսական միջոցները, մասնավորապես, լաբորատոր սարքերի և նյութատեխնիկական բազայի համալրման տեսանկյունից, դեռևս բավարար չեն դրանց զարգացումն ապահովելու համար:

7.3 ՄՈՒՀ-ում գործում է մասնագիտությունների կրթական ծրագրերի նպատակների իրականացումն ու շարունակականությունն ապահովող և երաշխավորող ֆինանսական միջոցների բաշխման քաղաքականություն:

ՌԱՀ ֆինասավորումը իրականացվում է ՀՀ ՊՆ-ի կողմից: Ուսումնանյութական, կոմունալ և տնտեսական, նյութական միջոցների ստացումը ՀՀ ՊՆ պահեստներից

կատարվում է նախապես ՀՀ ՊՆ համապատասխան վարչություններ ուղարկված հայտ-հաշվարկների հիման վրա:

ՄԿԾ-ների նպատակների իրականացման և շարունակականության ապահովման նպատակներից էլնելով ՌԱՀ-ը պարբերաբար հայտեր է ներկայացնում ՀՀ ՊՆ: Օրինակ, 2017թ. –ին ՀՀ ՊՆ աշխատակազմի ղեկավարին և ՀՀ ՊՆ կադրերի և ռազմական կրթության վարչության պետին ուղարկվել է գրություն, որտեղ 9 կետով ամփոփվել են անհրաժեշտ ռեսուրսային կարիքները:

2015/2016 ուս. տարում ՊՆ-ի կողմից համալսարանին հատկացվել է ուսուցման տեխնիկական միջոցներ (պրոյեկտորներ, ինտերակտիվ գրատախտակներ) և համակարգչային տեխնիկա:

7.4 ՄՈՒՀ-ի ռեսուրսային բազան հնարավորություն է ընձեռում մասնագիտությունների կրթական ծրագրերի և ռազմավարական պլանի իրականացման համար, ինչը նպաստում է որակի շարունակական բարելավմանը և կայունությանը:

ՌԱՀ-ում առկա ներկայիս ռեսուրսների բազան հնարավորություն է ընձեռում ՄԿԾ-ների իրականացման համար: ՌԱՀ-ում փորձագիտական խումբը այցելել է Ավիացիայի Կապի և ՀՕՊ ֆակուլտետների մի շարք լաբորատորիաներ: Մասնավորապես ավիացիայի վարժարահում առկա էին ուղղաթիռների և ինքնաթիռի վարժասարքեր անշարժ տարբերակով (շարժականները բավականին թանկ են): Առկա էին նաև շարժիչների մոդելներ և կտրվածքներ, հովացման համակարգեր, կառավարման մեխանիզմներ, ռեդուկտորներ և այլն: Մրահում առկա էին նաև տարբեր ուսուցողական ցուցատախտակներ: Առկա էին նաև կապի, ռադիոռելեային և այլ լաբորատորիաներ հազեցված անհրաժեշտ սարքավորումներով: Փորձագիտական խումբը այցելել է նաև Արզնի օդանավակայան և ծանոթացել այնտեղի ռեսուրսներին: Արզնի կատարած այցի ժամանակ կապի ֆակուլտետի միամյա դասընթացների կուրսանտները անցկացնում էին պրակտիկա: Տեղում առկա էին կապի, ռադիոռելեային և գաղտնագրող կայաններ: Ըստ պրակտիկայի ղեկավարի կարգադրության՝ կուրսանտները և ուսումնասօժանողակ խմբի աջակցությամբ իրականացրեցին անտենաների կարգաբերումը և ապահովեցին կապը երկու կայանների միջև:

Ռեսուրսների բազայի արդիականացման, կատարելագործման և նոր սարքերի ու սարքավորումների ձեռք բերման առաջարկությունները ՌԱՀ-ի պետի կողմից ներկայացվում են ՀՀ ՊՆ:

ՌԱՀ-ի տարածքում որոշ սարքավորումների և լաբորատորիաների բացակայության պատճառով գործնական պարապմունքներն անցկացվում են գործող գորամասերում՝ մարտական տեխնիկայի կիրառմամբ: Կուրսանտների և ՊԴ կազմի հետ անցկացված հարցումների արդյունքները ցույց են տալիս, որ հարցվածների գերակշռող մասը ավելի արդյունավետ է համարում հենց համալսարանում այդ տեխնիկաների ուսումնասիրումը, ինչը կնվազեցնի և ժամանակային և տրանսպորտային ծախսերը:

ՌԱՀ-ի լաբորատոր բազայի ոչ լիակատար հազեցվածության պատճառով որոշ լաբորատոր աշխատանքներ անցկացվում են ՀԱՊՀ Ազգային ճարտարագիտական լաբորատորիաներում, որոնք հազեցած են NATIONAL INSTUMENS կազմակերպության կողմից տրամադրված ուսումնական ստենդներով:

7.5 ՄՈՒՀ-ում առկա է տեղեկատվությունը և փաստաթղթավորման գործընթացները կառավարելու հստակ քաղաքականություն և ընթացակարգ:

ՌԱՀ-ի տեղեկատվության և փաստաթղթաշրջանառության գործընթացները և դրանց կառավարման արդյունավետությունը ստուգվում է ՀՀ ՊՆ համապատասխան վարչությունների և ԳՌՏ-ի կողմից:

ՌԱՀ-ի ֆակուլտետների, ամբիոնների, բաժինների համար հստակեցված են յուրաքանչյուրում պահվող փաստաթղթերի ցանկը: Ռազմական կարգավիճակից ելնելով՝ համալսարանի փաստաթղթաշրջանառությունը հիմնականում իրականացվում է թղթային տարբերակով: Համալսարանում ներդրված էլեկտրոնային փաստաթղթաշրջանառության համակարգեր չկան:

ՌԱՀ-ի տեղեկատվության տարածումը իրականացվում է հայտարարությունների, տպագիր և էլեկտրոնային մամուլի, ՀՀ ՊՆ ինտերնետային պաշտոնական www.mil.am կայքի, տեղեկատվական ձեռնարկների, բուկլետների (գրքուկների) միջոցով:

7.6 ՄՈՒՀ-ն ստեղծում է ապահով և անվտանգ միջավայր առողջապահական և անվտանգության պահպանմանն ուղղված ծառայությունների միջոցով՝ հաշվի առնելով հատուկ կարիքներ ունեցող ուսանողներին:

ՌԱՀ-ում անվտանգության ապահովման ծառայությունները կանոնակարգված են՝

1. «Խաղաղ պայմաններում ՀՀ ՁՈՒ բժշկական ապահովման ձեռնարկ», հաստատված է ՀՀ ՊՆ 04.12.2013թ. թիվ 1393 հրամանով,
2. «ՀՀ ՁՈՒ ներքին ծառայության կանոնադիրք», հաստատված է 1996թ. դեկտեմբերի 3-ի N99 ՀՀ օրենքով,
3. «ՀՀ ՁՈՒ գորքերի ծառայության կազմակերպումը և զինվորական ծառայության անվտանգության ապահովումը» ձեռնարկով, հաստատված է ՀՀ ՊՆ 10.11.2009թ. թիվ 1253 հրամանով,
4. «Զինվորական ծառայության անվտանգության ապահովման ուղեցույց», հաստատված է ՀՀ ՊՆ 16.01.2010թ. թիվ 16 հրամանով:

Անվտանգության նկատառումներից ելնելով ՌԱՀ-ում առկա է նաև հսկիչ անցակետ:

ՌԱՀ-ում գործում է բուժկետ, որտեղ առկա է ընդունարան, վիրակապարան, լոգարան, ատամնաբուժական կաբինետ, ճաշասենյակ, ժողովների սրահ, սանհանգույց, հիվանդասենյակներ: Բուժկետի գործունեությունը գտնվում է համալսարանի պետի, ՀՀ ՊՆ ռազմաբժշկական վարչության և հիգենիկ հակահամաճարակային ծառայության անմիջական վերահսկողության տակ:

Բուժկետի տարեկան աշխատանքային պլանը ընդգրկում է հետևյալ կետերը՝ բուժկանխարգելիչ միջոցառումներ, սանիտարահիգենիկ և հակահամաճարակային միջոցառումներ, սանիտարալուսավորչական աշխատանքներ և այլն: Բուժկետում առկա է նաև սանիտարական օրվա աշխատանքային պլան: Հատկանշական է, որ բուժծառայության աշխատակիցները ստացել են բազմաթիվ խրախուսանքներ:

Բուժծառայության արդյունավետության գնահատման նպատակով բուժկետում առկա է բողոք-դիմումների և առաջարկությունների մատյան, որտեղ բուժում ստացած զինծառայողները, կուրսասնտները կարող են կարծիքներ ներկայացնել: Մատյանում մինչ օրս արձանագրվել են միայն դրական արձագանքներ: Բացի դրանից, հնարավոր բողոքի կամ առաջացած որևէ խնդրի դեպքում կուրսասնտները կարող են բանավոր դիմել վերա-

դաս հրամանատարությանը, օգտվել «վստահության հեռախոսահամար»-ներից կամ ծնողների միջոցով դիմում ներկայացել ՌԲ վարչություն: Նման դեպքեր նույնպես երբևէ չեն գրանցվել:

Ըստ ՌԱՀ-ի ՈԱՎ բաժնի կողմից իրականացված վերլուծության բուժկետի և ճաշարանի գործունեությունը կուրսանտների կողմից գնահատվել է հետևյալ կերպ (աղյուսակ 8)՝

Աղյուսակ 8

Բուժկետի գործունեությունը				
35	28	93	44	8
Շատ ցածր	Ցածր	Միջին	Բարձր	Շատ բարձր
Ճաշարանի գործունեությունը				
44	31	86	33	6
Շատ ցածր	Ցածր	Միջին	Բարձր	Շատ բարձր
Մենդի չափաբաժին (5 բալանի համակարգով գնահատման դեպքում)				
14%		20%	49%	17%
1 կամ 2 բալ		3 բալ	4 բալ	5 բալ
Մենդի որակ (5 բալանի համակարգով գնահատման դեպքում)				
	11%	26%	45%	
	2 բալ	3 բալ	4 բալ	
Կենցաղային պայմաններից բավարարվածությունը				
	11%	38%	42%	
	2 բալ	3 բալ	4 բալ	

Անհրաժեշտ է նաև նշել, որ փորձագիտական այցի ժամանակ պարզ դարձավ, որ բոլոր լաբորատորիաներում, մասնագիտացված լսարաններում և վարժարաններում փակցված էին անվտանգության տեխնիկայի պահպանման կանոնները:

Հաշվի առնելով բուհի առանձնահատկությունը, այստեղ հատուկ կարիք ունեցող կուրսանտներ և նրանց տեղաշարժմանը նպաստող պայմաններ չկան:

7.7 ՄՈՒՀ-ում գործում են ուսանողներին և դասավանդողներին տրամադրվող ռեսուրսների կիրառելիության, հասանելիության և արդյունավետության գնահատման մեխանիզմներ:

Կուրսանտներին և դասավանդողներին տրամադրվող ռեսուրսների կիրառելիության, հասանելիության և արդյունավետության գնահատման համար ՌԱՀ-

ում կիրառվում է կարիքների պարբերաբար վերհանում անմիջական վերադասի կողմից: Ինչպես փորձագիտական այցի հանդիպումների ժամանակ փաստեցին շահակիցները, ռեսուրսներով հագեցվածության խնդիրը, կուրսասնոների ու դասախոսների կարիքների վերհանումն ու դրանց բավարարումը գտնվում է ՌԱՀ-ի ղեկավարության ուշադրության կենտրոնում. մասնավորապես վերջին շրջանում դիմել են ՀՀ ՊՆ-ին որոշ ռեսուրսների ավելացման հարցով:

ՌԱՀ-ում 2017թ.-ին ՈԱՎ բաժնի մշակվել է մեխանիզմ տրամադրվող ռեսուրսների կիրառելիության, հասանելիության և արդյունավետության գնահատման վերաբերյալ դասավանդողների և կուրսասնոների շրջանում անցկացվող հարցումների միջոցով: Այս մեխանիզմի ամբողջական կիրառումը կատարվել է միայն 2017թ.-ին, և դրա արդյունավետության գնահատման վերլուծություններ դեռևս չեն իրականացվել:

Դասողություններ: Փորձագիտական խումբը գտնում է, որ ընդհանուր առմամբ ՌԱՀ-ի ռեսուրսները ներկա դրությամբ ապահովում են կրթական ծրագրերի նպատակների իրականացումը: Միաժամանակ, չնայած առկա կրթական ռեսուրսներին, մասնագիտական կաբինետները, լաբորատորիաները և վարժասրահները տեխնիկական միջոցներով վերահագեցման անհրաժեշտություն ունեն, ինչի մասին փաստեցին նաև փորձագիտական խմբի հետ հանդիպման մասնակիցները: ՌԱՀ-ում կատարված հարցումները ցույց են տալիս, որ կուրսասնական և ՊԴ կազմը բավարարված չէ գրադարանային ռեսուրսներից, որը մտահոգիչ է ՄԿԾ-ների իրականացման և վերջնարդյունքների ձեռք բերման տեսանկյունից:

ՌԱՀ-ում որոշ սարքավորումների, լաբորատորիաների և տեխնիկայի բացակայության պատճառով պարապմունքների մի մասն անցկացվում են գորամասերում և այլ քաղաքացիական բուհերում: Կուրսասնոների և ՊԴ կազմի հետ անցկացված հարցումների արդյունքում պարզվեց, որ նրանց գերակշռող հատվածը արդյունավետ է համարում հենց համալսարանում այդ պարապմունքների անցկացումը, ինչը կնվազեցնի և՛ ժամանակային, և՛ տրանսպորտային ծախսերը:

Փորձագիտական խումբը դրական է համարում, որ ՌԱՀ-ում կա ֆինանսական միջոցների բաշխման ձևավորված մեխանիզմ: Տարեկան բյուջեում նախատեսվում են որոշակի ծախսեր, որոնք ուղղված են բուհի նպատակների իրականացմանը, սակայն ծախսերը մանրամասնեցված չեն ըստ ռազմավարական նպատակների և կրթական ծրագրերի, որն առավել հասցեական կղարձներ կատարվող ֆինանսական ներդրումները: ՀՀ ՊՆ-ի կողմից տրամադրվող ֆինանսական աջակցությունը գովելի է, սակայն կոմունալ և տնտեսական նշանակության ապրանքներ ձեռք բերելու համար յուրաքանչյուր կիսամյակ տրամադրվող միջոցները ոչ միշտ են բավարար անկանխատեսելի խնդիրների լուծման ժամանակ: Մյուս կողմից էլ երկար է տևում ՊՆ նախարարության միջոցով իրականացվող հիմնական ֆինանսական ներդրումների ավելացման ցիկը: Ֆինանսական ներհոսքի աղբյուրների բազմազանության բացակայությունը, ներդրվող սահմանափակ միջոցները, որ բավարարում են ներկա նպատակների իրականացման համար, կարող են վտանգել ՌԱՀ-ի հետագա զարգացումը և ժամանակակից նյութատեխնիկական բազայով հագեցվածությունը:

Ռուհում կիրառվում է կրթական միջավայրի գնահատման հարցումների մեխանիզմը, որը նպաստում է կարիքների վերհանմանը և կրթական միջավայրի կատարելագործմանը: Սակայն մի շարք առանցքային ոլորտներում (օրինակ՝

հետազոտություն, գրադարան, միջազգայնացում, բուժկետ) սահմանափակ ներդրումները կարող են թուլացնել ռազմավարական ծրագրի իրականացման արդյունավետությունը:

Գովելի է ՌԱՀ-ում ապահով և անվտանգ միջավայրի ստեղծմանն ուղղված աշխատանքները, որոնք նպաստում է ՌԱՀ-ի նկատմամբ վստահության բարձրացմանը:

Եզրահանգում: Հաշվի առնելով, որ ՌԱՀ-ը ՀՀ ՊՆ-ի աջակցությամբ ջանքեր է ներդնում ռեսուրսների բարելավման և հարստացման ուղղությամբ, կրթական ծրագրերի իրականացման համար ապահովում է անհրաժեշտ պայմաններ, առկա է ֆինանսական միջոցների բաշխման քաղաքականություն, ստեղծված է ապահով և անվտանգ միջավայր ուսումնական գործընթացի կազմակերպման համար, փորձագիտական խումբը գտնում է, որ ՌԱՀ-ն ունի անհրաժեշտ ռեսուրսներ՝ ուսումնական միջավայրի ստեղծման և սահմանված առաքելության ու նպատակների իրականացման համար:

Եզրակացություն: Փորձագիտական խումբը ՌԱՀ-ի ինստիտուցիոնալ կարողությունների համապատասխանությունը ՉԱՓԱՆԻՇ 7-ի պահանջներին գնահատում է **բավարար:**

VIII. ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

ՉԱՓԱՆԻՇ: ՄՈՒՀ-ն իր տրամադրած կրթության, իրականացրած հետազոտության և օգտագործած ռեսուրսների համար հաշվետու է պետությանը և հասարակությանը:

Փաստեր

8.1 ՄՈՒՀ-ն ունի հաշվետվողականության սահմանված կարգ:

ՌԱՀ-ի հաշվետվողականության գործընթացը կանոնակարգվում է ՀՀ ՊՆ և ԶՈՒԳՇ հրամաններով, ինչպես նաև ՌԱՀ-ի կանոնադրությամբ: ՌԱՀ-ի պետը կիսամյակային և տարեկան հաշվետվություններ է ներկայացնում ՀՀ ՊՆ կոլեգիալ նիստերում, ընդհանուր ծառայության գծով՝ ՀՀ ԶՈՒ ԳՇ պետի տեղակալին, բացի այդ նաև ՀՀ ՊՆ տեղակալին:

Համալսարանի գիտխորհուրդը լսում է համալսարանի, ֆակուլտետների և ամբիոնների պետերի, այլ պաշտոնատար անձանց հաշվետվությունները ուսումնական գործընթացի կազմակերպման և ուսման առաջադիմության մասին, դաստիարակչական աշխատանքների և զինվորական կարգապահության համար պատասխանատուների զեկույցները:

ՌԱՀ-ի ֆակուլտետների պետերը իրենց հաշվետվությունները ներկայացնում են եռամսյակը մեկ ըստ կանոնակարգի, սակայն կան դեպքեր, երբ հաշվետվություններ տրվում են ամեն ամիս: Հաշվետվության բոլոր փաստաթղթերը լրացվում են ըստ հաստատված ձևաչափերի: Սակայն հարկ է նշել, որ այդ հաշվետվություններում որակական վերլուծություններ հիմնականում չեն իրականացվում:

8.2 ՄՈՒՀ-ն ապահովում է ընթացակարգերի, գործընթացների թափանցիկությունը և հասանելիությունը հասարակությանը:

Հաշվի առնելով, որ համալսարանն ունի նաև գորամասային կարգավիճակ, ՌԱՀ-ի ընթացակարգերի, գործընթացների թափանցիկությունը և հասանելիությունը հասարակությանը խիստ սահմանափակ են: Համալսարանի հաշվետվությունները,

ստուգումների արդյունքները, դրանց վերաբերյալ զեկույցները և վերլուծությունները հասանելի են միայն ՀՀ ՊՆ և ՀՀ ՁՈՒ համապատասխան բաժիններին:

ՌԱՀ-ը չունի առանձին կայք էջ, սակայն իր գործունեության վերաբերյալ հրապարակման ենթակա նյութերը տարածում է ՀՀ ՊՆ ինտերնետային պաշտոնական www.mil.am կայքում, «Հայ Զինվոր» շաբաթաթերթում, հեռուստատեսությամբ զինվորական հաղորդումների, տպագրվող տեղեկատվական ձեռնարկների, EXPO ցուցահանդեսների, հայտարարությունների, բուկլետների միջոցով:

ՊՆ ներկայացուցիչները փաստեցին, որ www.mil.am կայքում առկա ՌԱՀ-ի վերաբերյալ տեղեկատվությունը թարմացվում է:

8.3. ՄՈՒՀ-ում գործում են հասարակության հետ կապերի ձևավորմանը նպաստող հետադարձ կապի կայուն մեխանիզմներ:

ՌԱՀ-ի պետի անձնակազմի հետ տարվող աշխատանքների գծով տեղակալը ի պաշտոնե հանդիսանում է հասարակության հետ կապերի պատասխանատուն: ՌԱՀ-ի պետի ԱՀՏԱ գծով տեղակալն ապահովում է համալսարանի կապը հասարակության և հասարակական կազմակերպությունների հետ: Համալսարանը կազմակերպել է սպաների այցելություններ Երևան քաղաքի հանրակրթական հաստատություններ քարոզչական և ակնարկային դասախոսությունների համար, ՀՀ հանրակրթական տարբեր դպրոցների աշակերտական խմբերի այցելություններ՝ տեղում ծանոթանալու համալսարանի առօրյային, հանդիպումներ և համատեղ միջոցառումներ հասարակական կազմակերպությունների և ՀՀ այլ բուհերի հետ, ինչպես նաև պարբերաբար անցկացվող ծնողական ժողովներ ՌԱՀ-ում:

Ըստ ՌԱՀ-ի ղեկավարության հայտարարության, պետի և նրա տեղակալների համար յուրաքանչյուր ամսվա ընթացքում մեկական օր է սահմանված քաղաքացիների ընդունելության համար:

8.4 ՄՈՒՀ-ում գործում են հասարակությանը գիտելիքների (արժեքների) փոխանցման մեխանիզմներ:

Համալսարանը խիստ ուշադրություն է դարձնում դաստիարակչական աշխատանքներին, հայրենասեր մարդ-սպայի, բազմակողմանի զարգացած անհատի ձևավորման ուղղությամբ աշխատանքներին:

ՌԱՀ-ը կազմակերպում է Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի «Զինվորական մանկավարժություն և հոգեբանություն» մասնագիտությամբ կուրսանտների «Նախնական զինվորական պատրաստություն» դասընթացի, Հայկական ազգային պոլիտեխնիկական համալսարանի և Երևանի պետական համալսարանի կուրսանտների հետ «Ռազմական կապի տեխնիկա» մասնագիտությամբ «Ռազմական պատրաստության» դասընթացների անցկացումը, Հայկական ազգային պոլիտեխնիկական համալսարանի կուրսանտների հետ «Թոշող ապարատներ և շարժիչներ» մասնագիտությամբ մասնագիտական առարկաների դասավանդումը:

Ըստ ՌԱՀ-ի կողմից ներկայացված հաշվետվությունների՝ համալսարանի ակումբում կազմակերպվող հասարակությանը գիտելիքների փոխանցման մեխանիզմներ են, օրինակ, հետևյալ միջոցառումները՝

- հունվարի 28, 2017թ.: Հայոց բանակի 25-րդ տարեդարձին նվիրված միջոցառումը, որին ներկա են եղել Շենգավիթ համայնքի մշակույթային բաժնի աշխատակիցները,
- Մայիսի 09, 2017թ.: Հայրենական մեծ պատերազմում տարած 72-րդ հաղթանակին, Շուշիի ազատագրմանն նվիրված միջոցառումը, որին ներկա են եղել Արցախյան պատերազմի ազատամարտիներ և այլ հյուրեր:
- Օգոստոսի 21-27, 2017թ.: ՌԱՀ-ի ներկայացուցիչները մասնակցել են «Բազե 2017» համահայկական երիտասարդական հավաքին և այլն:

Համալսարանը կազմակերպում է միամյա սպայական դասընթացներ ՀՀ քաղաքացիական բուհերի շրջանավարտներից կազմված ուսումնական խմբերի հետ՝ Ռազմական կապ և ՀՕՊ մասնագիտությունների գծով:

ՌԱՀ-ում ստեղծվել է ռազմամասնագիտական ուսուցման կենտրոն, որը կազմակերպում է լրացուցիչ կրթական ծրագրերով սպայական կազմի որակավորման բարձրացման դասընթացներ, այդ թվում՝ դասակների, վաշտերի և մարտկոցների հրամանատարների 3-ամսյա և 5-ամսյա վերապատրաստման դասընթացներ՝ կապի վաշտի և կապի գումարտակի շտաբի պետի, ՁՀԶ և ՌՏԶ մարտկոցի հրամանատարի, ռադիոլուծակցիոն հանգույցի պետերի և ՁՀ դիվիզիայի շտաբի պետի, գնդի, բրիգադի կապի և ՀՕՊ-ի պետի պաշտոններում նշանակման նպատակով, ինչպես նաև լրացուցիչ կրթական ծրագրերի իրականացում ՀՀ բուհերում տարկետման իրավունքով սովորող (ՀՀ ՊՆ պետպատվերով և «Պատիվ ունեն» ծրագրերում ընդգրկված) արական սեռի կուրսանտների հետ:

Դատողություններ: Փորձագիտական խումբը դրական է գնահատում, որ ՌԱՀ-ում առկա են հաշվետվողականության գործող հստակ մեխանիզմներ ներքինից վերև՝ մինչև համալսարանի պետ, պաշտպանության նախարարի տեղակալ և պաշտպանության նախարար, որոնք ընդգրկում են համալսարանի բոլոր ոլորտները և ունեն պարբերական բնույթ: Ստորաբաժանումների և պաշտոնյաների աշխատանքների արդյունքներն ամփոփվում են տարբեր հաշվետվություններում: Վերոնշյալ մեխանիզմը նպաստում է ՌԱՀ-ի կատարողականի արդյունավետության բարձրացմանը և գործունեության բարելավմանը: Մինևույն ժամանակ փորձագիտական խումբը գտնում է, որ որոշ հաշվետվություններում որակական վերլուծությունների բացակայությունը չի կարող անհրաժեշտ չափով նպաստել համալսարանի գործունեության հետագա բարելավմանը:

Ելնելով համալսարանի առանձնահատկությունից, նրա գործունեության թափանցիկությունը և հասարակությանը հասանելի լինելը խիստ սահմանափակ են, բացակայում է սեփական ինտերնետային կայք էջը: Չանայած այս ամենին, ՌԱՀ-ը փորձում է տարբեր լրատվամիջոցների, թերթերի, հրապարակումների միջոցով հրապարակային դարձնել իր գործունեությունը, ինչն էլ նպաստում է ՌԱՀ-ի հիմնական գործընթացների արդյունքների թափանցիկությանը: Մինևույն ժամանակ, փորձագիտական խումբը գտնում է, որ սեփական ինտերնետային կայքում համալսարանի վերաբերյալ ողջ տեղեկատվության կենտրոնացումը կնպաստի հասարակության հետաքրքրվածության և դիմորդների ներգրավման աճին:

Փորձագիտական խումբը դրական է համարում, որ ՌԱՀ-ում առկա են հասարակության հետ կապերի ձևավորմանը նպաստող մեխանիզմներ,

մասնավորապես հանդիպումներ ՌԱՀ-ի կուրսանտների ծնողների հետ, հանրակրթական տարբեր դպրոցների աշակերտների խմբերի այցելություններ ՌԱՀ և այլն, որոնք նպաստում են հասարակության հետ կապերի ամրապնդմանը: Միևնույն ժամանակ փորձագիտական խումբը գտնում է, որ գործող մեխանիզմների շարունակական զարգացումն ու նոր մեխանիզմների ներդրումը կրթի ՌԱՀ-ի գրավչության բարձրացմանը:

Փորձագիտական խումբը դրական է համարում նաև այն, որ համալսարանն ակտիվ է հասարակությանը գիտելիքի փոխանցման տարբեր գործող մեխանիզմների կիրառման և լրացուցիչ կրթության սրամադրման բազմակողմանի գործընթացների մեջ /միալայ սպայական դասընթացներ, տարբեր միջոցառումներ և այլն/, որոնք նպաստում են լավագույն փորձի տարածմանը:

Եզրահանգում: Հաշվի առնելով, որ ՌԱՀ-ում առկա է հաշվետվողականության հստակ գործող համակարգ, որը հիմնականում վեր է հանում համալսարանի առկա խնդիրները, հասարակությանը տրամադրվող տեղեկատվությունը ընդհանուր առմամբ հասանելի է, առկա են հասարակության հետ հետադարձ կապի, գիտելիքի փոխանցման մեխանիզմներ, ՌԱՀ-ը հաշվետու է ՀՀ ՊՆ-ին իր տրամադրած կրթության և կատարած աշխատանքների համար, փորձագիտական խումբը գտնում է, որ ՌԱՀ-ը բավարարում է Չափանիշ 8-ի պահանջները:

Եզրակացություն: Փորձագիտական խումբը ՌԱՀ-ի ինստիտուցիոնալ կարողությունների համապատասխանությունը ՉԱՓԱՆԻՇ 8-ի պահանջներին գնահատում է բավարար:

IX. ԱՐՏԱՔԻՆ ԿԱՊԵՐ ԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՄ

ՉԱՓԱՆԻՇ: Արտաքին կապերի միջոցով ՄՈՒՀ-ը խրախուսում է փորձի փոխանակումը և զարգացումը՝ նպաստելով հաստատության միջազգայնացմանը:

Փաստեր

9.1 Փորձի փոխանակմանը, զարգացմանը և միջազգայնացմանը նպաստող միջավայր ստեղծելու նպատակով ՄՈՒՀ-ում գործում են արտաքին կապերի հաստատումը խրախուսող քաղաքականություն ու ընթացակարգեր:

ՌԱՀ-ի արտաքին կապերի և միջազգայնացման քաղաքականության ու ընթացակարգերի մշակումը և անմիջական կառավարումը կենտրոնացված իրականացվում է ՀՀ ՊՆ կողմից: Համալսարանն արտաքին կապերի մասով զարգացման ուղղությունների իրականացնողն է, այլ ոչ պլանավորողը:

Միջազգային կապերի և համագործակցության ոլորտում համալսարանի իրավասությունները խիստ սահմանափակ են, և այս գործընթացը կարգավորվում է ՀՀ ՊՆ համապատասխան բաժինը: Միևնույն ժամանակ, միջազգային համագործակցության խոչընդոտների հաղթահարման հնարավորությունները համալսարանի կողմից դեռևս ուսումնասիրված չեն: Ներկայում, ՌԱՀ-ում պլանավորված չեն համապատասխան գործողություններ, առկա չէ համապատասխան ֆինանսական և մարդկային ռեսուրսներ արտաքին կապերի համակողմանի զարգացումը, ՀՀ բարձրագույն կրթական համակարգին ինտեգրվածության շրջանակների ընդլայնումը, օտարերկրյա ՌՈՒՀ-երի հետ համագործակցությունը, միջազգային փորձի ուսումնասիրությունները խթանելու համար:

ՌԱՀ-ի վարչական կազմի արտերկրի ՌՈւՀ-եր գործուղումները և դասընթացների մասնակցությունը նույնպես իրականացվում է ՀՀ ՊՆ Կ և ՌԿ վարչության գրությամբ ներկայացված հայտերի հիման վրա: Համաձայն ՌԱՀ հայտարարության, գործուղումների և վերապատրաստումների արդյունքներն ամփոփվում են և մասնավորապես բարելավումներ են կատարվում կրթական ծրագրերում:

Կուրսանտների համար շարժունության ծրագրեր չկան:

9.2 ՄՈՒՀ-ի արտաքին կապերի և միջազգայնացման ապահովման ենթակառուցվածքը երաշխավորում է կանոնակարգված գործընթաց:

Արտաքին կապերի և միջազգայնացման գործընթացների ՀՀ ՊՆ Կ և ՌԿ վարչության կողմից կենտրոնացված իրականացմամբ պայմանավորված՝ ՌԱՀ-ը չունի արտաքին կապերի և միջազգայնացման ապահովման առանձին ենթակառուցվածք: Այդ գործընթացների պատասխանատուն ՌԱՀ-ի պետի հանձնարարականով հանդիսանում է ՌԱՀ պետի ՌԻ և ԳԱ գծով տեղակալը, ով համակարգում է այդ գործընթացները համալսարանում:

9.3 ՄՈՒՀ-ն արդյունավետորեն համագործակցում է տեղական և միջազգային հաստատությունների և կառույցների հետ:

ՀՀ բուհերի (ՀՀ ՊՆ Վ. Մարգարյանի անվան ռազմական համալսարան, ՀԱՊՀ, ԵՊՀ, ՃՇԱՀ, Խ.Աբովյանի անվան ՀՊՄՀ) հետ ՌԱՀ-ը համագործակցում է՝ ըստ յուրաքանչյուր տարի ՌԱՀ-ի հետ կնքվող համագործակցության պլանի՝ համաձայնեցված ՀՀ ՊՆ տեղակալի հետ: Միջազգային պայմանագրեր կնքելու ինքնուրույն իրավասություն համալսարանը չունի:

ՀՀ ՊՆ ծրագրերի միջոցով, ՌԱՀ-ը, ՆԱՏՕ-ի հետ բազմակողմ համագործակցության շրջանակներում մասնակցում է «Կրթողների ամենամյա միջազգային համաժողովներին»՝ նվիրված արդիական կրթության կազմակերպման մոտեցումներին և մեթոդներին, միջազգային առաջավոր փորձի ուսումնասիրմանը, ռազմական կրթության ժամանակակից պահանջներին: Այս համաժողովի ընթացքում ՌԱՀ-ի ներկայացուցիչները զեկույցներ են ներկայացնում: Վերջում խումբը ներկայացնում է հաշվետվություն ՌԱՀ պետին, որտեղ առկա են առաջարկություններ՝ ուսուցման գործընթացի արդյունավետության բարձրացման համար: ՆԱՏՕ-ի Պաշտպանական կրթության զարգացման ծրագրի (DEEP) թիմի՝ ՀՀ ՊՆ հետ փոխգործակցության գործողությունների պլանի համաձայն ամեն տարի անցկացվում են «Համագործակցության ամենամյա արդյունքների վերստուգում, գալիք տարվա խնդիրների նախանշում» թեմայով աշխատանքային հանդիպումներ միջազգային ռազմական փորձագետների և ՌԱՀ կազմի միջև համալսարան կատարած այցի շրջանակներում: Զեկույցով հանդես են գալիս ՌԱՀ-ի պետը և պետի Ու և ԳԱ գծով տեղակալը՝ ներկայացնելով «ՌԱՀ-ում ընթացող բարեփոխումները՝ ռազմակրթական համակարգում Բոլոնիայի գործընթացի ներդրման և դրանով պայմանավորված կրթական ծրագրերի բարելավման ուղղությամբ առաջընթացը» թեմայով: Հանդիպման արդյունքում գրավոր զեկույց է ներկայացնում ՀՀ ՊՆ տեղակալին՝ ամփոփելով այցի արդյունքները և ներկայացնելով ՌԱՀ ձեռքբերումներն ու բացթողումները:

9.4 ՄՈՒՀ-ն ապահովում է ներքին շահակիցների օտար լեզվի իմացության անհրաժեշտ մակարդակ՝ միջազգայնացման արդյունավետությունը բարձրացնելու համար:

Համալսարանում կուրսանտների հետ բացի ուսումնական պլանով նախատեսված օտար լեզվի հիմնական դասընթացներից անցկացվում են լրացուցիչ ֆակուլտատիվ պարապմունքներ: 2016-2017 ուստարում ՌԱՀ-ում Բրիտանական խորհրդի կողմից անցկացվել է անգլերեն լեզվի լրացուցիչ ուսուցում կուրսանտական կազմի համար: Ներկայում, ՌԱՀ-ի ներկայացուցիչներին հնարավորություն է տրված Հայաստանի Ամերիկյան համալսարանում մասնակցելու անգլերենի լրացուցիչ դասընթացների:

Համաձայն կուրսանտների հետ անցկացված հարցման արդյունքների կուրսանտների մոտ անգլերենի տիրապետման մակարդակը 31% է, իսկ ռուսերենինը՝ 59%-ը, ինչը ցածր ցուցանիշներ են: Մյուս կողմից ՌԱՎ բաժնի կողմից իրականացված հարցումների վերլուծություններից և կուրսանտների հետ փորձագիտական խմբի հանդիպումներից պարզվեց, որ ՌԱՀ-ում տարածաշրջանի երկրների լեզուների ուսումնասիրություն չի իրականացվում, սակայն դրա անհրաժեշտությունը կա:

Դաստողություններ: Միջազգային կապերի և համագործակցության ոլորտում համալսարանի իրավասությունները խիստ սահմանափակ են, և այս գործընթացը կարգավորվում է ՀՀ ՊՆ համապատասխան բաժինը: Մինևույն ժամանակ, միջազգային համագործակցության խնդիրների հաղթահարման հնարավորությունները համալսարանի կողմից դեռևս ուսումնասիրված չէ, որը խոչընդոտում է միջազգայնացման և արտաքին կապերի ոլորտում հաստատության ռազմավարական խնդիրների լուծմանը:

Չնայած այն փաստին, որ ՀՀ ՊՆ համապատասխան բաժինը համակարգում է ՌԱՀ-ի միջազգայնացման աշխատանքները, այնուամենայնիվ ՌԱՀ-ի կողմից լրացուցիչ ռեսուրսների տրամադրումը կնպաստի արտաքին կապերի զարգացման և միջազգայնացման գործընթացի խնդիրների վերհանմանը և շարունակական բարելավմանը, տեղեկան և միջազգային համագործակցության ընդլայնմանը, համեմատական վերլուծությունների խթանմանը:

Դրական է, որ ՌԱՀ-ն ուսումնական գործընթացի իրականացման նպատակով համագործակցում է տեղական բուհերի և միջազգային կառույցների հետ: Մինևույն ժամանակ, փորձագիտական խումբը գտնում է, որ տեղական և միջազգային քաղաքացիական և ռազմական բուհերի առաջավոր փորձի ուսումնասիրությունը, նորագույն մեթոդների, ինչպես նաև մասնագիտական գրականության փոխանակումը կնպաստեն ինչպես կրթական ծրագրերի բարելավման, այնպես էլ դասախոսական կազմի շարունակական զարգացմանը և լավագույն փորձի տարածմանը ՌԱՀ-ում:

Թեև ՌԱՀ-ում տարվում են օտար լեզուների իմացության մակարդակի բարելավման ուղղությամբ աշխատանքներ, այնուամենայնիվ ինչպես դասախոսների, այնպես էլ կուրսանտների շրջանում անգլերեն լեզվի, ինչպես նաև կուրսանտների շրջանում ռուսերենի մակարդակի բարձրացման անհրաժեշտություն կա, որը կնպաստի օտարալեզու արդի գրականության ուսումնասիրմանը, միջազգայնացման գործընթացում դասախոսների և կուրսանտների ներգրավվածության ավելացմանը: Անհրաժեշտություն կա նաև ՄԿԾ-ներում ներառել տարածաշրջանի երկրների լեզուների ուսումնասիրությունը /վրացերեն, ադրբեջաներեն, թուրքերեն, պարսկերեն/:

Եզրակացություն: Հաշվի առնելով այն, որ ՌԱՀ-ը բավարար ռեսուրսներ չի տրամադրում միջազգայնացմանը և արտաքին կապերի ամրապնդմանը, դեռևս լիարժեք

չի իրականացնում իր ռազմավարական խնդիրները այս ոլորտում, թույլ է ինտեգրված ՀՀ և միջազգային բարձրագույն կրթական տարածքին, առկա չեն միջազգային կրթական և հետազոտական փոխանակման ծրագրեր, թույլ է դասախոսների և կուրսանտների շարժունությունը, իսկ անզլերեն լեզվի ոչ բավարար իմացությունը լուրջ խոչընդոտ է միջազգայնացման և արտաքին կապերի զարգացման համար, փորձագիտական խումբը գտնում է, որ համալսարանը դեռևս չի բավարարում Չափանիշ 9-ի պահանջները:

Եզրահանգում: Փորձագիտական խումբը ՌԱՀ-ի ինստիտուցիոնալ կարողությունների համապատասխանությունը ՉԱՓԱՆԻՇ 9-ի պահանջներին գնահատում է **անբավարար:**

X. ՈՐԱԿԻ ՆԵՐՔԻՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ

ՉԱՓԱՆԻՇ: ՄՈՒՀ-ն ունի որակի ապահովման ներքին համակարգ, որը նպաստում է հաստատության բոլոր գործընթացների շարունակական բարելավմանը և որակի մշակույթի ձևավորմանը:

Փաստեր

10.1 ՄՈՒՀ-ն ունի որակի ապահովման քաղաքականություն ու ընթացակարգեր:

ՌԱՀ-ը իր ՌԾ-ում որպես ռազմավարական նպատակ է սահմանում «Համալսարանում որակի ընդհանուր կառավարման համակարգի հիմքերի ներդրումը»:

Համալսարանի որակի ապահովման ընդհանուր մոտեցումները սահմանված են «ՌԱՀ-ի որակի ապահովման քաղաքականությունում», որը գործածության մեջ է դրվել համալսարանի գիտական խորհրդի 2017թ. սեպտեմբերի 15-ի որոշմամբ: Քաղաքականության հիմքում դրված են վեց հիմնական սկզբունքներ. պատասխանատվություն և պարտավորվածություն, օբյեկտիվություն, թափանցիկություն, հաղորդակցություն և համագործակցություն, որակի կառավարման շրջափուլային մոտեցում, հրապարակայնություն: ՌԱՎ բաժինն իր գործունեությունն իրականացնում է աշխատանքային տարեկան և ամսական պլանների համաձայն, իսկ արդյունքներն ամփոփվում են ամսական և տարեկան հաշվետվություններում:

Որակի ապահովման և վերլուծության բաժնի կանոնակարգում ամրագրված է նրա տեղը համալսարանի կառավարման համակարգում, սակայն նշենք, որ ՌԱՎ բաժինը դեռևս կայացման փուլում է: Որակի ապահովման մի շարք հիմնական մեխանիզմներ և ընթացակարգեր մշակվել են վերջերս, որոնց արդյունավետությունը դեռևս գնահատված չէ:

10.2 Որակի ներքին ապահովման գործընթացների կառավարման նպատակով ՄՈՒՀ-ը տրամադրում է մարդկային, նյութական և ֆինանսական ռեսուրսներ:

ՌԱՀ-ում որակի ներքին ապահովման կառույցը ներդրվել է 2015թ. որպես ուսումնամեթոդական բաժնի ենթակայությամբ «Որակի ապահովման և վերլուծության բաժանմունք», իսկ հետագայում 2016թ. բաժանմունքը ՀՀ ՊՆ հրամանով վերակազմավորվել է բաժնի՝ ՌԱՀ պետի Ու և ԳԱ գծով տեղակալի ենթակայությամբ:

ՌԱՀ-ում որակի ներքին ապահովման գործընթացների համար տրամադրվում է մարդկային, նյութական և ֆինանսական ռեսուրսներ: Որակի ներքին ապահովման գործընթացների համար տրամադրվող ֆինանսական և նյութական ռեսուրսների բաշխումն իրականացվում է ընդհանուր հիմունքներով՝ որպես համալսարանի ստորաբաժանում:

ՈԱՎ բաժինն ունի ծառայողի երեք հաստիք՝ բաժնի պետ, գլխավոր մասնագետ և առաջատար մասնագետ: Բաժնի պետի, գլխավոր մասնագետի և առաջատար մասնագետի պարտականությունները նկարագրված են ՈԱՎ կանոնադրությունում: Բաժինն ունի առանձին աշխատասենյակ՝ ապահովված գույքով և տեխնիկայով:

Միևնույն ժամանակ հարկ է նշել, որ բաժնի պետի, գլխավոր և առաջատար մասնագետների մասնագիտական որակներին ներկայացվող հստակ պահանջներ առկա չեն:

Համաձայն ՈԱՎ բաժնի կանոնադրության, բաժնի հիմնական գործունեության ուղղությունն են որակի ապահովման ոլորտում կառավարչական, կազմակերպական, վերլուծական, մեթոդական և խորհրդատվական, տեղեկատվական, միջբուհական համագործակցության խնդիրների համակարգումն ու շարունակական բարելավումն ապահովելը:

Բացի հաստիքային աշխատակիցներից որակի ապահովման գործընթացներում անհրաժեշտության դեպքում ՌԱՀ-ի պետի հրամանով կամ գիտական խորհրդի որոշմամբ աշխատանքային խմբերի կազմում ներգրավվում են համալսարանի այլ աշխատակիցներ:

10.3 Ներքին և արտաքին շահակիցները ներգրավված են որակի ապահովման գործընթացներում

ՈԱՎ բաժնի Քաղաքականության 4-րդ «Հաղորդակցություն և համագործակցություն» սկզբունքում սահմանում է «Որակի ապահովման գործընթացներում պահպանվում է փոխադարձ կապ և համագործակցություն համալսարանի կուրսասնտների, պրոֆեսորադասախոսական կազմի, այլ շահակիցների (ներքին ու արտաքին) հետ, կատարվում է նրանց կարիքների վերհանում և հաշվի առնում»:

Որակի ներքին ապահովման գործընթացներում ներքին շահակիցները ներգրավվածությունը ՈԱՎ բաժինն ապահովում է նրանով, որ կուրսասնտները, դասախոսական և վարչական կազմը մասնակցում են տարբեր աշխատանքային խմբերում (օրինակ. ՌԾ մշակման, ինստիտուցիոնալ կարողությունների ինքնավերլուծությունն իրականացնելու, ուսումնական գործընթացի գնահատման, ՄԿԾ-ների և առարկայական ծրագրերի մշակում և վերանայում և այլն), ինչպես նաև դասընթացների գնահատման և կրթական միջավայրից բավարարվածության գնահատման հարցումներին: Ինչպես նշվեց հանդիպումների ժամանակ կուրսասնտների մասնակցությունը ՈԱՎ բաժնի կողմից կազմակերպվող հանդիպումներին դեռևս քիչ է, որը պայմանավորված է նրանց զբաղվածությամբ:

Փորձագիտական խումբը նաև նկատեց, որ ՈԱՎ բաժինը պատրաստակամ է իրականացնելու ՌԱՀ-ում առկա խնդիրների վերհանմանը և շարունակական բարելավմանը միտված քայլեր, իսկ ՌԱՀ-ի պետը աջակցում է ՈԱՎ բաժնին այս խնդիրների լուծման ուղղությամբ:

Որպես արտաքին շահակից ՀՀ ՊՆ-ը ներգրավված է որակի ապահովման գործընթացներում: Այդ նպատակով հիմնական արդյունքները համաձայնեցվում են ՀՀ ՊՆ Կ և ՌԿ վարչության հետ և զեկուցվում ՌԱՀ-ի կուրատոր հանդիսացող ՀՀ ՊՆ տեղակալին: Սակայն, ինչպես նշվեց հանդիպումների ժամանակ, ՊՆ կադրերի և ռազմական կրթության վարչությունում չկա որակի ապահովման աշխատանքների

համակարգման պատասխանատու, ով սերտորեն կհամագործակցեր ռուհերի ՈԱՎ բաժինների հետ և կմասնակցեր ռազմական կրթության որակի ապահովման հիմնահարցերի դուրսբերմանն ու բարելավմանը:

Չնայած ՈԱՎ բաժնի գործունեության շնորհիվ ՌԱՀ-ում տեղի ունեցած որակի մշակույթի ներդրման որոշակի առաջընթացին, այն դեռևս զարգացման կարիք ունի պայմանավորված ռազմական բուհերում որակի ապահովման մոտեցումների ընկալման խնդիրներով:

10.4 Որակի ներքին ապահովման համակարգը պարբերաբար վերանայվում է:

ՌԱՀ-ում որակի ապահովման համակարգը դեռևս ձևավորման փուլում է, գնահատման գործիքները և մեխանիզմները նոր են մշակվում: Որակի ապահովման գործընթացները ՊԻԳԲ շրջափուլի տարբեր փուլերում են գտնվում, մասնավորապես.

- պլանավորվել և իրականացվել են մի շարք փաստաթղթեր, մասնավորապես՝ ՌԱՀ Ռազմավարական ծրագիր, դասալսումների անցկացման կարգ, Որակի ապահովման քաղաքականություն, մի շարք հարցումներ, Գնահատման կանոնակարգ, ՄԿԾ-ների, առարկայական ծրագրերի վերամշակման ուղեցույց-ձևաչափեր ՄԿԾ-ների նկարագրեր, առարկայական ծրագրեր, ամբիոնների կանոնակարգեր, որոնք մշակվել են ամբիոնների պետերի և այլ ներքին շահակիցների մասնակցությամբ:
- պլանավորվել, իրականացվել և գնահատվել են պետական ավարտական քննությունների դինամիկան, կուրսանտների եզրափակիչ որակավորման քննությունների և այդ նույն առարկաներից կիսամյակային քննությունների գնահատականների համեմատական ցուցանիշների վերլուծություն, կուրսանտների հեռացման վերլուծություն, դասալսումների արդյունավետության վերլուծություն և այլն:
- Կատարված հարցումների արդյունքում բարելավվել են մի շարք գործընթացներ, մասնավորապես՝ օտար լեզուների ուսուցման ժամերի շատացում, աբորատոր պարապմունքների ավելացում և այլն:
- Պլանավորվում է շատացնել պրակտիկաների քանակը, իրականացնել ռեսուրսների համալրում:

Հաշվի առնելով այն, որ ՀՀ ռազմական բուհերում որակի ապահովման համակարգը նոր է ներդրվում, որակի ապահովման գործընթացների քաղաքականության և ընթացակարգերի բենչմարքինգ համալսարանն իրականացրել է ՀՀ քաղաքացիական բուհերի հետ: Մասնավորապես, որակի ապահովման բաժինների փորձի համեմատական վերլուծություն և ուսումնասիրություն է իրականացվել ԵՊՀ-ի, ՀԱՊՀ-ի, ՀՊՏՀ-ի, ՀՊՄՀ-ի հետ: Բացի դրանից, մասնակցել է ՆԱՏՕ-ի «Գործընկերություն հանուն խաղաղության» կոնսորցիումի անցկացրած Կրթողների ամենամյա միջազգային համաժողովներին, որտեղ ներկայացվել է որակի ապահովման միջազգային փորձը:

10.5 Որակի ապահովման ներքին համակարգն ապահովում է բավարար հիմքեր որակի ապահովման արտաքին գնահատման գործընթացների համար:

ՌԱՀ-ը ինքնավերլուծության զեկույցի միջոցով փորձել է ապահովել համապատասխան հիմքեր որակի ապահովման արտաքին գնահատման գործընթացների համար: Համալսարանում նաև սկիզբ է դրվում առանձին

ստորաբաժանումների, ծառայությունների գործունեության ինքնավերլուծության իրականացումն ըստ ՊԻԳԲ շրջափուլային մոտեցման:

ՌԱՀ-ի որակի ապահովման և վերլուծության բաժնի և ՈԱԱԿ-ի համագործակցության ու փորձի փոխանակման արդյունքում վերջինիս կողմից սահմանված ինստիտուցիոնալ հավատարմագրման չափանիշներով կազմվել է համալսարանի ինքնավերլուծության զեկույցը:

10.6 Որակի ապահովման ներքին համակարգն ապահովում է ՄՈՒՀ-ի գործունեության թափանցիկությունը՝ տրամադրելով ՄՈՒՀ-ի գործընթացների որակի մասին տեղեկատվություն՝ ներքին և արտաքին շահակիցների համար:

Համալսարանի գործունեության որակի մասին տեղեկատվությունը ներքին և արտաքին շահակիցներին (համապատասխան գաղտնիության թույլտվություն ունեցող) հասանելի է դառնում հաշվետվությունների, զեկույցների, վերլուծությունների ներկայացմամբ, շահագրգիռ մարմիններին դրանց տրամադրմամբ:

Հասարակության լայն շերտերի համար թափանցիկության առանձին մեխանիզմները բացակայում են՝ ելնելով ՌԱՀ-ի ռազմական կառույց լինելու և տեղեկատվության մեծ մասի ծառայողական գաղտնիք հանդիսանալու հանգամանքից:

Դատողություններ: Փորձագիտական խումբը դրական է գնահատում համալսարանի ջանքերն ուղղված որակի ներքին ապահովման համակարգի ներդրմանը, շարունակական բարելավմանը և որակի մշակույթի ձևավորմանը: Վերջին երկու տարիների ընթացքում կատարած բազմաձևալ աշխատանքները հիմքեր են ստեղծել որակի ապահովման համակարգի կայացման համար, որն էլ հետագայում կնպաստի գործընթացների կանոնակարգվածությանը և շարունակական բարելավմանը:

Դրական է այն հանգամանքը, որ ՌԱՀ-ը տրամադրում է մարդկային և նյութական ռեսուրսներ որակի ապահովման գործընթացների կառավարման նպատակով, միննույն ժամանակ ՌԱՀ ղեկավարությունը մշտապես աջակցում է որակի ապահովման գործընթացների իրականացմանը, ՈԱՎ բաժնի աշխատակիցները մշտապես անցնում են ազգային և միջազգային կառույցների կողմից իրականացվող վերապատրաստումներ: Այս ամենը նպաստում են որակի ապահովման կառույցի կայացմանն ու մասնագիտական առաջխաղացմանը:

Հատկանշական է, որ արտաքին /ՊՆ ներկայացուցիչներ/ և ներքին շահակիցները /կուրսանտներ, դասախոսներ, վարչական կազմ/ ներգրավված են որակի ապահովման գործընթացներին, ՈԱՎ բաժնի կողմից կազմակերպված հավաքներին և հարցումներին մասնակցելով, այնուամենայնիվ կուրսանտների և դասախոսական կազմի առավել ընդգրկուն ներգրավվածությունը բարելավման կարիք ունի, որը կնպաստի ՌԱՀ բարելավման ենթական ուղղությունների բացահայտմանը և շարունակական զարգացմանը:

Թեև ՌԱՀ-ում որակի ներքին ապահովման համակարգը և որակի մշակույթը դեռևս կայացման փուլում են և ՊԻԳԲ շրջափուլը ամբողջովին փակված չէ, այնուամենայնիվ կատարված աշխատանքներից ելնելով, փորձագիտական խումբը նկատեց, որ ՌԱՀ որակի ապահովման մի շարք գործընթացներ գտնվում են ՊԻԳԲ շրջափուլի տարբեր մակարդակներում, ինչն էլ կնպաստի գործընթացների որակի շարունակական լավացմանը, խնդիրների բացահայտմանն ու դրանց լուծմանը:

Փորձագիտական խումբը նաև դրական է համարում այն հանգամանքը, որ ՌԱՀ-ը մեկնարկել է տարբեր ստորաբաժանումների ինքնավերլուծության գործընթացը /ՌԱՀ բուժձառայության ինքնավերլուծություն/, որը կխթանի առանձին ստորաբաժանումների խղիղների դուրսբերանը և գործունեության բարելավմանը:

Մինչև ժամանակ ռազմական կրթության որակի ապահովման համակարգի առանձնահատկություններով պայմանավորված առաջ են գալիս որոշ անհամատեղելիություններ ՀՀ կրթական դաշտում գործող որակի ապահովման պահանջների (թափանցիկության, տեղեկատվության հասանելիության, գործընթացներում շահակիցների ակտիվ ներգրավման և այլնի) հետ:

Եզրահանգում: Հաշվի առնելով, որ որակի ներքին ապահովման համակարգի աշխատանքների կանոնակարգման համար մշակվել են մի շարք փաստաթղթեր, առկա է որակի ներքին ապահովման քաղաքականություն և ընթացակարգեր, ՌԱՎ բաժնի աշխատանքների իրականացման համար ՌԱՀ-ը տրամադրում է նյութական և մարդկային ռեսուրսներ, ինչպես նաև ՌԱՎ բաժնի աշխատակիցները պարբերաբար վերապատրաստումներ են անցնում ազգային և միջազգային մակարդակներում, արտաքին և ներքին շահակիցները ներգրավված են որակի ապահովման գործընթացներում, որակի ապահովման գործընթացները գտնվում են ՊԻԳԲ շրջափուլի տարբեր մակարդակներում, մեկնարկել է ՌԱՀ ստորաբաժանումների ինքնավերլուծության գործընթացը, ՌԱՎ ստորաբաժանումն ունի մոտիվացված աշխատակազմ, ովքեր իրենց երկու տարվա գործունեության արդյունքում տեսանելի և արդյունավետ գործընթացներ են իրականացրել ռազմական բուհում, փորձագիտական խումբը գտնում է, որ ՌԱՀ-ը բավարարում է Չափանիշ 10-ի պահանջներին:

Եզրակացություն` Փորձագիտական խումբը ՌԱՀ-ի ինստիտուցիոնալ կարողությունների համապատասխանությունը ՉԱՓԱՆԻՇ 10-ի պահանջներին գնահատում է բավարար:

ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ԸՍՏ ՀԱՎԱՏԱՐՄԱԳՐՄԱՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԻ

ՉԱՓԱՆԻՇ	ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ
1. Առաքելություն և նպատակներ	Բավարարում է
2. Կառավարում և վարչարարություն	Բավարարում է
3. Մասնագիտության կրթական ծրագրեր	Բավարարում է
4. Ուսանողներ	Բավարարում է
5. Պրոֆեսորադասախոսական և ուսումնաօժանդակ կազմ	Բավարարում է
6. Հետազոտություն և զարգացում	Չի բավարարում
7. Ենթակառուցվածք և ռեսուրսներ	Բավարարում է
8. Հասարակական պատասխանատվություն	Բավարարում է
9. Արտաքին կապեր և միջազգայնացում	Չի բավարարում
10. Որակի ներքին ապահովման համակարգ	Բավարարում է

05 սեպտեմբեր 2018թ.

Հերմինե Գրիգորյան

Փորձագիտական խմբի ղեկավար

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1. ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ ԽՄԲԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

Հերմինե Գրիգորյան` 1992 թ. ավարտել է Վանաձորի պետական մանկավարժական ինստիտուտի ֆիզիկա-մաթեմատիկական ֆակուլտետը: Ֆիզմաթ գիտությունների թեկնածու է (2008), դոցենտ (2011): 1992 թվականից դասավանդում է Վանաձորի Պետական Համալսարանում /ՎՊՀ/: 2014 թվականից ՎՊՀ Ֆիզիկամաթեմատիկական ֆակուլտետի դեկանն է: Վարում է «Մաթեմատիկական ֆիզիկայի հավասարումներ», «Դիֆերենցիալ հավասարումներ», «Կոմպլեքս անալիզ», «Մեկ փոփոխականի ֆունկցիայի դիֆերենցիալ և ինտեգրալ հաշիվ», «Շատ փոփոխականի ֆունկցիայի դիֆերենցիալ և ինտեգրալ հաշիվ» դասընթացները: Զբաղվում է փոփոխական հաստության անիզոտրոպ սալերի եզրային խնդիրների հարցերով:

**Ալեքսանդր Կրյաչկո`** մասնագիտություն`ռադիոտեխնիկ, գիտական աստիճան տեխնիկական գիտությունների դոկտոր, գիտական կոչում `պրոֆեսոր: 2011 թվականից մինչ այժմ «Ս.Պետերբուրգի աերոսիեզերական սարքաշինության պետական համալսարանի» ռադիոտեխնիկական և օպտոէլեկտրոնային համակարգերի ամբիոնի վարիչ: 2017 թ-ին պարգևավատրվել է Սանկտ Պետերբուրգի կողմից կրթության և գիտության ոլորտում ունեցած իր ներդրման համար: 5 մենագրության, 7 ուսումնական ձեռնարկների, 11 գյուտի արտոնագրերի, 50-ից ավելի հոդվածների հեղինակ է: Միջազգային կապի ակադեմիայի ակադեմիկոս է:

**Գեղամ Կորայան`** 2002 թվականին ավարտել է ՀՊՃՀ Կիրենետիկայի ֆակուլտետի բակալավրի, 2004 թվականին` մագիստրոսի կրթական ծրագրով ուսուցումը: 2008 թվականին ստացել է տեխնիկական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան, 2013 թվականին` դոցենտի գիտական կոչում: Աշխատանքային գործունեությունը սկսել է 2003 թվականին ՀՊՃՀ Կիրենետիկայի ֆակուլտետի «Էլեկտրոնային տեխնիկա» ամբիոնում` որպես ավագ լաբորանտ: 2011-2013 թվականներին եղել է Կիրենետիկայի ֆակուլտետի դեկանի տեղակալ` գիտական աշխատանքների գծով: 2013 թվականից առ այսօր «Էլեկտրոնային տեխնիկա» ամբիոնի դոցենտ է: 2017 թվականից առ այսօր Տեղեկատվական հաղորդակցման տեխնոլոգիաների և էլեկտրոնիկայի ինստիտուտի տնօրենի` ուսումնական գծով տեղակալն է: 2017 թվականից 038-Էլեկտրատեխնիկայի (Ե09.01) մասնագիտական խորհրդի անդամ է: 25 գիտական հոդվածների, 2 արտոնագրի, 8 մեթոդական և լաբորատոր աշխատանքների հեղինակ է:

Ավետիս Գևորգյան` 2002-2007 սովորել է Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի մարքեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետում ստանդարտացում և սերտիֆիկացում մասնագիտությամբ: 2007-2010 թվականներին սովորել է ՀՀ Պետական հառավարման ակադեմիայի ասպիրանտուրայում և ստացել է տնտեսագիտության թեկնածուի կոչում: 2010 թվականից մինչ այժմ հանդիսանում է ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիայի մասնագիտական կրթության որակի ապահովման բաժնի պետ: Մասնակցել է կրթության որակի ապահովման ոլորտի մի շարք միջոցառումների և վերապատրաստումների:

Վիզեն Մկրտչյան` ԵՊՀ Ռադիոֆիզիկայի ֆակուլտետի 4-րդ կուրսի ուսանող է: Մասնակցել է ՈԱՍԿ-ի Ուսանողության Ձայն ծրագրի շրջանակներում իրականացվող ուսանող-փորձագետների վերապատրաստումներին:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 2. ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՅՑԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑԸ

04.06.2018թ.-07.06.2018թ.

	04.06.2018 թ.	<i>Մեկնարկ</i>	<i>Ավարտ</i>	<i>Տևողություն</i>
1.	Հանդիպում ՌԱՀ-ի պետի հետ	09:30	10:20	50 րոպե
2.	Հանդիպում ՌԱՀ-ի պետի տեղակալների հետ	10:30	11:30	60 րոպե
3.	Հանդիպում ինքնավերլուծությունն իրականացրած աշխատանքային խմբի ներկայացուցիչների հետ	11:40	12:20	40 րոպե
4.	Ընդմիջում, փորձագիտական խմբի քննարկումներ	12:30	13:30	60 րոպե
5.	Հանդիպում համալսարանի գործունեությունը համակարգող ՊՆ ներկայացուցիչների հետ	13:40	14:40	60 րոպե
6.	Հանդիպում ֆակուլտետների պետերի հետ	14:50	15:40	50 րոպե
7.	Հանդիպում ՌԱՀ-ի շրջանավարտների ներկայացուցիչների հետ	15:50	16:30	40 րոպե
8.	Փորձագիտական խմբի փակ հանդիպում և փաստաթղթերի ուսումնասիրություն	16:40	18:00	80 րոպե

	05.06.2018 թ.	<i>Մեկնարկ</i>	<i>Ավարտ</i>	<i>Տևողություն</i>
1.	Հանդիպում ամբիոնների պետերի հետ (ներառյալ ինքնավերլուծությունում ներկայացված երեք ՄԿԾ-ներն իրականացնող մասնագիտական ամբիոնների վարիչները)	09:30	10:30	60 րոպե
2.	Հանդիպում դասախոսական կազմի ներկայացուցիչների հետ (ներառյալ 3 ՄԿԾ-ներն իրականացնող) (10-12 հոգի)	10:40	11:40	60 րոպե
3.	Այց ֆակուլտետներ և փաստաթղթերի ուսումնասիրություն	11:50	12:50	60 րոպե
4.	Ընդմիջում, փորձագիտական խմբի քննարկումներ	13:00	14:00	60 րոպե
5.	Այց ամբիոններ և փաստաթղթերի ուսումնասիրություն	14:10	15:10	60 րոպե
6.	Հանդիպում Որակի ապահովման և վերլուծության բաժնի աշխատակիցների հետ	15:20	16:20	60 րոպե
7.	Փաստաթղթերի ուսումնասիրություն և փորձագիտական խմբի փակ հանդիպում	16:30	18:00	90 րոպե

	06.06.2018թ.	<i>Մեկնարկ</i>	<i>Ավարտ</i>	<i>Տևողություն</i>
1.	Հանդիպում սերժանտական խորհրդի անդամների հետ	9:30	10:30	60 րոպե
2.	Հանդիպում կուրսանտների ներկայացուցիչների հետ (4-ամյա և 5-ամյա ծրագրերով սովորող) (10-12 հոգի)	10:40	11:40	60 րոպե
3.	Հանդիպում կուրսանտների ներկայացուցիչների հետ (կարճաժամկետ ծրագրերով սովորող) (10-12 հոգի)	11:50	12:50	60 րոպե
4.	Ընդմիջում, փորձագիտական խմբի քննարկումներ	13:00	13:30	30 րոպե
5.	Ռեսուրսների դիտարկում, այց գորամաս, պրակտիկայի դրտարկում	13:40	18:00	260 րոպե

	07.06.2018 թ.	<i>Մեկնարկ</i>	<i>Ավարտ</i>	<i>Տևողություն</i>
1.	Հանդիպում փորձագիտական խմբի կողմից ընտրված կազմի հետ	9:30	10:30	60 րոպե
2.	Հանդիպումներ ՌԱՀ-ի ստորաբաժանումներում	10:40	12:10	90 րոպե
3.	Բաց հանդիպում փորձագիտական խմբի հետ	12:20	12:50	30 րոպե
4.	Ընդմիջում, փորձագիտական խմբի քննարկումներ	13:00	14:00	60 րոպե
5.	Փորձագիտական խմբի փակ հանդիպում և փաստաթղթերի ուսումնասիրություն	14:10	16:50	160 րոպե
6.	Ամփոփիչ հանդիպում ՌԱՀ-ի պետի հետ	17:00	17:30	30 րոպե

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 3. ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՎՈՂ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԻ ՑԱՆԿ

N	Փաստաթղթի անվանում	Չափանիշ
1	Հետադարձ կապի կամ կարիքների վերլուծության վերաբերյալ փաստաթղթեր	1
2	ՀՀ ՊՆ և ՊԲ զորամասերից ստացված բնութագրեր	1
3	ԳՌՏ ստուգումների արդյունքներ	1
4	ՌԱՀ պետի տարեկան հաշվետվություններ	1
5	Ստորաբաժանումների տարեկան և ամսական հաշվետվություններ	1
6	ՌԱՀ պետի զեկույցներ ՀՀ ՊՆ կոլեգիալ նիստերում	1
7	ՌԱՀ կառավարման մարմինների պաշտոնի անձնագրեր	2
8	ՌԱՀ սերժանտական խորհրդի նիստերի արձանագրությունների մատյան	2
9	ՌԱՀ կարճաժամկետ պլանների նմուշներ	2
10	ՌԱՀ միջնաժամկետ պլանների նմուշներ	2
11	ՌԱՀ-ում կատարված վերլուծություններ /արտաքին գործոնների վրա ազդող վերլուծություններ/	2
12	ՊՆ կողմից իրականացված աուդիտների հիման վրա իջեցված հանձնարարականները	2
13	ՌԱՀ ավարտական քննությունների հաշվետվություններ	2
14	ՌԱՀ ՊԴ կազմի հարցման բովանդակային վերլուծությունն ուղարկելու գրություն	2
15	ՌԱՀ կուրսանտների հարցման բովանդակային վերլուծությունն ուղարկելու գրություն	2
16	ՌԱՀ մասնագիտությունների պետական կրթական չափորոշիչներ	3
17	ՌԱՀ դասընթացների ծրագրերի վերամշակման աշխատանքների ՈԱՎ բաժանմունքի կողմից ընթացիկ ստուգման արդյունքների հաշվետվություններ	3
18	ՌԱՀ դիպլոմների հավելվածների նմուշ-օրինակներ	3
19	ՀՀ ՋՌԻ ԳՇ պետի 96/ԳՇ 02.10.2014թ. կարգադրություն ՄԿԾ բարելավումների հետ կապված	3
20	Որպես զորամասի և որպես կրթական հաստատության մշտադիտարկման չափանիշներ, բարելավման պլաններ	3
21	ՌԱՀ դիմորդների բաշխվածության վերլուծություն ըստ մարզերի 2007-2017թթ.	4
22	Կուրսանտների առաջին կուրսի մատյանները	4
23	ՌԱՀ-ից հեռացված կուրսանտների թվաքանակի դինամիկայի վերլուծությունն ըստ ուստարիների՝ 2010-2011-ից մինչև 2016-2017	4
24	ՌԱՀ դիմորդների բաշխվածության վերլուծություն ըստ մարզերի 2007-2017թթ.	4
25	ՌԱՀ իգական սեռի կուրսանտների թվի վերաբերյալ աղյուսակ ըստ մասնագիտությունների և ուսումնական տարիների	4

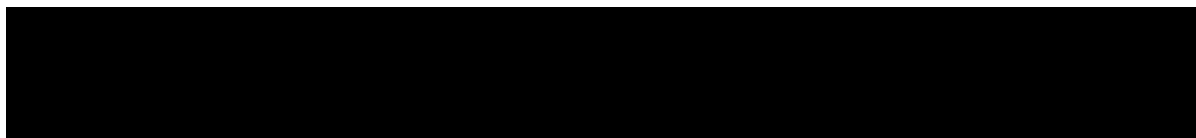
26	ՌԱՀ լրացուցիչ առարկայական խմբակների ծրագրեր՝ հաստատված ՌԱՀ հանրակրթական առարկաների ֆակուլտետի կողմից	4
27	Մրցանակային տեղեր գրավելու հավաստագրերը և պատվոգրերը 44 էջի հրաման	4
28	Կուրսաստների արտերկիր գործուղման հիմքեր հանդիսացող գրություններ	4
29	Ֆակուլտետների խորհրդի նիստերի արձանագրությունների մատյան	4
30	ՌԱՀ դասախոսի մրցույթի մասնագիտական հարցաշարի օրինակ	5
31	ՌԱՀ սպաների որակավորման բնութագրեր Պաշտոնի անձնագրեր	5
32	ՌԱՀ պետական ավարտական քննությունների վերաբերյալ հանձնաժողովի նախագահի հաշվետվություններ	5
33	ՌԱՀ դասալսման արդյունքների, դասալսումների վերլուծությունների թղթապանակներ	5
34	ՌԱՎ բաժնի վերլուծություն դասալսումների վերաբերյալ	5
35	ՌԱՀ դասալսման արդյունքների, դասալսումների վերլուծությունների թղթապանակներ (ամբիոնի պետի և ՈւՄ բաժնի մեթոդիստի)	5
36	ՌԱՀ կուրսաստների, ունկնդիրների առաջադիմության քանակական և որակական վերլուծություններ	5
37	ՌԱՀ պետական ավարտական քննությունների հաշվետվություններ ՀՀ ՊՆ տեղակալին	5
38	ՌԱՎ բաժնի վերլուծություններ ՌԱՀ պետական քննությունների վերաբերյալ	5
39	ՀՀ ՊՆ կողմից ՆԱՏՕ-ի հետ համագործակցության շրջանակներում մեթոդական դասընթացներին վերաբերող փաստաթղթեր	5
40	ՌԱՀ ՊԴ կազմի վերապատրաստումների և որակավորման բարձրացման հեռանկարային պլաններ	5
41	ՀՀ ՊՆ մեթոդական դասընթացներ ՆԱՏՕ-ի հետ համագործակցության շրջանակներում	5
42	ՌԱՀ ՊԴ կազմի որակավորման բարձրացման դասընթացների հաշվետվություններ, հիմքեր	5
43	ՌԱՀ նորանշանակ դասախոսի դասավանդման պատրաստվելու պլան՝ հաստատված ձևաչափով	5
44	ՌԱՀ 2017/2018 ուստարվա գիտամանկավարժական աշխատանքների տարեկան պլաններ դասախոսի, ամբիոնի և ֆակուլտետի համար	6
45	ՌԱՀ ֆակուլտետների հաշվետվություններ	6
46	ՌԱՀ գիտատեխնիկական կոնֆերանսների տպագրված ձեռնարկներ	6
47	ՌԱՀ անձնակազմի այլ բուհերի գիտատեխնիկական կոնֆերանսներին և գիտաժողովներին մասնակցության հիմքեր	6
48	ՌԱՀ ուսումնամեթոդական բաժնի սպա-մեթոդիստի տարեկան պլաններ	6

49	ՌԱՀ ՊԴ կազմի ուսումնական ձեռնարկների գրախոսությունների թղթապանակ	6
50	ՌԱՀ պետի զեկույց ԳՌՏ-ին, 13.11.2017թ.	7
51	Ֆակուլտետների պետերի կիսամյակային հաշվետվությունները	8
52	ՌԱՀ պետի ԱՀՏԱ գծով տեղակալի տարեկան հաշվետվություններ	8
53	ՌԱՀ ակումբի պետի տարեկան հաշվետվություններ	8
54	ՌԱՀ ՏԾնողական խորհուրդի ակտիվի արձանագրությունների մատյաններ	8
55	ՌԱՀ ՊԴ կազմի գործուղումների հաշվետվություններ	9
56	ՌԱՀ վարչակազմի գործուղումների հաշվետվություններ	9
57	Անձնակազմի օտար լեզվի սերտիֆիկատների թղթապանակ	9
58	Համաժողովների մասնակցության վերաբերյալ հաշվետվություններ ՌԱՀ պետին	9
59	Անձնակազմի օտար լեզվի սերտիֆիկատների թղթապանակ	9
60	ՌԱՀ ՈԱՎ բաժնի տարեկան հաշվետվություններ ՌԱՀ ՈԱՎ բաժնի ամսական հաշվետվություններ	10
61	- ՌԱՀ ՈԱՎ բաժնի տարեկան պլաններ	10
62	- ՌԱՀ ՈԱՎ բաժնի ամսական պլաններ	10
63	ՌԱՀ ընդունելության արդյունքների դինամիկայի ՈԱՎ բաժնի վերլուծություն	10
64	ՌԱՀ ուսումնամեթոդական հավաքների զեկույցներ ՈԱՎ բաժնի կողմից	10
65	ՌԱՀ ընթացիկ և պետական ավարտական քննությունների գնահատականների համեմատական վերլուծություն ՈԱՎ բաժնի կողմից	10

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 4. ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՎԱԾ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐ

1. Լսարաններ
2. Դեկանատներ
3. Ամբիոններ
4. Ստորաբաժանումներ
5. Լաբորատորիաներ
6. Ռազմական տեխնիկայի վարժասարքեր
7. Արզնի օդանավակայան
8. Կոնֆերանս դահլիճ
9. Համակարգչային լսարաններ
10. Ճաշարան
10. Բուժկետ
11. Զորանոցներ
10. Գրադարան
11. Ընթերցասրահ

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 5. ՄՈՒՀ-Ի ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

- ՀՀ - Հայաստանի Հանրապետություն
ԶՈՒ - Զինված ուժեր
ՀՕՊ - Հակաօդային պաշտպանություն
ՌԱՀ - Ռազմական ավիացիոն համալսարան
ՄՈՒՀ - Մասնագիտական ուսումնական հաստատություն
ՈԱՇ - Որակավորումների ազգային շրջանակ
ՌԾ - Ռազմավարական ծրագիր
Կ և ՌԿ վարչություն - Կադրերի և ռազմական կրթության վարչություն
ԱՀՏԱ - Անձնակազմի հետ տարվող աշխատանքներ
ՆՏԱ - նյութատեխնիկական ապահովում
ԿԳՆ - Կրթության և գիտության նախարարություն
ԲԿԵՏ - Բարձրագույն կրթության եվրոպական տարածք
ՊԲ - Պաշտպանության բանակ
ԳՌՏ - Գլխավոր ռազմական տեսչություն
ԳՇ - Գլխավոր շտաբ
ՊԻԳԲ - Պլանավորում-իրականացում-գնահատում-բարելավում
ՄԿԾ - Մասնագիտության կրթական ծրագիր
ՈԻ և ԳԱ - Ուսումնական և գիտական աշխատանք
ՀՊՏՀ - Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարան
ՀԱՊՀ - Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական համալսարան
ՀՊՄՀ - Հայկական պետական մանկավարժական համալսարան
ՃՇԱՀ - Ճարտարապետաշինարարական ազգային համալսարան
ՌԴ - Ռուսաստանի Դաշնություն
ՈԱՎ - Որակի ապահովման և վերլուծության
ԱԹՍ - Անօդաչու թռչող սարք
ՈԱԱԿ - Որակի ապահովման ազգային կենտրոն